

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre prevenció de drogodependències a Catalunya

Número 21 - 2007

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi que analitza alguns aspectes de les campanyes de prevenció del consum de tabac que s'orienten a posar de manifest les pràctiques interessades de la indústria del tabac.

Materials

3

El Prat sense fum - per treballar al voltant del tabac a l'ESO (guia didàctica).

Guia d'informació per a consumidors/es (o no) - per informar els joves que es mouen en espais d'oci nocturn (llibret).

Informació sobre drogues i pautes educatives per prevenir el seu consum en els fills - per complementar el treball directe amb pares i mares (llibret).

En pràctica

4

Secció doble en aquest número, que ofereix una sèrie d'orientacions pràctiques per a la planificació, la selecció i l'aplicació de programes preventius, derivades de la recerca científica.

Finestra oberta

5

Presentació de les característiques d'una nova exposició itinerant sobre drogues de la Diputació de Barcelona, adreçada principalment al treball amb alumnes d'educació secundària.

Navegant

5

Descripció dels serveis que ofereix un portal de l'Associació Europea de Biblioteques i Serveis d'Informació sobre Alcohol i altres Drogues (Elisad), destinat a facilitar l'accés a llocs web europeus amb informació de qualitat.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Descripció i comentaris a propòsit de l'edició, per part de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, d'un DVD que documenta la segona aplicació del programa de prevenció comunitària "Fem Pinya!" en aquell municipi del Baix Llobregat.

prevenim dro és un programa de l'associació:

PDS
PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

Encetem aquest nou butlletí comentant un estudi publicat recentment que analitza alguns aspectes de les campanyes de prevenció del tabaquisme que es basen en fer paleses les pràctiques enganyoses i interessades de les empreses tabaqueres, i que sembla ser una estratègia que cal considerar. La secció *En pràctica* és en aquest número més extensa de l'habitual, i aporta una sèrie de conclusions pràctiques per tenir en compte en el disseny d'actuacions preventives, extretes de l'anàlisi de múltiples estudis científics de caire longitudinal i de l'anàlisi dels elements comuns dels programes de prevenció eficaços. A la *Finestra oberta* es presenta una nova exposició de la Diputació de Barcelona, adreçada principalment als estudiants de secundària. La secció *Navegant* comenta els serveis d'un portal de l'Associació Europea de Biblioteques i Serveis d'Informació sobre Alcohol i altres Drogues, creat per facilitar l'accés a llocs web amb informació de qualitat sobre drogues, joc patològic i altres temes relacionats. Tot això es completa amb les seccions habituals de *Materials*, *Amb poques paraules* i *El calaix*.

Cop d'ull a la recerca

Cal promoure actituds contra la indústria del tabac?

Als Estats Units, les campanyes de prevenció del tabaquisme adreçades als adolescents se centren cada cop més en posar de manifest les pràctiques enganyoses i interessades de la indústria tabaquera. A casa nostra no s'ha fet cap campanya d'aquesta mena a gran escala, tot i que s'ha utilitzat algun cop aquesta estratègia en activitats preventives d'àmbit local.

Fins ara se sabia que fer paleses les pràctiques enganyoses de les tabaqueres podia tenir efectes preventius sobre els adolescents, mitjançant la generació d'actituds contràries a la indústria del tabac. Tanmateix, es desconeixia si aquesta estratègia era eficaç entre els adolescents en major risc de fumar. Uns investigadors (Thrasher et al., 2006) han estudiat això, partint de les teories de la vinculació social i de la cerca de sensacions per definir el nivell de risc per fumar. En efecte, la teoria de la vinculació social postula que els adolescents amb vincles més febles amb les instàncies socialitzadores primàries tenen més risc d'implicar-se en conductes no normatives. Alhora, els adolescents amb una forta tendència per cercar sensacions tenen més probabilitats de fumar, consumir altres drogues i presentar altres

conductes de risc. Aquest estudi va analitzar el paper de la vinculació social i la cerca de sensacions sobre: la reacció dels adolescents davant dels missatges contraris a la indústria del tabac; les actituds envers aquesta indústria; i la relació entre aquestes actituds i la conducta de fumar.

La promoció d'actituds negatives envers la indústria del tabac (...) sembla tenir efectes preventius sobre els adolescents, inclosos els que estan en situació de més risc.

L'estudi, de caràcter transversal, es va fer sobre una mostra de 10.035 adolescents de 12 a 17 anys representativa de la població americana, que van respondre un qüestionari telefònic que incloïa escales per mesurar la vinculació social, la cerca de sensacions, les actituds contràries a la indústria del tabac, la reacció enfront de missatges de campanyes anti-indústria del tabac, l'experiència amb el tabac i la susceptibilitat per fumar (expectatives). En síntesi, els seus resultats confirmen

l'existència d'una relació inversa entre la vinculació social i la conducta de fumar, i d'una relació positiva entre la tendència per cercar sensacions i les intencions i la conducta de fumar. Alhora, confirmen que els adolescents més indiferents envers la indústria del tabac tenen més probabilitats de fumar o d'estar disposats a fer-ho en el futur.

En conjunt, aquest treball recolza la promoció d'actituds negatives envers la indústria del tabac, atès que aquesta estratègia sembla tenir efectes preventius sobre els adolescents, inclosos els que estan en situació de més risc. Això, és important, atès que els adolescents en més risc són més resistent o indiferents als missatges tradicionals centrats en les conseqüències nocives del tabac o les influències socials. Segons això, no és necessari que les campanyes sobre el tabac informin dels seus efectes nocius per a la salut, atès que sovint els adolescents ja coneixen aquests riscos, dels quals cal responsabilitzar la indústria tabaquera. Ara bé, referir-se només a les pràctiques enganyoses de les tabaqueres, sense fer esment a la salut, pot fer difícil distingir el seu modus operandi del d'altres empreses que adrecen bens i serveis als adolescents.

El Prat sense fum

Guia didàctica que complementa l'exposició "Municipi sense fum", elaborada per l'Ajuntament del Prat de Llobregat amb la col·laboració de la Diputació de Barcelona (veieu el número 19 de Prevenim.DRO). Els objectius d'aquest material són, d'una banda, facilitar el seguiment de l'exposició per part dels visitats, i d'altra banda, orientar al professorat i altres professionals en la realització d'activitats posteriors amb els adolescents per aprofundir en els seus continguts. La guia, de 36 pàgines, s'estructura en dues parts. La primera, de caràcter informatiu, inclou elements per ajudar a entendre els continguts dels diferents plafons, tot ampliant algunes de les informacions més rellevants. La segona part proposa 4 activitats per treballar amb els alumnes al llarg del curs. Aquestes activitats tenen a veure amb: la revisió dels principals elements informatius inclosos en els plafons de l'exposició; l'anàlisi dels factors d'inici i manteniment de l'ús del tabac; els factors relacionats amb la pressió social i l'assertivitat en l'inici del consum de tabac; i les mesures per protegir els no fumadors de l'aire contaminat per fum de tabac.

Més informació:

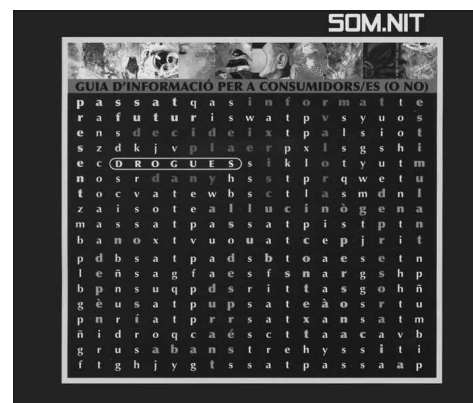
Ajuntament del Prat de Llobregat.
Salut Pública i Consum. Tel.: 933 790 050

Guia d'informació per a consumidors/es (o no)

Llibret d'informació sobre drogues adreçat als joves que es mouen en espais d'oci nocturn (discoteques, bars musicals, concerts, festivals, etc.), que forma part dels materials del programa "Som.nit", gestionat per Creu Roja Joventut amb el suport de la Generalitat de Catalunya.

Editat en forma de guia de 24 pàgines de 15,5 x 13,5 cm, amb una imatge gràfica acurada i sofisticada, els seus continguts inclouen: una nota introductòria i de presentació del programa "Som.nit" en que s'emmarca, un apartat d'informació genèrica sobre les drogues, i deu apartats més dedicats cadascun a una droga: alcohol, bolets al·lucinògens, cànnabis, cocaïna, èxtasi, GHB, ketamina, LSD, speed i tabac. Aquesta informació sobre les diferents drogues es presenta en tots els casos estructurada en quatre blocs: el primer, sobre els riscos associats al consum d'aquella droga; el segon, sobre precaucions que convé adoptar en cas de consumir-la; el tercer, de recomanacions per després de consumir-la; i el quart, sobre les conseqüències del seu consum intensiu o reiterat.

Més informació: Creu Roja Joventut. Tel.: 933 006 565

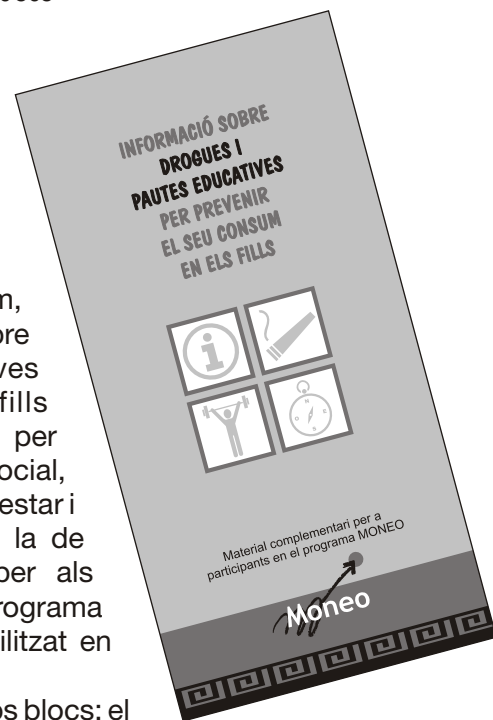

Informació sobre drogues i pautes educatives per prevenir el seu consum en els fills

Llibret de 20 pàgines, de 10 x 20 cm, imprès a dos colors, d'informació sobre drogues i sobre pautes educatives adreçat als pares que tenen fills adolescents o més petits. Elaborat per PDS, Promoció i Desenvolupament Social, amb el suport del Departament de Benestar i Família, la seva finalitat principal és la de servir de material complementari per als participants en grups d'aplicació del programa "Moneo", tot i que també pot ser utilitzat en altres accions preventives.

Els seus continguts es presenten en dos blocs: el primer d'informació sobre les drogues, i el segon sobre pautes educatives per prevenir el seu consum en els fills. Alhora, el primer bloc inclou tres apartats: un de conceptes generals; un d'informació bàsica sobre tabac, alcohol, cànnabis, cocaïna i drogues de síntesi; i un sobre factors de risc i protecció per al consum de drogues. Pel que fa al bloc de pautes educatives, tracta sobre: les funcions educatives de la família, la comunicació, la necessitat de fixar normes de conducta als fills, la supervisió de la seva conducta, orientacions per afavorir una bona relació entre els pares i els fills, i la importància d'establir normes familiars sobre l'ús de drogues.

Més informació: PDS, Promoció i Desenvolupament Social. Tel.: 934 307 170

Lliçons de les investigacions sobre prevenció

La realització, des de fa una vintena d'anys, principalment als Estats Units, de múltiples estudis a llarg termini (longitudinals) sobre l'origen de les conductes d'abús de drogues, i l'anàlisi dels elements comuns dels programes de prevenció eficaços, permet treure conclusions per orientar la planificació, selecció i aplicació de programes preventius a nivell comunitari. En aquesta secció d'aquest i del proper butlletí comentarem breument algunes d'aquestes conclusions:

- Els programes de prevenció s'han d'adreçar a potenciar els factors de protecció per a l'abús de drogues i reduir els factors de risc. El risc que una persona arribi a tenir problemes de drogues té a veure amb el nombre de factors de risc als quals està exposada i l'equilibri que presenta entre els factors de risc i protecció. L'impacte d'aquests factors varia amb l'edat; així, els factors de l'àmbit familiar poden tenir un major impacte durant la infància, mentre que tenir companys que prenen drogues pot ser més important a l'adolescència.
- Cal intervenir quan abans millor sobre els factors de risc. Això, ajuda a allunyar els nens dels problemes, els encamina cap a conductes positives, i ofereix millors resultats que esperar a intervenir més tard, quan s'hagin afegit altres problemes.
- Cal contemplar totes les formes d'abús de drogues, i totes les drogues: legals i il·legals.
- Els programes comunitaris s'han de centrar en els problemes de drogues presents al territori, intentant enfortir els factors de protecció i incidir sobre els factors de risc modificables.
- Els programes de prevenció han de tenir en compte els riscos específics de les poblacions a les que s'adrecen i que tenen a veure amb característiques com ara, l'edat, el sexe o la cultura.
- Els programes de prevenció familiar s'han d'adreçar a: enfortir els vincles entre pares i fills, entrenar i millorar les habilitats educatives dels pares, informar sobre les drogues, i propiciar que les famílies defineixin una "política" pròpia sobre l'ús de les drogues.
- A l'escola primària, la prevenció ha d'afavorir el rendiment i potenciar el desenvolupament social i emocional (autocontrol, consciència emocional, comunicació, habilitats socials), per tal de limitar factors de risc com ara les conductes antisocials i el fracàs escolar.
- A l'educació secundària, cal millorar la competència social i acadèmica dels alumnes: hàbits d'estudi, habilitats socials i de comunicació, autoeficàcia, assertivitat, tècniques per fer front a les pressions per consumir drogues, reforç de les actituds contràries a l'ús de drogues, etc.
- Convé intervenir en moments d'evolució psicosocial. L'aplicació de programes preventius obté millors resultats en aquests moments, com ara el pas de l'escola primària a secundària.
- Combinar l'aplicació de dos o més programes eficaços, en diferents àmbits (com ara l'escolar i el familiar) resulta, en general, més efectiu que l'aplicació aïllada d'un únic programa.
- Sovint cal adaptar els programes a les necessitats del territori on s'apliquen. Però, en fer-ho, cal mantenir invariables els elements bàsics del programa original basat en la investigació; és a dir: l'estructura (com està organitzat), el contingut (la informació, les habilitats i les estratègies) i les instruccions d'aplicació i avaluació. En cas contrari, s'aplicarà, no una adaptació, sinó un altre programa, i serà molt agosarat esperar que produeixi els mateixos efectes que l'original.
- En prevenció s'ha de planificar a llarg termini, i incorporar accions de reforç. Així, s'ha vist que els efectes positius de l'aplicació de programes a l'inici de l'educació secundària disminueixen amb el temps si no s'afegeixen accions de seguiment o de reforç més endavant.
- Fomentar la conducta positiva dels alumnes, el rendiment escolar, la motivació acadèmica i els sentiments de vinculació amb l'escola és, preventivament, molt eficaç. Facilitar suport i entrenament al professorat per gestionar l'aula en general, i els alumnes difícils en particular, és una manera de propiciar l'assoliment d'aquests objectius.
- En general, incloure tècniques i mètodes interactius (com ara discussions entre companys o representacions de situacions familiars) millora l'eficàcia dels programes preventius.

Finalment, diferents estudis mostren que els programes de prevenció científicament fonamentats són rendibles (cost-eficients) des del punt de vista econòmic. En aquest sentit, s'ha dit, basant-se en diferents estudis, que "per cada dòlar invertit en prevenció es pot obtenir un estalvi de deu dòlars en despeses d'atenció a problemes d'abús de drogues".

I tu, de què vas?

I tu, de què vas? és una exposició de la Diputació de Barcelona adreçada als joves d'edats compreses entre 12 i 16 anys. Partint de la consideració de l'adolescència com una etapa crítica del desenvolupament en la qual la persona està en una situació transitòria de major vulnerabilitat en relació al consum de drogues, aquesta exposició pretén incidir en aquesta franja d'edat amb l'objectiu d'evitar o retardar l'inici del consum de substàncies addictives, treballant d'una manera interactiva al voltant dels factors de protecció, entesos com als recursos personals i socials que neutralitzen o limiten l'impacte dels elements que faciliten el consum.

A nivell físic, *I tu, de què vas?* consisteix en una carpa inflable en forma d'igllú, de 10 metres d'alçada i una superfície de 272 metres quadrats, i la seva instal·lació es duu a terme de manera itinerant, per períodes d'aproximadament tres setmanes, en espais públics dels municipis interessats. L'exposició consta de dues parts diferenciades: a) un circuit circular estructurat en cinc àmbits temàtics (informació, creences, actituds, influències socials, i presa de decisions), i b) un espai de treball en grup situat a la part central on, en finalitzar el recorregut pels diferents àmbits, es realitza una activitat de reflexió sobre els continguts de l'exposició.

La instal·lació de l'exposició s'acompanya de l'oferiment de visites guiades per a grups classe de primer a quart d'ESO. En elles, dos monitors entrenats per a aquesta activitat acompanyen als alumnes durant la visita a l'exposició, explicant-los els seus elements i continguts i dinamitzant un procés de diàleg i reflexió al voltant dels seus cinc àmbits temàtics. Aquesta activitat té una durada aproximada de 90 minuts, i un cop realitzada es facilita al professor que acompanya al grup una "Guia Educativa" amb propostes d'activitats per treballar posteriorment a l'aula i complementar el treball realitzat durant la visita. Els continguts d'aquesta exposició estan basats en els del programa *¡Órdago!* de la Fundació EDEX, mentre que l'associació PDS ha col·laborat en la definició de la "Guia Educativa" i del guió tècnic de la visita guiada.

Fins ara, *I tu, de què vas?* ha estat a quatre municipis (Barcelona, l'Hospitalet de Llobregat, Sant Boi de Llobregat i Centelles), on l'han visitat prop de 2.500 estudiants, més del 70% dels quals li han atorgat una valoració global entre 7 i 10 punts en una escala de 0 a 10 (on aquesta última puntuació indica la valoració més favorable).

Més informació: SPOTT. Unitat d'assessorament i prevenció. Tel: 934 028 880

Navegant

Portal Europeu Elisad

Elisad és l'Associació Europea de Biblioteques i Serveis d'Informació sobre Alcohol i altres Drogues, una entitat sense ànim de lucre que manté una xarxa d'institucions i persones a diferents països europeus amb l'objectiu de facilitar l'intercanvi d'idees i experiències entre les professionals que treballen en la informació sobre les drogues. Un dels seus projectes, subvencionat per la Comissió Europea, és el *Portal Europeu Elisad*, que consisteix en la creació i manteniment d'un catàleg *online* de llocs web sobre drogues dels diferents països europeus.

En un context en el qual la informació sobre les drogues a Internet és molt extensa, però la seva qualitat molt variable, aquest portal vol ajudar als professionals i la població en general a trobar fonts d'informació vàlides. El *Portal Europeu Elisad* facilita l'accés a llocs web sobre drogues, joc patològic i altres temes relacionats, en 17 idiomes. Els recursos inclosos són avaluats i seleccionats per un equip d'experts de prop d'una trentena d'institucions de tota Europa. Aquest servei permet fer cerques lliures o avançades (a partir de diferents categories temàtiques i de context) i obtenir descripcions de continguts i altres informacions relacionades.

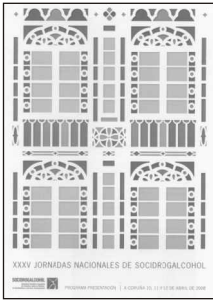
Aquest portal és un recurs útil per: a) accedir a informació sobre prevenció, educació, tractament, polítiques, etc.; b) identificar recursos del propi país; c) localitzar institucions d'altres països; i d) ampliar la informació a nivell europeu sobre un tema concret.

Adreça del web: <http://www.addictionsinfo.eu>

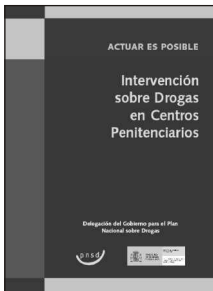

Amb poques paraules

Cita a La Corunya. Del 10 al 12 d'abril de 2008 se celebraran a la ciutat gallega de La Corunya les **XXXV Jornadas Nacionales de Sociodrogalcohol (Sociedad Científica Española de Estudios sobre el Alcohol, el Alcoholismo y las otras Toxicomanías)**. A més, el 9 d'abril hi haurà un Taller "precongrés" per a professionals en formació. Més informació a: <http://www.sociodrogalcohol.org>

Enquesta Escolar sobre Drogues 2006. Per primer cop des de 1994, l'Enquesta Escolar sobre Drogues 2006 (realitzada sobre 26.000 alumnes d'ensenyament secundari de 14 a 18 anys de tot l'Estat) mostra un descens en els consums de drogues, tant legals com il·legals. Hi podreu trobar un resum dels seus resultats a: <http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/observa/estudios/home.htm>

Guia per intervenir a les presons. Per tal de contribuir a l'atenció integral de la població penitenciària amb problemes de drogues, el *Plan Nacional sobre Drogas* ha editat recentment el manual *Intervención sobre Drogas en Centros Penitenciarios*. És una publicació electrònica (en CD-ROM) que forma part de la col·lecció "Actuar es posible", i que es pot baixar en pdf de: <http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/publica/pdf/IntervCCPP.pdf>

Humor gràfic i salut. La Facultat de Medicina de la Universitat de Lleida, amb la col·laboració de l'Hospital Santa Maria i de l'Associació Cultural Humoràlia, ha organitzat la tercera edició del concurs internacional d'humor gràfic "Humor i salut". Enguany, al concurs de dibuixos d'humor sobre medicina general, s'ha afegit un premi "temàtic" dedicat al tabac, guanyat pels xilens Alex i Pepe Pelayo i del qual ha obtingut el segon premi el català Eduard Bosch. Més informació a: <http://www.humorisalutlleida.cat>

El calaix

Fent pinya a Sant Boi 2007. Aquest és el títol d'un DVD editat per l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat que documenta la segona aplicació en aquell municipi del programa de prevenció comunitària de les drogodependències "Fem Pinya!", al llarg del primer semestre d'enguany. L'aplicació d'aquest programa ha constituït una aproximació al treball comunitari des del l'àmbit local, i s'ha dut a terme en el marc del Programa de Millora Integral del barri de Casablanca d'aquella localitat, i amb el suport del Pla de Civisme de l'esmentat Ajuntament. El DVD recull a manera de memòria audiovisual les opinions i percepcions dels diversos professionals que han participat en aquesta aplicació del programa "Fem Pinya!". Agents comunitaris de l'àmbit educatiu, social i sanitari conformen una "pinya multidisciplinària" que protagonitza aquest audiovisual: la Biblioteca Jordi Rubió i Balaguer, el Centre de Recursos i Documentació per a la Solidaritat, la Unió Esportiva Santboiana, les ABS dels barris de Vinyets i de Camps Blancs, la companyia de Teatre Carpe Diem, el Patronat d'Esports i el Departament de Serveis Socials de l'Ajuntament.

Més informació: Ajuntament de Sant Boi. Tel: 936 351 200 - A/e: programadrogues@santboi.cat

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Antoni Duran i Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Revisió lingüística, fotomecànica i impressió: Addenda

Dipòsit legal: B.44.871 2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.DRO

Provença, 79 baixos 3^a 08029 Barcelona

Tel.: 93 430 71 70 ▪ Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org ▪ Web: <http://www.pdsweb.org>

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 22 - 2008

prevenim dro és un programa de l'associació:

PDS
PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest nou butlletí.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi centrat en l'àmbit de la prevenció familiar, guanyador del Premi d'Investigació sobre Drogodependències 2006 de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú.

Materials

3

Coca. Què? – per treballar sobre la cocaïna amb joves de més de 16 anys (exposició i guia). *Jo, tu, nosaltres... (i l'alcohol)* – per sensibilitzar sobre l'abús de l'alcohol (postals i cartell). *Propostes per a l'abordatge educatiu del cànnabis amb joves* – per orientar als professionals (carpeta de materials).

En pràctica

4

Presentació d'un exemple reeixit d'actuació preventiva a nivell local basada en la col·laboració multidisciplinària de professionals de referència i proximitat.

Tema clau

4

Presentació d'un resum de les conclusions dels resultats per a Catalunya de l'enquesta estatal sobre consum de drogues en estudiants d'educació secundària (ESTUDES) 2006-2007.

Finestra oberta

5

Presentació del nou *Programa integral per a joves i les seves famílies* dissenyat des del Centre de Prevenció i Intervenció en Drogodependències (SPOTT) de la Diputació de Barcelona.

Navegant

5

Descripció dels continguts i l'estructura del portal del Servei d'informació, orientació i assessorament sobre drogues de l'Ajuntament de Granollers, que es defineix com un *blog* per promoure la reflexió, la informació, la orientació i l'actitud crítica envers les drogues.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Comentari a propòsit de la publicació de *El llibre blanc de la prevenció a Catalunya: consum de drogues i problemes associats*, que representa la culminació d'un procés consultiu de dos anys de durada amb més de 300 professionals de diferents sectors.

S'inicia aquest nou número de *Prevenim.DRO* amb el comentari d'un estudi en l'àmbit de la prevenció familiar guanyador del Premi d'Investigació sobre Drogodependències de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú de l'any 2006, una interessant iniciativa nascuda l'any 2004 amb voluntat de tenir caràcter bianual, que tanmateix no s'ha convocat enguany (si més no al tancament d'aquest butlletí). La secció *Materials* presenta, entre altres eines interessants, un nou programa preventiu sobre la cocaïna basat en la utilització d'una exposició itinerant destinada a ens locals, centres educatius i equipaments juvenils. *En pràctica* presenta una experiència col·laborativa de prevenció a nivell local, originada a Sant Boi de Llobregat i candidata al Premi Europeu d'Excel·lència en Seguretat Vial. La *Finestra* s'obre per presentar el Programa integral per a joves i les seves famílies de la Diputació de Barcelona, mentre que el *Calaix* es fa ressò de la publicació del Llibre blanc de la prevenció a Catalunya. També hi trobareu les seccions habituals *Navegant* i *Amb poques paraules*, a més d'una secció dedicada a un *Tema clau* com és l'última enquesta escolar sobre consum de drogues realitzada pel Pla Nacional sobre Drogues estatal.

Cop d'ull a la recerca

Les actituds dels pares i les mares d'adolescents de Vilanova i la Geltrú envers les drogues

Dins del marc del Premi d'Investigació sobre Drogodependències que bianualment convoca l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, el guanyador de la 2a edició, corresponent a l'any 2006, ha estat un estudi centrat en l'àmbit de la prevenció familiar (Otger Amatller i Montserrat Benabarre, 2006). L'objectiu del treball era obtenir informació sobre les actituds dels pares d'adolescents en relació a les drogues, els seus coneixements sobre el tema, què estarien disposats a fer en relació a la prevenció i com actuarien davant d'un consum per part dels seus fills.

La mostra de l'estudi va estar formada per 169 famílies amb fills escolaritzats a 3r d'ESO en centres educatius de Vilanova i la Geltrú, la qual cosa va suposar un 34'5% de l'univers total. La informació es va obtenir mitjançant l'administració de qüestionaris als pares. Els instruments utilitzats es van extreure de Pinazo S i Pons J (2001) "Estudio empírico sobre la implicación de los padres en los programas preventivos del consumo de drogas". A: Secades R i Fernández JR (Eds.) Intervención familiar en la prevención de las drogodependencias. Madrid: Plan Nacional sobre las Drogas. Concretament, es van administrar: una "Escala de variables estructurals", una

"Escala de motivació i interessos cap a la prevenció" i una "Escala d'actituds cap a les drogues". Aquesta última s'estructura en 7 factors empírics: actitud preventiva, factors de risc, actitud repressiva, actitud permissiva, hedonisme, intervenció i actitud moralista. L'anàlisi estadística va incloure els percentatges de les respostes a les preguntes dels qüestionaris, així com una anàlisi de la variància dels resultats de la "Escala d'actituds cap a les drogues" en relació a les altres dues.

Més de la meitat dels pares no hi veuen relació entre la presència de factors de risc familiars i el consum de drogues.

Els resultats de l'estudi permeten arribar a diverses conclusions, algunes d'elles preocupants: En primer lloc, més de la meitat dels pares no hi veuen relació entre la presència de factors de risc familiars i el consum de drogues. En segon lloc, els resultats del factor "hedonisme" de l'Escala d'actituds cap a les drogues, indiquen que un

73% dels pares pensen que el consum de drogues està motivat essencialment per la cerca de plaer, de satisfacció o d'evasió, sense tenir en compte altres consideracions, com ara de caire relacional, emocional o familiar. En tercer lloc, els resultats en el factor "intervenció" de la mateixa escala indiquen que un 89% dels pares estan d'acord en derivar les responsabilitats davant de problemes amb les drogues per part dels fills als professionals de l'educació i de la salut. Finalment, un 60% dels enquestats se senten ben informats en relació a les drogues i consideren tenir prous coneixements sobre el tema. Tanmateix, afirmen obtenir aquesta informació majoritàriament dels mitjans de comunicació.

Asfortunadament, però, també s'extreuen algunes conclusions positives dels resultats de l'estudi, com ara el fet que un 88% dels enquestats afirmen que parlarien amb els seus fills si sabessin que tenien un problema amb les drogues. Per tant, malgrat les dificultats de comunicació entre els adolescents i els seus progenitors, la voluntat de comunicació es manté en nivells importants. Una altra cosa és si els pares estan efectivament preparats per abordar amb els fills un tema tabú com són les drogues, i si disposen efectivament dels arguments i recursos educatius per tal que les seves intervencions esdevinguin preventives.

Per seguir llegint: O. Amatller i M. Benabarre. Estudi sobre les actituds vers les drogues dels pares i mares de Vilanova i la Geltrú. Premi d'investigació sobre drogodependències 2006. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú (CD-ROM).

Materials

Coca. Què?

Exposició sobre la cocaïna adreçada a joves de més de 16 anys, per a ser utilitzada en contextos educatius formals (batxillerat, cicles formatius, universitat) i informals (espais juvenils). Consta de 10 plafons de 80 x 210 cm (fàcils de transportar i de muntar) que alerten sobre els riscos de consumir cocaïna i busquen fomentar una actitud crítica envers el seu consum i el que l'envolta. També tracten sobre les condicions de producció i distribució de la cocaïna, qüestionen la suposada "normalitat" del seu consum, promouen l'autonomia personal en la presa de decisions, i informen sobre les vies d'accés als serveis d'atenció per a les persones que ho necessitin.

Es completa amb un desplegable d'informació sobre la cocaïna i una guia de 24 pàgines per realitzar tallers (de prevenció del consum i de reducció de riscos) amb els joves. L'exposició, iniciativa de PDS, i elaborada amb la col·laboració d'EdPAC i el suport del Departament de Salut, s'ofereix en préstec als ens locals, centres educatius i equipaments juvenils que vulguin utilitzar-la..

Més informació: PDS · Promoció i Desenvolupament Social. Tel.: 934 307 170

Jo, tu, nosaltres... (...i l'alcohol)

Conjunt de materials format per 6 postals i un cartell, de 60 x 40 cm, que configuren els materials d'una campanya de sensibilització sobre l'abús de l'alcohol, basada en una idea de l'associació PDS i realitzada en el marc del programa de prevenció de drogodependències de La Roca del Vallès, amb el suport de l'Àrea d'Acció Social de la Diputació de Barcelona.

La sèrie de postals n'inclou 3 adreçades als adolescents i joves, 2 a la població general i una als pares i mares. Tant les postals com el cartell es caracteritzen pel seu disseny gràfic, molt cridaner i acurat. A més, les postals inclouen en el seu revers continguts orientats a sensibilitzar sobre els riscos d'abusar de l'alcohol. Les postals per als joves se centren en l'afectació de les relacions personals a causa de l'alcohol, les que s'adrecen a la població general tracten sobre l'alcohol i la conducció i sobre la resta d'àmbits d'afectació de l'alcohol (violència, malalties, etc.), i la que s'adreça als pares inclou pautes educatives per ser un bon exemple per als fills en cas de beure alcohol. La distribució dels materials s'ha fet de manera diferenciada en funció de la població diana, a través d'equipaments municipals, bars, autoescoles, botigues, bancs, etc.

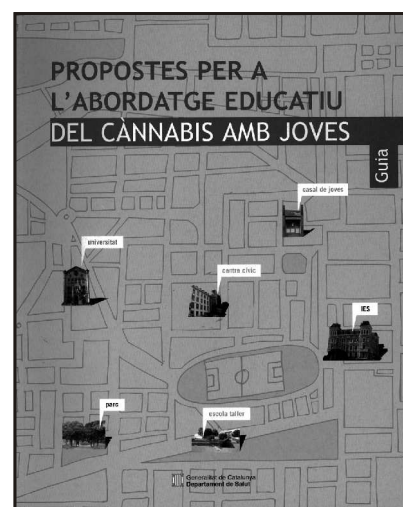
Més informació: Ajuntament de La Roca del Vallès. Tel.: 938 422 016

Propostes per a l'abordatge educatiu del cànnabis amb joves

Material adreçat a professionals que treballen amb joves de més de 15 anys consumidors o propers al consum de cànnabis. Presentat en forma de carpeta, inclou una guia de 68 pàgines, editada pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i elaborada amb la col·laboració de les associacions Assaupam i EdPAC. Aquesta guia incorpora, entre altres, un apartat sobre pautes educatives en funció de l'edat i el consum o no de cànnabis per part dels joves, un apartat amb propostes de treball diferenciades en funció dels espais d'intervenció i un apartat amb exemples d'activitats. També inclou dos annexos: una síntesi d'una recerca avaluativa d'un material relacionat (*Que ruli...*) i un llistat de recursos informatius i educatius sobre el cànnabis.

La carpeta es completa amb un recull de materials de prevenció i reducció de riscos associats al consum de cànnabis editats pel Departament de Salut: *Cannabing*; *Que ruli... Manual per a mans properes al cànnabis*; *Libret informatiu sobre drogues i lleis* i *Connecta amb els teus fills: Quan als pares ens preocupen el porros*.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Tel.: 935 513 606

En pràctica

Equip 3 de prevenció: exemple de col·laboració entre professionals de referència i proximitat a nivell local

L'Equip 3 de prevenció és una experiència col·laborativa d'actuació preventiva en el consum de drogues a nivell local, desenvolupada a Sant Boi de Llobregat, que es va iniciar de forma pilot durant el curs escolar 2007-2008 amb la participació d'una infermera d'un Equip d'Atenció Primària del municipi (EAP Molí Nou), alhora referent del programa Salut i Escola a dos instituts de la vila, un agent de la Unitat d'Educació Viària de la Policia Local i un tècnic del Programa Municipal Transversal de Prevenció de Drogodependències. El treball d'aquest primer Equip 3 de prevenció es va centrar en la intersecció "alcohol (i altres drogues) i conducció". Des de les seves diferents perspectives i competències professionals, i amb l'ajut de l'exposició "Homo Transitus" (del Servei Català de Trànsit i la Secretaria de Joventut de la Generalitat de Catalunya), els components de l'Equip 3 de prevenció van visitar una vintena d'aules dels instituts de Ciutat Cooperativa i Marianao, els barris de Sant Boi on s'ha dut a terme l'experiència pilot del projecte, per guiar una visita a l'exposició i moderar un debat sobre el tema amb uns 600 joves de 16 a 20 anys.

Atesa la valoració positiva de l'experiència pilot per part de tots els sectors implicats, i atès que la resta d'equips de salut de Sant Boi van manifestar el seu interès per

Equip 3 de Prevenció

participar-hi, aquesta fórmula de col·laboració a tres bandes s'ha ampliat recentment a altres zones de la ciutat, i durant el curs 2008-2009 ja estan funcionant quatre Equip 3 de prevenció (un per cada àrea bàsica de salut) i està programada la participació de 7 dels 10 centres educatius de secundària del municipi, per treballar a quart d'ESO, batxillerats i cicles formatius. A més, la temàtica i l'àmbit d'actuació inicial de l'Equip 3 de prevenció s'ha ampliat amb nous objectius preventius i nous sectors de població, passant d'intervenir únicament a nivell escolar a fer-ho també a nivell comunitari, incidint sobre col·lectius vulnerables, com ara drogodependents i les seves famílies, persones amb trastorns mentals i població immigrada.

La col·laboració multidisciplinària de professionals de referència i proximitat és l'estratègia bàsica de treball dels Equip 3 de Prevenció, i ha estat valorada positivament dins i fora del municipi, com ho indica el fet que l'equip 3 de prevenció de Sant Boi sigui finalista i candidat al Premi Europeu d'Excel·lència en Seguretat Vial convocat en el marc de la Carta Europea de Seguretat Vial de la Comissió Europea.

Més informació: Servei d'Accions Socials Comunitàries en Drogodependències. [programadrogues@santboi.cat]

Temes clau

Resum dels resultats de l'enquesta sobre consum de drogues en estudiants d'educació secundària 2006-07

Recentment s'han fet públics els resultats de l'enquesta estatal sobre consum de drogues en estudiants d'educació secundària 2006-2007, dels quals presentem un resum de les conclusions per a Catalunya, obtingudes a partir d'una mostra de 2.177 estudiants de 53 centres educatius.

- En general, el consum de drogues entre els estudiants de 14 a 18 anys continua sent experimental o ocasional.
- L'alcohol i el tabac continuen sent les drogues més consumides, seguides del cànnabis.
- Les dades de 2006, mostren una evolució positiva, amb un descens del consum d'algunes de les drogues més esteses entre els estudiants.
- Aquest descens s'ha observat per al tabac, el cànnabis i la cocaïna. En el cas d'aquestes dues últimes drogues s'ha trencat la tendència creixent dels últims anys.
- Pel que fa a les begudes alcohòliques, el seu consum ha anat augmentant progressivament des de l'any 2002, tot i que durant el període 2004-2006 aquest increment ha estat inferior que el que es va produir durant el període 2002-2004.
- El consum de psicoestimulants, tipus èxtasi o amfetamines, i d'al·lucinògens estan menys estesos que la cocaïna (la proporció de consumidors anuals no supera en cap cas el 3,6%).
- Una proporció important d'estudiants consumeixen diverses drogues, i s'observa una associació bastant estreta entre el consum d'alcohol, tabac i cànnabis, per una part, i entre el d'estimulants (cocaïna, èxtasi, o amfetamines) i al·lucinògens, per una altra.
- Una altra dada positiva de l'enquesta, i que podria haver influït en el descens del consum d'algunes substàncies, és l'augment de la percepció de risc, en comparació amb l'any 2004, davant del consum de tabac, alcohol, cànnabis i el de cocaïna d'una manera esporàdica.
- Finalment, també és positiva la disminució de la disponibilitat percebuda de totes les drogues, excepte de l'alcohol.

Font: Departament de Salut. Informe dels resultats per a Catalunya de l'enquesta estatal sobre consum de drogues en estudiants d'educació secundària (ESTUDES) 2006-2007.

Més informació:

Catalunya: <http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir2027/index.html> - Espanya: <http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/observa/pdf/Estudes2006-2007.pdf>

Programa integral per a joves i les seves famílies

La Diputació de Barcelona ha posat en marxa a través de l'SPOTT un nou programa específic d'atenció als adolescents i les seves famílies, per tal de respondre a l'augment de la demanda d'atenció a situacions de consum de substàncies addictives en adolescents que s'ha detectat en els darrers anys. Amb el nom de *Programa integral per a joves i les seves famílies*, aquest nou programa atén des de l'any 2007 a la població de Barcelona ciutat i província a través de tres línies d'actuació: 1. Servei d'Informació i Assessorament sobre Drogues; 2. Servei d'Intervenció amb joves i les seves famílies; i 3. Espai jove.

El Servei d'Informació i Assessorament sobre Drogues (SIAD) s'adreça als adolescents i joves i als seus pares i mares, a més dels professionals que treballen amb aquest col·lectiu. Els serveis que presta inclouen: informació i assessorament (telefònic i presencial), orientació als pares per detectar i prevenir possibles consums en els fills, i pautes d'actuació a les famílies per fer front a situacions derivades del consum de drogues. L'accés al servei es fa a través de l'SPOTT.

El Servei d'Intervenció amb joves i les seves famílies s'adreça als adolescents

i joves de 14 a 22 anys que s'han iniciat en el consum d'alguna droga, així com als seus familiars o referents. Ofereix atenció individualitzada, familiar i grupal als joves i les seves famílies. S'hi pot accedir per iniciativa pròpia del jove o de la família o per derivació del SIAD o d'altres recursos comunitaris (centres d'ensenyament, centres de salut mental infantil i juvenil, etc.).

Les drogues, un problema de tots

Programa integral per a joves
i les seves famílies

L'Espai Jove s'adreça als joves de 17 a 22 anys amb consums problemàtics de drogues, així com als seus familiars o referents. Les seves actuacions inclouen: a) Un espai psicoeducatiu per modificar les actituds que han portat al consum de drogues i potenciar l'adquisició d'hàbits i habilitats per afavorir el procés maduratiu dels joves (es fan tallers d'habilitats socials i salut, activitats educatives, promoció laboral i grups de suport psicològic); b) Potenciar el paper de la família com a agent socialitzador; i c) Oferir suport i pautes d'actuació als joves i les famílies mitjançant atenció individual, familiar i grupal. S'hi accedeix a través del SIAD o de l'SPOTT.

Des del juliol passat s'ha incorporat una nova línia d'intervenció: el "Programa de Mediació i Reparació" adreçat a joves de 14 a 18 anys que han entrat en el circuit de la Justícia Juvenil.

Més informació: Diputació de Barcelona. Àrea de Benestar Social. Servei d'Acció Social. SPOTT. Telèfon: 934 022 880

Navegant

sobredrogues.net

En aquesta secció presentem el portal d'Internet del nou Servei d'informació, orientació i assessorament sobre drogues de l'Ajuntament de Granollers (que es va presentar ara fa un any). Es tracta d'una iniciativa del Servei de Salut Pública i Consum de l'Ajuntament de Granollers, que compta amb el suport de la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, adreçada a impulsar activitats i recursos que facilitin la reflexió, la informació, la orientació i l'actitud crítica davant les drogues i el seu consum.

Aquest portal consisteix en un blog informatiu, constantment actualitzat, que inclou notícies relacionades amb les drogues, informació bàsica sobre substàncies i sobre legislació en la matèria, material preventiu, documents de treball i suggeriments d'altres pàgines web on trobar informació més concreta i específica.

El portal s'estructura en quatre apartats principals: Portada (que entre altres continguts dóna accés a una secció d'informació sobre el Pla d'Acció Municipal sobre Drogues i a una altra d'informació sobre drogues), Notícies (informacions d'actualitat sobre les drogues), Recomanacions (enllaços a altres webs) i Descàrregues (on es poden baixar articles, documents, entrevistes...). Alhora, el portal dóna accés a un servei d'informació i assessorament per correu electrònic (info@sobredrogues.net).

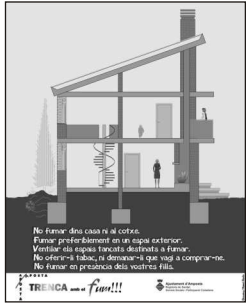
Adreça del web: www.sobredrogues.net

Amb poques paraules

Pallejà estrena Pla de drogues. El passat 6 d'abril es va presentar el Pla Local de Drogodependències de Pallejà, al qual se li ha donat el nom de *Rula-t'ho bé!*. Elaborat amb l'assessorament de la Diputació de Barcelona, es proposa dotar la població d'aquest municipi del Baix Llobregat d'instruments que promoguin hàbits saludables, fomentin no consumir drogues i eduquin en el seu consum responsable. Més informació: <http://www.palleja.cat>

Sensibilització sobre el tabac a la llar a Amposta. *Trenca amb el fum* ha estat el lema escollit a Amposta per realitzar una campanya de sensibilització sobre el tabac a les llars. La campanya ha fet arribar a les famílies, a través dels infants, un imant de nevera amb propostes per afavorir processos educatius positius i una llar més saludable i lliure de fum, si més no en presència dels infants, encara que els pares siguin fumadors. Més informació: prevencio@amposta.cat

No fumar dins casa ni al cotxe.
Fumar preferiblement en un espai exterior.
Ventilar els espais tancats destinats a fumar.
No oferir tabac ni fumar si es està acompanyat.
No fumar en presència dels vostres fills.

Convocatòria dels Premis CREFAT. La Fundació CREFAT convoca la 17a edició dels "Premis Reina Sofia contra les drogues". Hi poden concórrer les persones físiques o jurídiques, tant públiques com privades. Es valorarà el rigor, l'originalitat, la iniciativa, l'eficàcia i la col·laboració amb altres institucions, a més de l'impacte a curt, mig i llarg termini, i la participació del voluntariat. El termini d'admissió dels treballs acaba el 18 de febrer del 2009. Més informació: <http://www.cruzroja.es/crefat>

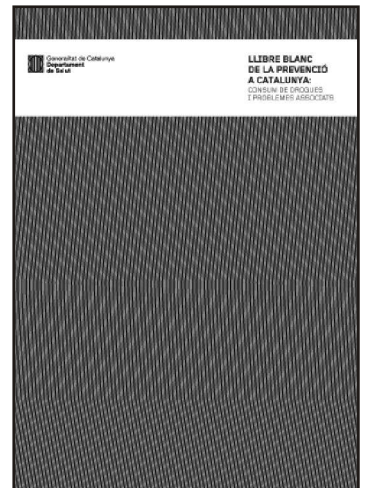

Fem Pinya! arriba a l'Uruguai. Aquest programa de prevenció comunitària desenvolupat per PDS en el marc del Programa de Drogodependències de Canovelles, i més tard posat a l'abast de la resta de municipis catalans amb el suport del Departament de Benestar i Família, ha estat recentment adaptat i editat amb el nom de *La Barra* pel *Instituto de Educación Popular "El Abrojo"* de Montevideo, amb el suport del programa de cooperació de l'Ajuntament de Canovelles per a ser utilitzat en aquell país de l'Amèrica llatina. Més informació: elabrojo@elabrojo.org.uy

El calaix

Llibre blanc de la prevenció a Catalunya. El 22 de maig de 2008, el Departament de Salut culminà amb la presentació de *El llibre blanc de la prevenció a Catalunya: consum de drogues i problemes associats, un procés de consulta de dos anys, amb més de 300 professionals de l'educació, els serveis de salut, el lleure, la família, els mitjans de comunicació social, el sector laboral i el sector comunitari, per elaborar l'Estratègia nacional de prevenció del consum de drogues i problemes associats.* El llibre indica que les estratègies actuals de prevenció són efectives, però també, la necessitat de coordinar d'una banda, les polítiques de les diferents administracions (Generalitat, Diputació, Consells Comarcals, Municipis) i d'altra banda, els esforços dels professionals dels diferents sectors considerats claus (educació, família, lleure, mitjans de comunicació social, sector laboral i administracions). El llibre té dues parts: la primera analitza la situació del consum de drogues a Catalunya i els últims avenços en les pràctiques preventives, mentre que la segona descriu el procés d'elaboració i els continguts de l'Estratègia Nacional de Prevenció, la qual recull els objectius, els principis rectors i les línies estratègiques en prevenció proposades pel Departament de Salut, alhora que mostra l'experiència dels professionals del sector, que han fet una anàlisi de la situació actual des dels diferents àmbits d'actuació i han identificat les seves necessitats i les seves propostes de millora.

Accés al llibre a: <http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir2402/>

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social
Direcció: Antoni Duran i Jaume Larriba
Disseny i muntatge: E. Bosch
Fotomecànica i impressió:
Dipòsit legal:

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

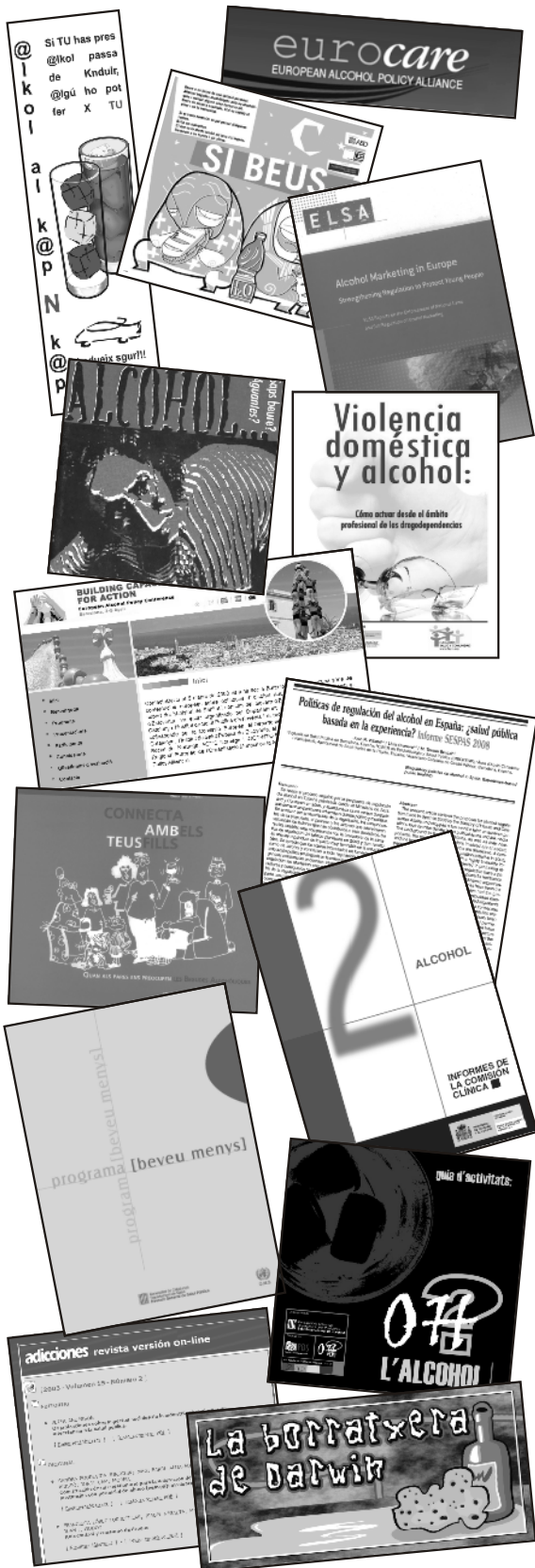
Prevenim.DRO

Provença, 79 baixos 3^a 08029 Barcelona
Tel.: 93 430 71 70 ▪ Fax: 93 439 07 73
E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org ▪ Web: <http://www.pdsweb.org>

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 23 - Suplement monogràfic 7 - 2008

MONOGRÀFIC ALCOHOL

En aquest número...

Editorial

2

Presentació d'aquest monogràfic sobre l'alcohol.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi de metanàlisi que mira de respondre a la pregunta de si es pot prevenir el consum i l'abús d'alcohol en la població general mitjançant intervencions centrades en la família.

Materials

3

Alcohol... Saps beure? Aguantes? Sobre la tolerància (díptic). *@lkol al k@p N kap. Kndueix Sgur!!!* Alcohol i conducció (alcoholímetre i punt de llibre). *Ètica Ètica.* Alcohol, joves i reducció de riscos (exposició). *La borratxera de Darwin.* Joves, cervell, alcohol i borratxeres (llibret). *OH? L'alcohol.* Alcohol, joves, informació i reflexió (exposició). *Quan als pares ens preocupen les begudes alcohòliques.* Per pares i mares (llibret).

Tema clau

4

Presentació dels materials i les característiques d'un projecte europeu sobre el compliment de les lleis i les normes de regulació de la publicitat i el màrqueting de l'alcohol.

En pràctica

5

Informació sobre el programa *Beveu Menys*, d'intervenció amb bevedors de risc i dependents impulsat pel Departament de Salut en col·laboració amb l'OMS, que s'aplica des de l'atenció primària de salut.

Navegant

5

Suggeriments de navegació pel lloc web d'*Eurocare*, una aliança europea d'ONG que advoca pel treball en xarxa i la defensa de tot allò que ajudi a reduir l'impacte negatiu del consum d'alcohol.

Notes bibliogràfiques

6

Comentaris breus sobre publicacions relacionades amb l'alcohol.

El calaix

6

Presentació resumida de les conclusions de la Tercera Conferència Europea sobre Polítiques d'Alcohol celebrada a Barcelona el passat mes d'abril.

prevenim dro

és un programa de l'associació:

PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

L'alcohol és responsable de més del 6% de la mortalitat a l'Estat espanyol, és un factor de risc de nombrosos problemes físics i psicosocials, i la substància que motiva més inicis de tractament a la XAD. És també la droga més consumida pel escolars de 14 a 18 anys del nostre país, amb una edat mitja d'inici de 13,8 anys l'any 2006. A més, el 58,1% d'aqueta població ja s'ha emborratxat alguna vegada. Aquest nou monogràfic de Prevenim.DRO, dedicat a la prevenció de l'abús de l'alcohol, s'inicia amb el comentari d'un estudi de metanàlisi per conèixer l'efectivitat de les intervencions preventives universals centrades en la família. Li segueixen, una ressenya de materials preventius, una secció dedicada la regulació de la publicitat i el màrqueting de l'alcohol a Europa, informació sobre un programa adreçat a bevedors de risc i dependents que s'aplica des de l'atenció primària de salut, suggeriments de navegació pel lloc web d'una aliança europea d'ONG per reduir l'impacte negatiu del consum d'alcohol, a més de les habituals seccions de notes bibliogràfiques i el calaix, que aquest cop s'omple amb informació sobre la tercera Conferència Europea sobre Polítiques d'Alcohol celebrada a Barcelona el passat mes d'abril.

Cop d'ull a la recerca

Es pot prevenir el consum d'alcohol en la població general amb intervencions centrades en la família?

El consum d'alcohol per part dels adolescents constitueix un important problema de salut pública a molts països. A Catalunya, és la droga més consumida per la població escolaritzada de 14 a 18 anys, amb una edat mitja d'inici de 13,8 anys i un consum del 82,5% alguna vegada a la vida i del 61,5% l'últim mes, l'any 2006. A més, al marge de l'edat, el patró de consum és sovint abusiu en aquesta població, com ho indica el fet que el 58,1% s'hagi emborratxat alguna vegada o que en els darrers trenta dies el 47,1% hagi pres, si més no una vegada, cinc o més consumicions alcohòliques dins d'un interval de dues hores.

L'ús d'alcohol per part dels adolescents, principalment entre els més joves, s'associa amb un major risc de problemes, pot comportar conseqüències permanents sobre el desenvolupament del cervell, i augmenta el risc de tenir problemes relacionats amb l'alcohol en etapes posteriors de la vida. Per tot això, retardar l'edat d'inici del consum d'alcohol constitueix un important objectiu preventiu. Sabem també que la família juga un paper clau en aquest objectiu. L'exemple dels pares amb la beguda, les seves actituds i les seves expectatives en relació al comportament dels fills, incideixen sobre la conducta dels fills amb l'alcohol. Alhora, diferents aspectes de la relació amb els fills i de la seva educació, com ara el fet d'establir normes clares en relació a la beguda, tenen efectes preventius sobre l'inici del consum i sobre la seva intensitat i freqüència.

Al llarg dels darrers anys als EUA i a altres països, inclòs el nostre, s'han

desenvolupat diferents programes de prevenció familiar del consum de drogues. També s'han fet varies revisions per estudiar els seus efectes, principalment en famílies d'alt risc, que en conjunt n'avalen la seva utilitat.

Les intervencions preventives universals centrades en la família tenen efectes limitats però positius i persistents (...) sobre l'inici i la freqüència del consum d'alcohol dels adolescents.

Recentment, un equip holandès (Smit et al., 2008) ha dut a terme una metanàlisi per conèixer els efectes de les intervencions de prevenció familiar universals sobre el consum d'alcohol dels adolescents (inici, consum l'últim mes i freqüència de consum l'últim mes).

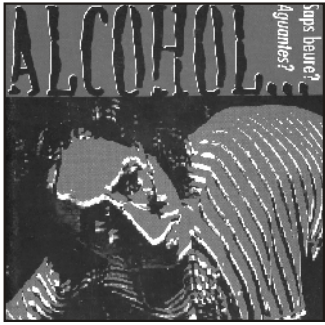
L'estudi va incloure únicament investigacions experimentals amb grup control, publicades entre 1995 i 2006. Els criteris d'inclusió dels treballs al metanàlisi van ser: a) adreçar-se a famílies amb fills menors de 16 anys; b) que al menys la meitat del programa s'adreçés directament als pares; c) incloure qualsevol mitjà d'aprenentatge: sessions en grup, opuscles, CD-Rom; d) adreçar-se a la població general; i e) aportar dades sobre l'efectivitat de la intervenció. La cerca en quatre bases de dades internacionals va aportar 113 articles dels quals se'n van excloure un centenar, la major part per no tractar-se d'estudis experimentals. Finalment l'anàlisi es va fer sobre 18 treballs publicats.

Els seus resultats indiquen que les intervencions preventives universals centrades en la família tenen efectes limitats però positius i persistents (observables en seguiments a quatre anys) sobre l'inici i la freqüència del consum d'alcohol dels adolescents. L'estudi també troba que les intervencions realitzades a nivell de grups de població (principalment l'escola) obtenen millors resultats que les aplicades a nivell individual. Una possible explicació seria que als efectes de la intervenció se sumen els de la seva incidència sobre l'escola i sobre la influència entre els iguals.

Per seguir llegint: Smit E, Verdurmen J, Monshouwer K, Smit F «Family interventions and their effect on adolescent alcohol use in general populations; a meta-analysis of randomized controlled trials». *Drug and Alcohol Dependence* 97 (2008) 195-206.

Alcohol... Saps beure? Aguantes?

Díptic de 10 x 10 cm per ser distribuït a centres juvenils, bars musicals, botigues de roba, de música, etc. Elaborat per PDS i editat pel Consell Comarcal de l'Alt Empordà amb la col·laboració de la Diputació de Girona i els ajuntaments de Castelló d'Empúries,

l'Escala, Figueres i Roses. Tracta sobre la tolerància fisiològica de l'alcohol, per desmitificar-la com a signe de força i contribuir a que es vegi com un indicador d'habitació i de possible abús.

Més informació:

Consell Comarcal de l'Alt Empordà. Tel: 972 677 050

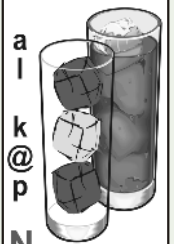
@lkol al k@p N k@p. Kndueix Sgur!!!

Materials d'una campanya de responsabilització sobre alcohol i conducció elaborada per l'Ajuntament d'Amposta amb la col·laboració del Departament de Salut de la Generalitat. L'acció es duu a terme en el marc dels controls preventius d'alcoholèmia que fan la Policia Local i els Mossos d'Esquadra, i consisteix en donar a tots els conductors, després de cada control, un punt de llibre informatiu i una alcoholímetre d'un sol ús, independentment del resultat de la prova.

Més informació:

Ajuntament d'Amposta. Tel: 977 702 456

Si TU has pres
@lkol passa
de Knduir,
@lgú ho pot
fer X TU

kndueix sgur!!!

Ètica Etílica Exposició de caràcter itinerant de l'Associació Benestar i Desenvolupament (ABD), elaborada en el marc del programa Energy Control amb el suport de la Fundació Viure i Conviure. Adreçada a treballar amb joves de 15 a 21 anys, consta de 13 plafons de 70 x 70 cm amb situacions de risc associades al consum d'alcohol i recomanacions per a un consum responsable. Inclou un llibret de recordatori per als visitants i un llibret de suport pedagògic per a educadors.

Més informació: ABD, Associació Benestar i Desenvolupament. Tel: 932 890 530

La borrarxera de Darwin

Libret de 12 pàgines per informar els adolescents sobre els efectes i les conseqüències les intoxicacions etíliques. Elaborat per l'associació PDS en el marc del programa de prevenció de drogodependències de l'Ajuntament de La Roca del Vallès amb el suport de la Diputació de Barcelona, informa sobre com afecta l'alcohol al cervell, com es tradueixen això a nivell del comportament, les conseqüències de les borrarxeres i com evitar problemes si es pren alcohol.

Més informació:

Ajuntament de La Roca del Vallès. Tel: 938 422 016

Quan als pares ens preocupen les begudes alcohòliques

Libret de 24 pàgines adreçat als pares i mares d'adolescents per aportar-los informació sobre l'alcohol, orientacions per prevenir el consum de drogues per part dels fills i pautes d'actuació en situacions relacionades amb el consum d'alcohol. Editat pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i elaborat amb la col·laboració de tècnics de l'associació PDS, forma part del paquet de materials "Connecta amb els teus fills".

Més informació:

Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Tel.: 935 566 221

OH? L'alcohol

Exposició itinerant de 15 plafons de 70 x 100 cm, adreçada als joves de 15 a 21 anys per millorar la informació sobre l'alcohol, afavorir la reflexió crítica envers el seu abús i propiciar conductes per reduir riscos en els consumidors. Elaborada per l'associació PDS per a la Secretaria General de Joventut de la Generalitat, amb el suport del Ministeri de Treball i Afers Socials, inclou també un punt de llibre recordatori i una guia pedagògica. Actualment en procés de renovació i reedició.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Secretaria de Joventut. Tel.: 934 838 383

La legislació i l'autoregulació de la publicitat i el màrqueting de l'alcohol a Europa

El consum de begudes alcohòliques és una conducta estesa i generalment acceptada a Europa. No obstant això, l'augment significatiu del consum d'alcohol que ha tingut lloc els darrers anys, principalment entre la població adolescent i jove, és motiu de preocupació a tota la regió. Un instrument per posar fre a l'abús d'alcohol per part dels joves és la restricció de la publicitat i de la promoció de les begudes alcohòliques. En conseqüència, el Consell d'Europa va desenvolupar una recomanació per evitar l'exposició dels adolescents i joves a comunicacions comercials sobre l'alcohol i a productes alcohòlics dissenyats per atreure el seu interès.

El projecte ELSA (de l'anglès: *Enforcement of national Laws and Self-Regulation on advertising and marketing of Alcohol*) és un projecte europeu sobre el compliment de les legislacions nacionals i de l'autoregulació sobre la publicitat i el màrqueting de l'alcohol. Aquest projecte, cofinançat per la Comissió Europea i diferents organitzacions nacionals, s'ha dut a terme entre 2005 i 2007 sota la coordinació de la Fundació Nacional per la Prevenció de l'Alcohol als Països Baixos (STAP), i ha comptat amb la participació de 24 països, inclòs el nostre, de la mà de la Subdirecció General de Drogodependències del Departament de Salut. El seu objectiu principal ha estat examinar i informar sobre el nivell d'execució de la Recomanació del Consell d'Europa i, paral·lelament, recolzar els Estats Membre en l'aplicació de la Recomanació, particularment en relació a evitar la promoció del consum de begudes alcohòliques entre els infants i adolescents o el disseny de productes per atreure l'interès d'aquesta població envers l'alcohol.

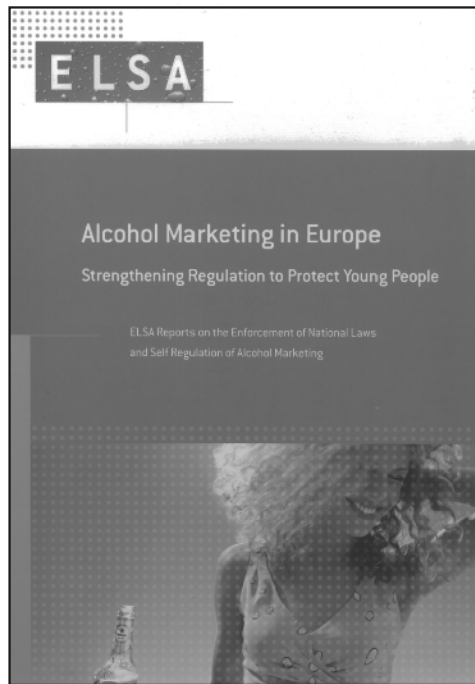
Els participants en el projecte s'han reunit a Amsterdam (2005), Barcelona (2005) i Dublín (2006), i han treballat plegats per produir els següents productes: 1) un *Manual per monitoritzar les regulacions sobre el màrqueting de l'alcohol a Europa*, adreçat a orientar l'elaboració d'informes sobre la legislació i els codis d'autoregulació, i per avaluar l'adhesió als mecanismes de control de la publicitat i el màrqueting de l'alcohol; 2) un informe sobre la *Regulació del màrqueting de l'alcohol a Europa*, que revisa les lleis i els codis d'autoregulació en relació a aquest tema; 3) un *Informe sobre l'adhesió a les regulacions del màrqueting de l'alcohol*, que analitza el grau d'adhesió a les regulacions nacionals als països participants; 4) un informe sobre *L'impacte de la publicitat de l'alcohol*, que revisa la literatura

sobre els efectes del màrqueting de l'alcohol sobre els infants i adolescents; 5) l'informe *Begudes alcohòliques atractives i pràctiques de màrqueting a Europa*, que analitza a la llum de les recomanacions del Consell d'Europa els anuncis i els productes alcohòlics més ben valorats pels joves de diferents països; i 6) l'informe *Màrqueting de l'alcohol a Europa: enfortir les regulacions per protegir els joves*, que presenta les principals conclusions i recomanacions que es deriven dels resultats del projecte.

que es deriven dels resultats del projecte.

El quart informe, sobre *L'impacte de la publicitat de l'alcohol*, té especial interès per als professionals de la prevenció atès que analitza qüestions com ara: "Tenen més risc els joves de patir danys relacionats amb l'alcohol?", "Com afecta la publicitat de l'alcohol les actituds i la conducta dels joves?" o "Quins mitjans s'utilitzen per fer-la arribar als joves?". Pel que fa als sisè informe, les principals conclusions que s'extreuen dels resultats del projecte són: 1) Els anuncis de begudes alcohòliques generen en els joves actituds i creences

positives en relació a l'alcohol, i fan més probable que els joves comencin a beure i que ho facin en majors quantitats; 2) No hi ha cap evidència científica de que l'autoregulació de la publicitat tingui efectes sobre els continguts o la quantitat de publicitat de l'alcohol; 3) Als països de la Unió Europea hi ha una gran diversitat de regulacions sobre la publicitat de l'alcohol; 4) Està molt poc documentada l'adhesió a les regulacions sobre la publicitat de l'alcohol; 5) Els anuncis més atractius per als joves fan ús d'elements associats a la cultura juvenil; i 6) No hi ha cap organisme a nivell europeu ni als països participants al projecte que monitoritzi de manera sistemàtica l'impacte i el compliment de les regulacions sobre el màrqueting de l'alcohol.

En pràctica

Beveu Menys

Beveu Menys és un programa d'intervenció amb bevedors de risc i dependents que va néixer l'any 1995 a partir de la col·laboració del Departament de Salut amb l'Organització Mundial de la Salut en un estudi anomenat "Alcohol i atenció primària". *Beveu Menys* vol facilitar l'actuació coordinada i sinèrgica entre l'atenció primària de salut i l'atenció especialitzada (tot i que actualment també es contempla la seva extrapolació a altres àmbits, com ara l'hospitalari i el laboral). Aquest programa es proposa ésser útil tant per als professionals que han de donar resposta als problemes de l'alcohol com per a les persones afectades. Per fer-ho possible, aquest programa s'estructura al voltant de tres eixos:

1. Formació dels professionals (presencial i en línia) sobre conceptes bàsics i habilitats per la detecció precoç i la intervenció breu en els pacients amb un consum de risc d'alcohol. S'han format més 5.000 professionals de medicina i infermeria i s'ha creat una xarxa de referents en alcohol formada per professionals d'atenció primària i de la XAD. A més, s'edita un butlletí electrònic bimensual d'informació i actualització sobre el programa i sobre la seva temàtica.
2. Intervenció sobre els bevedors de risc i dependents, emprant instruments i protocols de detecció i d'intervenció breu elaborats o adaptats per al programa, com ara l'interrogatori sistematitzat de consums alcohòlics (ISCA) o el test AUDIT.
3. Sensibilització a la població general sobre els límits del consum d'alcohol i per estimular la consulta amb els professionals de la salut. A tal fi el programa compta amb: un tríptic ("Veus el que beus") que informa sobre quan es beu massa, què fer si es beu massa i on adreçar-se per rebre suport especialitzat o obtenir més informació; un opuscle d'autoajuda ("Salut sense alcohol") que informa sobre els efectes de l'alcohol i la dependència alcohòlica i planteja estratègies per ajudar a deixar de beure a les persones dependents de l'alcohol; i una calculadora del consum d'alcohol, disponible a Internet, que permet obtenir de forma anònima un càlcul i una valoració orientativa del propi consum d'alcohol en termes de salut.

A nivell de la població atesa el programa contempla: a) Fer el cribatge sistemàtic del consum de risc d'alcohol (a tota la població de més de 15 anys, i en especial a determinats col·lectius: joves, gestants, homes adults d'edat mitjana, etc.) b) Aconsellar els pacients "en risc" i els dependents; c) Distribuir els materials informatius i d'autoajuda del programa als pacients de risc o dependents; i d) Fer un seguiment a mig termini en els casos que els professionals ho estimin convenient.

Per saber-ne més: www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir2015/doc10215.html

Navegant

Eurocare

Eurocare és una aliança d'organitzacions no governamentals creada l'any 1990 a rel de la preocupació per l'impacte que la Unió Europea podia tenir sobre les polítiques de l'alcohol als Estats membre. Compta amb unes cinquanta organitzacions afiliades (sis d'espanyoles) d'una vintena de països, i manté relacions estretes amb organitzacions internacionals, com ara la Comissió Europea i l'Organització Mundial de la Salut.

La seva estratègia es basa en la col·laboració, el treball en xarxa i la defensa de tot allò que ajudi a reduir l'impacte negatiu del consum d'alcohol. Per complir la seva missió, centra els seus esforços en: crear i mantenir vincles entre organitzacions que treballen per reduir el dany relacionat amb l'alcohol; influir sobre els òrgans de decisió de la política europea, advocant per polítiques basades en l'evidència, especialment pel que fa a la prevenció; monitoritzar les iniciatives polítiques i les estratègies de *marketing* de la indústria; i publicar informes i declaracions de posició partint de l'evidència científica.

Per als professionals de la prevenció és una referència pel seu rigor i per l'evidència científica en que basa les seves recomanacions. El seu web (en anglès) conté documents d'anàlisi i de presa de posició sobre temes com ara "alcohol i conducció", "*marketing* de l'alcohol", "alcohol i embaràs" o sobre "les organitzacions sobre aspectes socials que promou la indústria alcohòlica". També inclou informació sobre projectes europeus, notícies i un butlletí electrònic bimensual.

Adreça del web: www.eurocare.org

JR Villalbí, L Granero, MT Brugal (2008). Políticas de regulación del alcohol en España: ¿salud pública basada en la experiencia? Informe SESPAS 2008. Gaceta Sanitaria; 22 (Supl.1): 79-85. Article que revisa el procés seguit per la proposta de regulació de l'alcohol a Espanya plantejada des del Ministeri de Sanitat i Consum l'any 2006, i abandona al cap d'uns mesos en dominar les posicions adverses el debat polític i mediàtic. També fa una comparació amb la trajectòria de la iniciativa de regulació del tabac, que ha resultat en una llei favorable a la salut pública. Es pot baixar de: http://www.elsevier.es/revistas/ctl_servlet?_f=7016&articuloid=13118091

Comisión Clínica de la Delegación del Gobierno para el Plan Nacional Sobre Drogas. Informe sobre Alcohol. Ministerio de Sanidad y Consumo. DGPNSD. Madrid. 2007. Segon document de la sèrie Informes de la Comissió Clínica del Pla Nacional Sobre Drogues, que actualitza la informació disponible sobre l'alcohol i ofereix als professionals de la salut i a totes les persones interessades, una revisió dels principals estudis sobre aquesta substància. Disponible a: <http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/publica/pdf/InformeAlcohol.pdf>

G Altell, S Pinazo, F Boronat. Violencia doméstica y alcohol: Cómo actuar desde el ámbito profesional de las drogodependencias. Barcelona. Fundación Salud y Comunidad. 2007. Publicació del projecte Malva de prevenció de la violència domèstica associada a l'abús d'alcohol, que tracta sobre un aspecte estretament vinculat a l'àmbit de l'atenció a les drogodependències, en el que es poden detectar tant víctimes com agressors. Es pot baixar de: <http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/publica/pdf/vdAlcohol1.pdf>

P Anderson (2003). Las organizaciones sobre aspectos sociales de la industria de alcoholes: Una advertencia de salud pública. Adicciones; 15(2): 103-114. Anàlisi dels mecanismes d'actuació, els interessos i els criteris bàsics que recolzen les organitzacions de caràcter social creades i finançades per la indústria de l'alcohol des de fa més de vint anys, com ara la Fundación Alcohol y Sociedad a nivell espanyol. Accessible a: http://www.adicciones.es/numerospublicados_new.php

El calaix

3a Conferència Europea sobre Polítiques d'Alcohol. Del 3 al 5 d'abril passat va tenir lloc a Barcelona amb la presència de 352 participants de 36 països. Emmarcada en el programa d'activitats organitzat per la presidència d'Eslovènia del Consell de la Unió Europea, va tenir el suport del Ministeri de Sanitat i Consum espanyol i del Ministeri de Salut d'Eslovènia, i va ser organitzada pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya. Va estar cofinançada per la Comissió Europea, la Diputació de Barcelona, l'Agència de Salut Pública de Barcelona i altres organismes, i va estar copatrocinada per l'Oficina Europea de l'OMS i Eurocare. Les seves conclusions indiquen, entre altres, que: a) L'alcohol provoca un nivell elevat de dany. En general, però, les persones subestimen el dany, per la qual cosa cal proporcionar permanentment informació adequada; b) Els joves són vulnerables a l'alcohol. El seu consum a l'adolescència pot desencadenar canvis biològics a llarg termini que podrien afectar el desenvolupament del cervell. A més, hi ha evidència que la publicitat de l'alcohol augmenta la probabilitat que els adolescents comencin a beure i que ho facin en quantitats més grans. Per tant, cal protegir millor els joves; c) L'alcohol provoca danys a tercers (al fetus, accidents de trànsit i laborals, violència, etc.). Cal una acció més contundent per reduir els danys provocats a tercers; i d) La normativa dels governs ha de ser més estricta. L'alcohol no és una mercaderia "normal". Cal reforçar la normativa, incloent-hi incidir sobre el preu i la disponibilitat. El document complet de conclusions, i els abstracts de les comunicacions es poden baixar del lloc web de la Conferència.

Web de la Conferència: <http://www.ias.org.uk/buildingcapacity/conference/index.html>

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Revisió lingüística, fotomecànica i impressió: Addenda

Dipòsit legal: B.44.871 2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.DRO

Provença, 79 baixos 3^a 08029 Barcelona

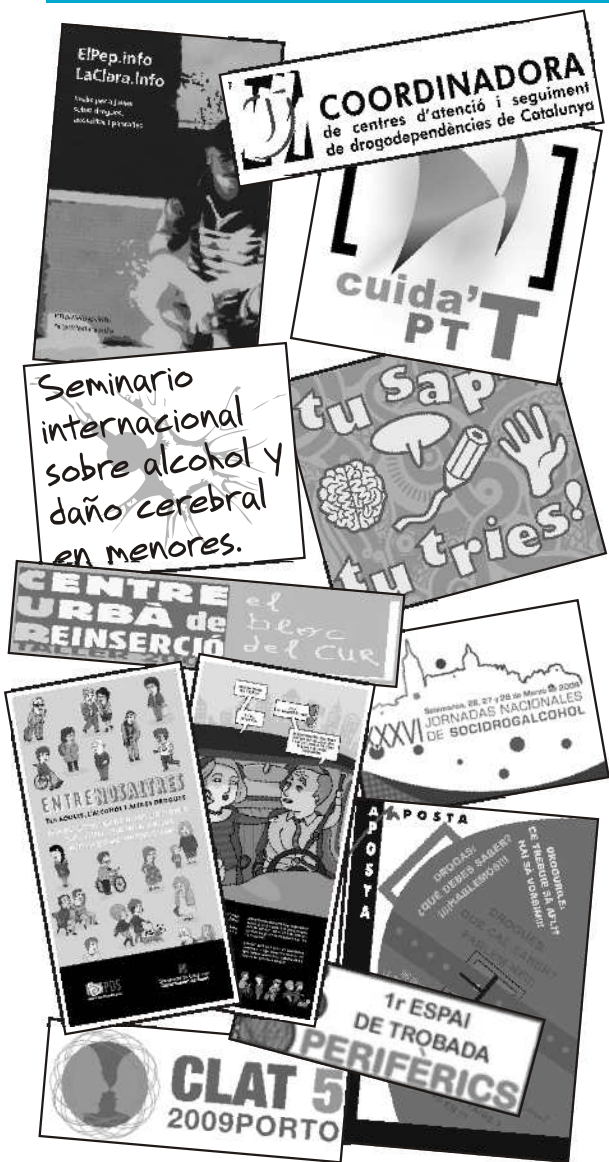
Tel.: 93 430 71 70 ▪ Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org ▪ Web: <http://www.pdsweb.org>

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 24 - 2008

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi que analitza els factors relacionats amb el consum de cànnabis entre els adolescents escolaritzats de la ciutat de Barcelona.

Materials

3

Drogues: Què cal saber? Parlem-ne!!! - per a pares i mares de diferents cultures (guia multilingüe).

Entre nosaltres - per informar i sensibilitzar a la població adulta (exposició).

Tu saps, tu tries! - per informar fer reflexionar els joves tot jugant (joc).

Tema clau

4

Presentació d'un resum de les comunicacions presentades per tres experts en un Seminari internacional sobre alcohol i dany cerebral en menors que tingué lloc a Madrid la primavera de 2007.

Finestra oberta

5

Presentació dels resultats d'una enquesta realitzada per la Coordinadora de CAS de Catalunya per conèixer millor la situació actual en relació al tractament que s'ofereix als adolescents i joves amb problemes de consum de drogues.

Navegant

5

Descripció de les característiques i els continguts d'un paquet format per dos webs adreçats als joves, que tracten sobre continguts relacionats amb les drogues, la sexualitat i les "pantalles".

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies d'actualitat sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Comentaris al voltant d'un programa fruit del treball en xarxa de diferents recursos locals, adreçat a joves amb fracàs escolar, que es proposa incidir sobre el seu posicionament davant diferents conductes de risc relacionades amb la salut, i molt concretament amb el consum de drogues.

prevenim dro és un programa de l'associació:

PDS
PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

Obrim aquest butlletí comentant un estudi que analitza els factors relacionats amb el consum de cànnabis entre els adolescents escolaritzats de Barcelona, centrant-se en les circumstàncies en que té lloc l'inici del consum, les motivacions per al seu consum, els efectes experimentats i les expectatives relacionades amb el seu ús. La secció *Materials* presenta una reedició multilingüe d'una guia per a pares i mares, una exposició sobre drogues adreçada als adults, i un joc per afavorir la reflexió dels adolescents. Li segueix un *Tema clau* important i recent: el dany cerebral que causa l'alcohol en els menors i l'afectació diferencial que provoca en els adolescents i en els adults. La *Finestra* s'obre per mirar diferents aspectes relacionats amb el tractament que ofereixen els CAS als adolescents i joves amb problemes d'abús o dependència de drogues. La secció *Navegant* presenta un paquet format per dos webs per a joves, sorgides de la iniciativa dels tècnics de joventut i de drogodependències de varis municipis. Això es completa amb les notícies d'actualitat de la secció *Amb poques paraules* i amb un *Calaix* amb informació sobre un programa adreçat a joves amb fracàs escolar.

Cop d'ull a la recerca

El cànnabis a les escoles de Barcelona

Un estudi analitza els factors relacionats amb el consum de cànnabis entre els adolescents escolaritzats de Barcelona

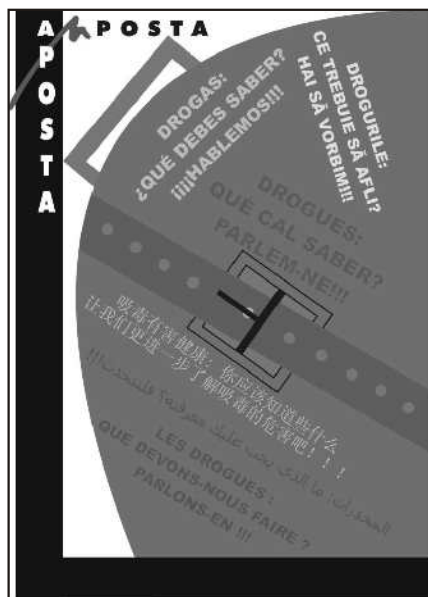
En el marc d'un estudi més ampli per avaluar l'efectivitat d'una intervenció preventiva del consum de cànnabis als centres educatius de Barcelona, uns investigadors vinculats a l'Agència de Salut Pública de Barcelona i a la Universitat Pompeu Fabra han estudiat les conductes relacionades amb el consum de cànnabis dels escolars inclosos en el grup control de l'esmentada avaluació, per tal de conèixer les circumstàncies en que té lloc l'inici del consum, les motivacions per al seu consum, els efectes experimentats i les expectatives relacionades amb el seu ús entre els adolescents. La recollida de dades es va fer a primers de 2005 mitjançant un qüestionari anònim autoempletat que es va administrar a 2.043 alumnes de tercer d'ESO de 47 centres escolars de Barcelona. La mostra es va seleccionar atenent a criteris d'interès per a l'estudi d'avaluació i es va estratificar per tipus de centre i nivell socioeconòmic del barri d'escolarització.

En l'inici del consum són més comunes les motivacions personals que no pas les socials

Recentment, varis mitjans de comunicació s'han fet ressò d'alguns dels resultats d'aquest estudi, com ara del fet que hi hagi més consum en els centres públics que en els privats o concertats, o de que la major part dels adolescents s'iniciïn en el consum a través d'un amic o company i sense haver de pagar. Però l'estudi també aporta dades de major interès preventiu, que han estat menys divulgades. Així, troba una relació inversa entre el consum de cànnabis i el nivell acadèmic declarat, una relació positiva del consum amb la disponibilitat de diners, un major consum en els joves de famílies monoparentals, i un major consum (tant ocasional com habitual) entre els fumadors regulars de tabac i els que s'han emborratxat. També indica que el principal motiu per provar el cànnabis és la curiositat, i que els consumidors habituals refereixen amb major freqüència que els ocasionals la cerca de noves sensacions i la diversió com a motivacions per iniciar-se en el consum. Altres dades interessants se centren en el paper de les expectatives dels efectes sobre el consum. Així, el consum de cànnabis mostra una relació positiva amb el fet de creure que relaxa i que facilita les relacions socials i sexuals, i una relació negativa amb el fet de creure que pot provocar

alteracions cognitives i del comportament i que pot perjudicar la salut. D'altra banda, dos de cada tres enquestats que havien consumit cànnabis van referir haver experimentat efectes negatius: problemes de memòria (22,5%), tristesa o depressió (19,1%), dificultats per estudiar (16,7%), discussions (12,1%), faltar a classe (8,4%) i baralles (5,5%), referint-los tots ells amb major freqüència els consumidors habituals.

Els resultats de l'estudi concorden amb la teoria de la mediació, que prediu que les expectatives sobre els efectes de les drogues tenen relació amb els patrons de consum. En aquest sentit la informació sobre l'afectació cognitiva i els efectes nocius per a la salut pot ser un factor preventiu de l'inici del consum de cànnabis entre els adolescents. Una altra conclusió és que en l'inici del consum són més comunes les motivacions personals (curiositat, experimentar sensacions) que no pas les socials (ex.: perquè ho fan els amics). D'altra banda, les motivacions per seguir consumint tenen més a veure amb la diversió i fer front a l'estrès. Sens dubte, aquest treball, malgrat presentar limitacions metodològiques (manca de representativitat de la mostra, caràcter transversal), aporta informació sobre els factors relacionats amb l'inici i el manteniment del consum del cànnabis, que pot contribuir a millorar les accions preventives.

Drogues: Què cal saber? Parlem-ne!!!

Revisió i reedició d'una guia destinada a donar suport als pares i mares en la seva tasca educativa i a facilitar el seu paper com a models de referència per als fills en relació a les drogues i el seu consum. Elaborada i editada per l'Ajuntament d'Amposta amb la col·laboració del Departament de Salut de la Generalitat, presenta com a característica destacable el fet d'incorporar els seus continguts sis llengües (català, castellà, francès, romanès, xinès i àrab) per tal de respondre a la heterogeneïtat de les famílies que conformen la comunitat destinatària.

Adreçada principalment als pares i mares que tenen fills d'edats compreses entre 10 i 11 anys, els seus continguts es distribueixen al llarg de 8 pàgines per a cada llengua, i en set apartats que tracten sobre el paper de la família en la prevenció, els pares com a models, la comunicació entre pares i fills, la funció de les normes familiars i la manera d'establir-les, l'educació en el temps de lleure, com tractar el tema de les drogues amb els fills (què cal evitar i què convé fer) i un apartat amb adreces d'interès per aclarir possibles dubtes o aprofundir en algun tema.

Més informació: Ajuntament d'Amposta. Àrea de Prevenció Comunitària. Tel: 977 702 456

Entre nosaltres

Exposició que s'adreça a la població adulta per tractar qüestions que tenen a veure amb les drogues i el seu consum (principalment l'alcohol, el cànnabis, la cocaïna i els psicofàrmacs) des de diferents contextos propis del món dels adults. Elaborada per l'associació PDS amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat, es pot utilitzar en espais comunitaris, com ara centres de formació d'adults, centres de salut, centres cívics, etc. Consta de 10 plafons de 100 x 200 cm que plantegen aspectes relacionats amb la banalització de certs comportaments, l'excés de confiança o l'automedicació, entre altres temes. També inclou informació per ajudar a valorar el propi consum en relació a l'abús i la dependència, i sobre recursos on acudir si es pensa que es pot tenir un problema amb l'alcohol o una altra droga.

L'exposició es cedeix en préstec als ens locals i equipaments comunitaris que vulguin utilitzar-la, i es completa amb un díptic que serveix de presentació per als professionals i de recordatori dels aspectes clau per als visitants. A més, properament s'hi afegirà una guia amb propostes per realitzar activitats al voltant de l'exposició i aprofitar al màxim les seves possibilitats preventives.

Més informació: PDS · Promoció i Desenvolupament Social. Tel: 934 307 170

Tu saps, tu tries!

Joc adreçat a millorar la informació i afavorir la reflexió dels adolescents i joves en relació a les drogues. Ideat i editat per l'Associació de Casals i Grups de Joves de Catalunya, amb el suport de la Generalitat de Catalunya i del Ministeri de Treball i Afers Socials, inclou un taulell, un dau, fitxes, targetes i un rellotge de sorra. La seva dinàmica consisteix en competir per equips per superar diferents proves: respondre preguntes, representacions amb dibuixos o mímica, coincidir amb la resposta d'un altre participant i descripcions sense usar paraules prohibides.

Un element destacable d'aquest joc ha estat el procés participatiu seguit en la seva elaboració. A tal fi s'ha comptat amb la col·laboració de grups de joves a través de tallers que s'han fet a diferents casals de joves i instituts de Badalona, Barberà del Vallès, Barcelona, Sabadell, Sant Boi de Llobregat. A més, han col·laborat en el projecte el Consell de la Joventut de Barcelona, el programa

Energy Control i l'Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil.

Més informació: Associació de Casals i Grups de Joves de Catalunya. Tel: 936 011 616

Alcohol i dany cerebral en menors

Afecta de manera diferent l'alcohol als adolescents que als adults?

A Catalunya, com arreu de l'Estat, molts adolescents i joves beuen alcohol iniciant el seu consum en edats molt joves, i sovint fent consums intensius concentrats en intervals de temps breus. L'adolescència, però, és una etapa de màxima vulnerabilitat en la que el desenvolupament neurològic no s'ha completat i l'alcohol incideix negativament en el mateix. Amb l'objectiu de traslladar als professionals de la salut les evidències científiques que relacionen el consum d'alcohol per part dels adolescents amb alteracions cerebrals, tant a nivell funcional com estructural, fa poc més d'un any i mig es va celebrar a Madrid un seminari internacional sobre alcohol i dany cerebral en menors, organitzat pel Ministeri de Sanitat i Consum, que va comptar amb la participació de tres destacats investigadors: el Dr Aaron White, de la Duke University (EUA), la Dra Susan Tapert, de la Universitat de Califòrnia (EUA) i la Dra Consuelo Guerri, del Centre d'Investigació Príncep Felip, de València.

Seminario
internacional
sobre alcohol y
daño cerebral
en menores.

El Dr White va explicar que durant l'adolescència el cervell inicia una fase de desenvolupament única que li permet prendre forma i millorar a través de l'experiència per preparar-nos per al món adult. Això se sap fa només deu o quinze anys; abans es pensava que el cervell humà acabava el seu desenvolupament al final de la infància. Molts dels canvis que tenen lloc en el cervell durant l'adolescència són nous, en el sentit que no hi res semblant a aquests canvis en el cervell d'un nen, i una part molt important d'aquests canvis tenen lloc en els lòbuls frontals (claus per la planificació de la conducta, la presa de decisions i el control d'impulsos). El Dr White va indicar que avui disposem de nombroses proves que demostren que l'alcohol no és sà per al cervell d'un adolescent. Aquestes proves, provinents d'estudis amb animals i amb humans, mostren que l'alcohol afecta de manera diferent els adolescents i els adults, i que això té a veure amb el fet que el cervell adolescent està en procés de canvi. Amb alguns medicaments passa el mateix i els adolescents necessiten dosis diferents que els adults. Fins i tot hi ha medicaments que són eficaços per als adults però que no funcionen amb els adolescents. Així, els joves són menys sensibles que els adults als efectes sedants de l'alcohol (ex.: somnolència) però són més susceptibles a altres efectes, com ara les conseqüències negatives sobre la memòria. A més, els provoca una major interferència en els processos de presa de decisions i de control dels impulsos (relacionat amb la immaduresa dels lòbuls frontals) i presenten un major risc de desenvolupar una dependència.

La Dra Tapert va aportar dades preliminars d'estudis longitudinals en curs, i va començar remarcant també la importància de l'adolescència com a període únic del desenvolupament, durant el qual es produeixen canvis crucials en el cervell per passar a convertir-se en un òrgan eficaç. Va indicar també que el consum abusiu d'alcohol a l'adolescència està relacionat amb un rendiment més baix en una gran varietat de proves neuropsicològiques, i amb alteracions funcionals i morfològiques a nivell del cervell. Aquestes alteracions inclouen una disminució del volum de l'escorça prefrontal i de l'hipocamp (clau

en els processos d'aprenentatge) i una menor qualitat de la substància blanca. A més, els adolescents bevedors que continuen bevent acaben manifestant canvis en els índexs d'activitat cerebral. La Dra Tapert va explicar que sembla que el cervell pot ser capaç de compensar els efectes d'haver pres alcohol en excés durant un període breu de temps, però que si l'abús es perllonga, el cervell perd aquesta capacitat de compensació, i el rendiment cognitiu disminueix. També va informar sobre alguns efectes diferencials de l'alcohol en els adolescents en funció del sexe. Finalment, va parlar dels efectes de la publicitat de l'alcohol sobre el cervell dels adolescents, aportant dades d'estudis de ressonància magnètica funcional que mostren que el cervell dels adolescents que abusen de l'alcohol s'activa davant dels anuncis de begudes alcohòliques (concretament les àrees cerebrals relacionades amb les respostes afectives i emocionals i amb la recompensa), la qual cosa no passa davant dels anuncis de refrescos o d'aigua. Segons la Dra Taper, una línia que caldria explorar a la llum d'aquests resultats seria la de la contrapublicitat.

La Dra Guerri es va referir al fet que el patró de consum d'alcohol de molts adolescents i joves, basat en fer de manera intermitent ingestes importants concentrades en poc temps (les nits del cap de setmana) és especialment tòxic per al cervell i pot provocar neurodegeneració, afectar la plasticitat de que disposa el cervell durant l'adolescència, i causar problemes d'atenció, memòria i aprenentatge, a curt i llarg termini. La Dra Guerri també va comentar que els canvis que provoca l'alcohol en l'estructura i la funcionalitat del cervell dels adolescents explicaria la diferent sensibilitat d'aquests als seus efectes neurotòxics i conductuals. A més, va dir que està clarament establert que el cervell en desenvolupament és molt susceptible als efectes tòxics de l'alcohol, i que l'exposició, fins i tot a quantitats moderades d'alcohol, afecta a la correcta formació de les estructures cerebrals, disminueix el nombre de sinapsis i augmenta la mort neuronal. Finalment, es va referir a la importància d'aquests resultats en termes preventius atès que demostren que el consum d'alcohol per part dels adolescents té conseqüències negatives a curt i llarg termini.

L'abordatge dels adolescents i joves amb problemes relacionats amb el consum de substàncies des dels CAS de Catalunya

La Coordinadora de CAS és una agrupació de professionals dels centres d'atenció i seguiment de drogodependències que, des de fa 10 anys, es reuneix periòdicament per discutir i treballar conjuntament sobre temes d'interès compartit. En el marc de les activitats regulars de la Coordinadora cada any té lloc una Jornada de treball sobre un tema específic, organitzada pels diferents grups de treball que s'han anat constituint al llarg dels anys. L'any 2008 es va crear un nou grup de treball centrat en la temàtica dels adolescents, el qual es va encarregar de preparar una Jornada centrada en l'abordatge dels adolescents i joves amb problemes relacionats amb el consum de drogues des dels CAS de Catalunya, que es va celebrar el passat 7 de novembre.

Per preparar la Jornada, el grup de treball encarregat d'organitzar-la va elaborar una enquesta que varen respondre voluntàriament 18 CAS. L'objectiu d'aquesta enquesta era obtenir informació que permetés visualitzar la situació actual en relació al tractament que s'està oferint als adolescents i joves des dels dispositius de drogues de primer nivell. L'enquesta va permetre obtenir dades de 512 joves d'edats compreses entre 12 i 22 anys, que es van dividir per al seu estudi en dues franges d'edat: de 12 a 17 anys i de 18 a 22 anys. La comparació d'aquests dos grups permet hipotetitzar l'evolució dels problemes en el temps.

Pel que fa als resultats de l'enquesta, un dels aspectes més destacables fa referència als canvis en el patró de consum. Així, mentre en el grup més jove es troben situacions d'abús de drogues en el 78,7% dels casos, en el grup més gran ja es detecta un problema de dependència en el 63,4% dels casos. Una altra grup de dades interessants té a veure amb el percentatge de patologia dual observada en els dos grups d'edat. En aquest sentit, mentre el grup més jove presenta patologia dual en el 5,7% dels casos, entre els més grans és present en el 19,9% dels pacients. És sabut que el fet de començar a consumir en edats molts joves incrementa les probabilitats de patir una psicosi induïda, especialment pel consum de cànnabis. Tot això porta a pensar en la importància d'intervenir des d'un punt de vista preventiu en les edats d'inici de l'adolescència per tal de mirar d'evitar tant el pas de l'abús a la dependència com el risc de presentar una patologia psiquiàtrica associada, ja que tot això també determinarà la complexitat del cas i el pronòstic de la seva evolució.

Per saber-ne més: Iolanda Moragues. Centre SPOTT. E-mail: moraguescy@diba.cat

Navegant

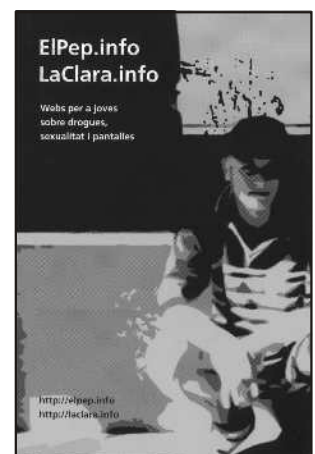
El Pep i La Clara

El Pep i La Clara són dos webs per a joves que tracten sobre drogues, sexualitat i "pantalles" (xats, vídeo-jocs, mòbil i televisió). La idea va sorgir dels tècnics de joventut i de drogodependències de Santa Coloma de Gramenet, la Vall del Tenes, Parets del Vallès, Cerdanyola del Vallès i Granollers, però són el resultat del treball d'una trentena de municipis i mancomunitats de Catalunya per dotar els tècnics que intervenen amb joves, d'una eina que potencii els serveis de cada territori. El projecte compta amb el suport del Departament de Salut i de l'Agència Catalana de la Joventut, i el gestiona l'associació EdPAC.

El Pep s'adreça a joves de 14 a 16 anys, té una intencionalitat més educativa que informativa, inclou continguts sobre drogues (alcohol, tabac i cànnabis) orientats a fomentar l'abstinència del consum, i també sobre sexualitat i "pantalles". **La Clara** s'adreça a joves a partir de 16 anys, té un caire més informatiu, inclou continguts sobre altres drogues (a més de l'alcohol, el tabac i el cànnabis) orientats tant a mantenir-se abstinentes com a reduir riscos en cas de consumir. També inclou continguts sobre sexualitat, però no sobre "pantalles".

Ambdós webs també comparteixen l'ús d'un llenguatge planer i proper als joves, el fet de no tenir un caire institucional (no hi apareix cap logotip de les administracions i entitats participants) o el fet de permetre fer consultes, les quals són reenviades als tècnics dels ens locals i comarcals adherits al projecte, perquè convidin els joves a resoldre els seus dubtes cara a cara amb els referents del seu territori.

Adreces dels web: <http://elpep.info> i <http://laclara.info>

Amb poques paraules

1r Espai de Trobada de la Xarxa Perifèrics. Tindrà lloc a Lleida el proper 10 de març amb la col·laboració de l'Ajuntament de Lleida i el suport del Departament de Salut de la Generalitat. Serà un espai de reflexió i de treball entorn a la prevenció en l'àmbit de les drogues a nivell local, i inclourà una taula rodona i tres grups de treball simultanis sobre treball amb joves, famílies i mitjans de comunicació. El termini d'inscripció (gratuïta i amb dinar inclòs) acaba el 4 de març. Més informació: <http://www.periferics.blogspot.com/> i <http://serveispersonals.peria.cat>

El Centre Urbà de Reinserció de Sant Boi inaugura el seu bloc a Internet. L'equip educatiu i els usuaris del Centre Urbà de Reinserció de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, un recurs municipal per fomentar la inclusió social dels ciutadans en tractament per drogodependència ha inaugurat el seu bloc, on entre altres informacions es pot accedir a bona part dels continguts de la revista *L'alternativa*, editada per aquest Centre. Accés al bloc: <http://blocdelcur.blogspot.com/>

La 5ª Conferència Llatina sobre Reducció de Danys a Porto (Portugal). Precedida per les celebrades a Barcelona, Perpinyà, L'Hospitalet de Llobregat, Barcelona de nou, i Milà en la darrera edició, la 5ª Conferència Llatina sobre Reducció de Danys (CLAT 5) tindrà lloc a Porto de l'1 al 4 de juliol de 2009, organitzada per APDES i el Grup Igia. El seu objectiu: promoure la reflexió, l'intercanvi d'experiències i el debat transnacional sobre les polítiques i les pràctiques relacionades amb la reducció de danys en l'àmbit de les drogues. Més informació: <http://www.clat5.org>

Properament: XXXVI Jornades Nacionales de Sociodrogalcohol a Salamanca. La Sociedad Científica Española de Estudios sobre el Alcohol, el Alcoholismo y las otras Toxicomanías (Sociodrogalcohol), amb seu social a Barcelona, celebrarà a Salamanca, del 26 al 28 de març proper, les seves XXXVI Jornades Nacionales, amb el patrocini de la Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues. Més informació i inscripció online a: <http://www.sociodrogalcohol.org>

El calaix

Cuida't, conductes saludables és el nom que designa una intervenció promoguda pel Programa Municipal Transversal de Prevenció de les Drogodependències de Sant Boi de Llobregat, i que respon a la necessitat d'ordenar i programar d'una manera estructurada el conjunt d'activitats relacionades amb la promoció de la salut en general i amb la prevenció de les drogodependències en particular, que s'han vingut desenvolupant durant els últims cursos dins del marc del Pla de Transició al Treball d'aquest municipi del Baix Llobregat. L'esmentat Pla de Transició al Treball s'adreça als joves de 16 a 17 anys amb fracàs escolar, amb l'objectiu d'orientar processos d'inclusió formativa i laboral.

En aquest context, el programa *Cuida't* es proposa incidir sobre el posicionament d'aquests joves davant diferents conductes de risc que tenen relació a la salut (com ara determinats hàbits alimentaris), i d'una manera més concreta, sobre diferents conductes de risc que sovint s'associen al consum de drogues, fonamentalment l'alcohol i el cànnabis (com ara conduir o tenir relacions sexuals sota els seus efectes). El programa *Cuida't* és fruit del treball en xarxa de diferents recursos locals: Ràdio Sant Boi, Ràdio Marianao, el Punt Jove de Salut, l'Equip d'Educació Viària de la Policia Local, el Servei de Ciutat Educadora de l'Ajuntament i el Programa Municipal Transversal de Prevenció de les Drogodependències.

Més informació: Pla de Transició al Treball de Sant Boi de Llobregat. Tel.: 936 306 676

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social
 Direcció: Antoni Duran i Jaume Llariba
 Disseny i muntatge: E. Bosch
 Fotomecànica i impressió: Litosplai, SA
 Dipòsit legal: B.44.871.2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
 Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
 Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.DRO

Provença, 79 baixos 3ª 08029 Barcelona
 Tel.: 93 430 71 70 ▪ Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org ▪ Web: <http://www.pdsweb.org>

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 25 - Suplement monogràfic 8 - 2009

MONOGRÀFIC SOBRE INTERVENCIÓ AMB ADOLESCENTS I JOVES

En aquest número...

Editorial

2

Presentació d'aquest monogràfic sobre intervenció amb adolescents i joves.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi que indaga el significat i la importància que els joves atorguen a la salut, analitza els seus hàbits i pràctiques de risc en relació al consum de drogues i estudia les relacions entre les actituds i el comportament.

Materials

3 - 4

Beus? Condueixes? – per reduir riscos en els joves que beuen i conduïxen (llibret).

Bolets, els psicòcibes – tot allò que cal saber sobre aquests al·lucinògens (llibret).

Coca. Què? – per treballar amb joves de més de 16 anys (exposició i guia).

Cocaïna – per a persones que es mouen en entorns de consum (llibret).

I tu, què en saps? – informació sobre les drogues en format de butxaca (llibret-agenda).

Marxa més segura – proposta educativa sobre alcohol i seguretat viària per a l'educació secundària (guia i DVD).

Propostes per a l'abordatge educatiu del cànnabis amb joves – per orientar als professionals (carpeta de materials).

THC. Què fer? – per prevenir l'ús de cannabis a l'ESO (manual i CD-Rom).

Tema clau

5

Entrevista a un grup de joves de 19 a 25 anys que s'han implicat d'una manera activa en diferents programes de prevenció dels problemes relacionats amb el consum de drogues.

Notes bibliogràfiques

6

Comentaris breus a propòsit de diferents publicacions sobre drogues i la seva relació amb els adolescents i joves.

El calaix

6

Presentació del programa *Nits de Qualitat. Taules participatives per a la millora de l'oci nocturn del territori*, impulsat pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, que convida les persones relacionades amb l'oci nocturn d'un territori concret a treballar plegades per generar un entorn més segur i més saludable per a tothom.

prevenim dro

és un programa de l'associació:

PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

Amb aquest monogràfic sobre drogues, adolescents i joves arribem al número 25 de *Prevenim.DRO*. Aquest butlletí ha deixat enrere la infantesa i l'adolescència i, tot i que encara es pot considerar jove (va néixer l'any 2000), podem considerar també que ha entrat en una etapa de maduresa, de la qual cosa ens congratulem i ho celebrem editant a tot color aquest número. Alhora, és moment d'agrair la col·laboració rebuda, tant per part de les institucions que li donen suport com dels tècnics i les tècniques que ens fan arribar informació sobre les seves activitats, programes i materials per fer-ne difusió a través de *Prevenim.DRO*. Finalment, toca presentar aquest monogràfic de 2009, que s'inicia comentant un estudi que analitza si el fet de promoure en els joves actituds orientades cap a la salut té efectes preventius sobre l'ús de drogues. Li segueixen l'habitual ressenya de materials preventius, una secció especial (Tema clau) on entrevistem un grup de joves que s'han implicat en diferents programes preventius, la secció de Notes bibliogràfiques i un Calaix amb informació sobre les taules participatives per a la millora de l'oci nocturn, del programa "Nits de Qualitat" del Departament de Salut de la Generalitat.

Cop d'ull a la recerca

Tenir actituds orientades cap a la salut és preventiu en relació a l'ús de drogues?

Molts treballs sobre prevenció del consum de drogues indiquen que aquest és un problema complex on juguen un paper important variables com ara l'assertivitat, la percepció de risc, les creences, la relació amb els iguals... sense oblidar les de caire familiar com ara el control i la supervisió paterna, els lligams afectius entre els pares i els fills o la valoració familiar de la salut i del compliment de les normes socials. A més, sabem que les conductes de risc no són quelcom aïllat, sinó que formen part d'un entramat de comportaments relacionats amb l'entorn psicosocial dels adolescents. Això porta a pensar en el consum de drogues en els joves des d'una perspectiva que integri diversos factors i en la que les actituds vers la salut tindrien un paper destacat. Per aprofundir en aquests aspectes i cercar claus per millorar la prevenció un equip de la Universitat de Santiago (Rial et al., 2008) ha dut a terme un estudi per indagar el significat i la importància que els joves atorguen a la salut, conèixer els seus hàbits i pràctiques de risc en relació al consum de drogues i estudiar les relacions entre les actituds i el comportament.

La mostra de l'estudi va estar formada per 683 subjectes (348 dones i 335 homes) de 18 a 30 anys, determinada mitjançant un mostreig polietàpic, per conglomerats i per quotes, a partir de l'univers de la població d'aquella edat resident a Galícia. L'instrument de recollida d'informació va ser un qüestionari dissenyat ad hoc que incloïa qüestions referides al consum de drogues, la percepció del propi estat de salut i els hàbits de vida relacionats amb la cura personal. El procediment per recollir la informació va ser una entrevista individual (de 15 minuts de durada) realitzada al carrer, en llocs propers a centres d'ensenyament i en àrees comercials i recreatives.

Els resultats indiquen que la majoria dels joves consideren que la seva salut és bona o molt bona (81,7%), tot i que gairebé la meitat (43,5%) pensen que no tenen prou cura de la seva salut i que els seus hàbits de vida no són els adequats. Alhora troben que, en general, pels joves la salut és un tema rellevant i tenen clar que aquesta depèn bàsicament de la seva pròpia conducta i hàbits de vida; a més se senten ben informats sobre aquests temes. Tanmateix, no solen esforçar-se per estar en forma ni els

(...) sembla compatible un perfil actitudinal "desitjable", amb un estil de vida i uns consums poc adequats en termes de salut.

inquieta pensar en la seva salut. Pel que fa als hàbits de consum: el 35,6% són fumadors, el 16,4% consumeix cànnabis, el 3,2% cocaïna, el 14% presenta un patró de risc de consum d'alcohol, el 23% ha conduït el darrer any sota els seus efectes i el 54,2% ha pujat a un vehicle conduït per algú que havia begut. Tot plegat sembla indicar una baixa correspondència entre el perfil actitudinal trobat i els comportaments admesos. Per veure en quin grau les actituds (concretament l'orientació cap a la salut) expliquen els comportaments de risc dels joves, es va fer una anàlisi discriminant que va indicar que les variables actitudinals estudiades (orientació cap a la salut, importància atribuïda a la salut i nivell d'informació) tenen poca capacitat per explicar les conductes de risc, si més no pel que fa al consum habitual de tabac i d'alcohol.

Només pel consum habitual d'haixix i pel policonsum habitual el model va permetre classificar correctament un percentatge important d'individus, proper al 75%.

Moltes polítiques de prevenció es basen en promoure en els adolescents una orientació cap a la salut, confiant que això contribuirà a disminuir el consum de drogues. Aquest estudi posa en qüestió aquesta premissa, si més no pel que fa a algunes formes de consum. Així, sembla compatible un perfil actitudinal "desitjable", amb un estil de vida i uns consums poc adequats en termes de salut. Alhora, a nivell d'actituds hi hauria poques diferències entre els joves amb patrons de consum "normals" i aquells amb patrons nocius o de risc. Segons els autors, els patrons de consum s'han diversificat i fet més complexos, conformant un entramat més associat a rituals que a perfils conductuals adaptats o inadaptats. Això fa necessari reinterpretar les pràctiques d'oci i de consum entre uns joves que no associen aquestes conductes amb conseqüències sobre la seva salut. Tanmateix, els autors esmenten les limitacions de l'estudi i proposen fer-ne altres amb població més jove i mesures més completes de les variables.

Beus? Condueixes?

Material adreçat als joves que beuen i condueixen cotxe o moto, per oferir-los informació sobre aquest tema i ajudar-los a valorar i a gestionar els riscos derivats de conduir després de beure alcohol. Elaborat en el marc del programa Energy Control gestionat per l'Associació Benestar i Desenvolupament (ABD), amb finançament del Pla Nacional sobre Drogues i del Departament de Salut, consisteix en un llibret de 20 pàgines, de 10 x 14 cm., amb informació sobre l'alcoholèmia, sobre per què beure i conduir és arriscat, sobre els efectes de diferents nivells d'alcoholèmia sobre la conducció i sobre les conseqüències legals de beure i conduir. A més, qüestiona alguns tèmics i comentaris comuns sobre el tema ("jo controlo", "a mi no em tocarà", "jo amb el meu cos faig el que vull"...) i suggereix propostes per reduir o evitar els riscos de beure o conduir.

Més informació:

ABD,
Associació Benestar i
Desenvolupament.
Tel: 932 890 530
Energy Control.
Tel: 902 253 600

Cocaïna

Material de reducció de riscos adreçat a les persones que prenen cocaïna, que els són properes o que es mouen en entorns de consum. Els seus missatges, clars i directes, podrien generar malentesos fora del context al qual s'adreça, per la qual cosa cal ser curosos a l'hora de decidir on distribuir-lo. Elaborat en el marc del programa Energy Control de l'Associació Benestar i Desenvolupament (ABD), amb finançament del Pla Nacional sobre Drogues i del Departament de Salut, consisteix en un llibret de 16 pàgines, de 12 x 12 cm., editat en català i en castellà, que inclou deu orientacions ("pistes" al text) per reduir els riscos associats al consum de cocaïna i gestionar algunes situacions problemàtiques que es poden presentar en consumir-ne.

Més informació:

ABD, Associació Benestar i Desenvolupament. Tel: 932 890 530
Energy Control. Tel: 902 253 600

Coca. Què?

Exposició sobre la cocaïna adreçada a joves de més de 16 anys, per a ser utilitzada en contextos educatius formals i informals. Elaborada per iniciativa de PDS, amb la col·laboració d'EdPAC i el suport del Departament de Salut, consta de 10 plafons de 80 x 210 cm. que alerten sobre els riscos de consumir cocaïna i busquen fomentar una actitud crítica envers el seu consum i el que l'envolta. També tracten sobre les condicions de producció i distribució d'aquesta droga, qüestionen la suposada "normalitat" del seu consum, promouen l'autonomia personal en la presa de decisions i informen sobre les vies d'accés als serveis d'atenció per a les persones que ho necessitin. Es completa amb un desplegable d'informació sobre la cocaïna i una guia per fer tallers (de prevenció del consum i de reducció de riscos) amb els joves.

Més informació: PDS · Promoció i Desenvolupament Social. Tel: 934 307 170

Bolets, els psilocibes

Llibret de 16 pàgines, de 10,5 x 15 cm., elaborat pel programa Energy Control de l'Associació Benestar i Desenvolupament (ABD) i finançat pel Pla Nacional sobre Drogues i el Departament de Salut, per informar els joves sobre aquesta mena de bolets al·lucinògens. Tot i que el consum de bolets, i d'al·lucinògens en general, és molt minoritari, aquestes substàncies generen força curiositat entre els joves, essent aquest fet el que dona interès a aquest material. Els seus continguts inclouen informació sobre les característiques dels psilocibes i les diferències amb altres bolets al·lucinògens, els seus efectes, els seus riscos, orientacions per fer front a un "mal viatge", consells per reduir riscos si se'n prenen i informació sobre la seva situació legal.

Més informació:

ABD, Associació Benestar i Desenvolupament. Tel: 932 890 530 - Energy Control. Tel: 902 253 600

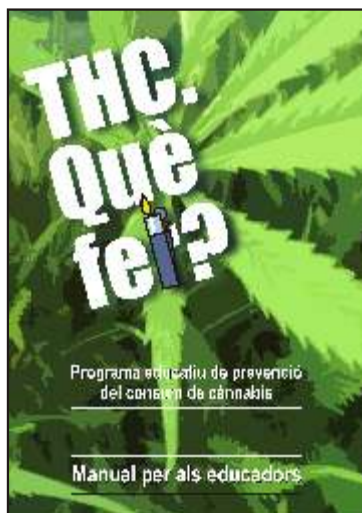

Propostes per a l'abordatge educatiu del cànnabis amb joves

Carpeta per a professionals que treballen amb joves de més de 15 anys consumidors de cànnabis o propers al seu consum. Conté una guia de 68 pàgines, editada pel Departament de Salut i elaborada amb la col·laboració d'Assaupam i EdPAC, que aporta pautes educatives en funció de l'edat i el consum o no de cànnabis, propostes de treball en funció de l'espai d'intervenció, exemples d'activitats i un llistat de recursos informatius i educatius sobre el cànnabis. A més, la carpeta inclou materials de prevenció en relació al cànnabis editats pel Departament de Salut: Cannabing; Que ruli... Manual per a mans properes al cànnabis; Llibret informatiu sobre drogues i lleis i Quan als pares ens preocupen el porros.

Més informació:

Generalitat de Catalunya.
Departament de Salut.
Tel: 935 513 606

THC. Què fer?

Programa per prevenir el consum de cànnabis en adolescents, poc abans de l'edat mitjana d'inici del seu consum. Elaborat per l'associació PDS amb el suport del Departament de Salut, s'aplica en l'àmbit escolar (segon d'ESO) o en el del lleure, per promoure actituds favorables a la salut, fomentar actituds i comportaments positius cap als no consumidors i evitar, o si més no, retardar l'inici del consum de cànnabis. Consta de quatre sessions on s'aporta informació actualitzada sobre el cànnabis, s'analitzen creences errònies molt esteses i es treballen aspectes relacionats amb la presa de decisions, la comunicació i l'assertivitat. Inclou un manual per als educadors i un CD-ROM amb materials per als joves, qüestionaris i informació addicional per als educadors.

Més informació:

PDS · Promoció i Desenvolupament Social. Tel: 934 307 170 6

Marxa més segura

Material editat pel Servei Català de Trànsit, elaborat amb la col·laboració del Departament d'Educació i del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, que configura una proposta educativa de tres sessions sobre alcohol i seguretat viària orientada a millorar els coneixements sobre els efectes de l'alcohol, a promoure la presa de consciència sobre el risc de beure alcohol i conduir, i a afavorir l'adopció de comportaments més segurs. Adreçat preferentment a l'àmbit escolar (quart d'ESO, batxillerat i cicles formatius), sense descartar-ne l'ús en altres contextos, inclou un guia de 24 pàgines amb orientacions per realitzar les sessions i un DVD, amb un reportatge sobre alcohol i seguretat viària, i dos situacions en les quals uns joves, abans i després d'una sortida nocturna discuteixen la manera de tornar a casa.

Més informació: Servei Català de Trànsit. Tel: 935 674 011

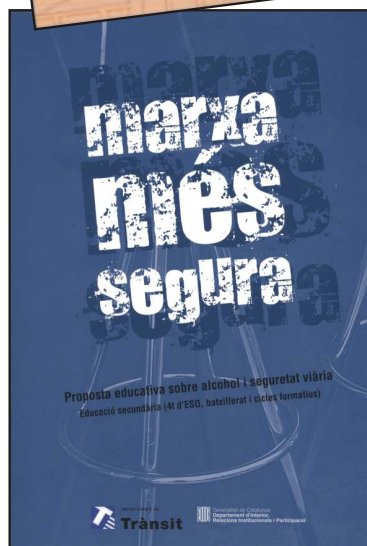
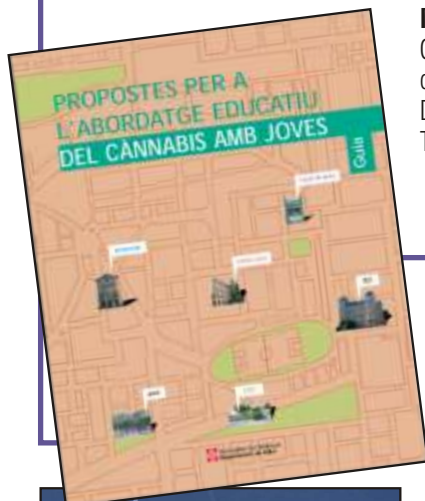
I tu, què en saps?

Llibret de 36 pàgines adreçat als joves de 15 anys en endavant, principalment aquells que visiten l'exposició "I tu, de què vas?" de la Diputació de Barcelona.

Elaborat per l'associació PDS, Promoció i Desenvolupament Social i editat per la Diputació de Barcelona en format petit (6,5 x 9 cm.) per poder guardar-lo fàcilment a la butxaca, conté diferents apartats: informació general sobre les drogues; informació sobre les característiques, efectes i riscos de l'alcohol, el tabac, el cànnabis, la cocaïna, les amfetamines, la MDMA, la ketamina, el GHB, l'LSA i l'heroïna; informació sobre riscos genèrics del consum de drogues (barrejar consums, prendre'n en determinades circumstàncies, conseqüències legals); una llista de llocs web on trobar més informació i telèfons d'interès. Tot això es completa amb una agenda de telèfons i contactes.

Més informació:

Diputació de Barcelona.
Àrea de Benestar Social. SPOTT.
Tel: 934 022 880

Els joves parlen de la seva participació en projectes preventius

Implicar la població destinatària en les accions preventives és sovint considerat necessari, però no sempre es fa realitat. Per fer palesa la seva importància i viabilitat, hem donat la paraula a un grup de joves (per què serà que totes són noies?) que s'han implicat en diferents programes i que han acceptat respondre unes preguntes per a **Prevenim.DRO**.

Heus aquí algunes de les seves respostes:

Quan temps fa que participes o que vas participar en aquest projecte?

—He participat quasi des de l'inici. Primer en les reunions d'opinió i discussió, i després en les intervencions teatrals que van acabar a l'estiu (**Noemí, 24 anys, Nits Q a Tarragona**).

Què et va portar a participar-hi?

—Al principi, l'oportunitat d'aconseguir crèdits de lliure elecció però un cop vaig començar a veure amb més profunditat el projecte vaig canviar de mentalitat, ja que els coneixements que ens van aportar crec que són millor i més aprofitables (**Aida, 19 anys, En plenes facultats**).

Creus que és important que joves com tu s'impliquin en projectes adreçats a altres joves?

—Sí, porque nosotros no vamos a decir simplemente "no a las drogas", diremos también lo "positivo" que pueden tener. Y ya que muchos de nosotros tendremos experiencias las podremos aportar. También creo que el lenguaje llegará mejor. (**Nerea, 19 anys, Mirades que opinen**).

Què t'aporta o què t'ha aportat participar en aquest projecte?

—He après nous coneixements sobre les diferents substàncies, com treballar la comunicació amb els usuaris, la intervenció en espais de festa (que no sempre és fàcil), conèixer recursos i professionals relacionats amb la reducció de riscos i les drogodependències (...) m'han ajudat a formar-

me com a professional però també com a persona (**Silvia, 25 anys, Energy Control**).

En termes de salut, què en penses de l'ús de drogues? Pot ser un problema? Per què?

—Crec que les drogues són nocives per la salut —malgrat que algunes poden tenir usos terapèutics— i per tant, si es volen consumir s'ha de fer sent conscient del què s'està fent i prendre mesures per minimitzar els riscos que pot comportar (...) qui juga amb les drogues una vegada no té un problema, és curiositat i prou. No obstant les persones que consumeixen cada dia (...) estan al servei d'una droga; i això és un problema (**Sheila, 21 anys, En plenes facultats**).

—Penso i sóc defensora que un consum responsable és possible i no té perquè ser especialment perjudicial per la salut. (**Silvia, 25 anys, Energy Control**).

—Supongo que sí que puede llegar a ser un problema grave, sobre todo si no se toman con cabeza, y aun así... siempre traen consecuencias más bien malas que buenas (**Nerea, 19 anys, Mirades que opinen**).

—No podem continuar enganyant-nos. El consum de drogues ha estat, és i serà una realitat. (...) Hem de potenciar la filosofia de reducció de riscos o del dany, per pal·liar els problemes, tant físics com psíquics derivats del consum (**Silvia, 20 anys, En plenes facultats**).

Com valores la teva participació en aquest projecte?

—Molt positiva. Treballar conjuntament gent de diferents sectors, amb edats, interessos i estils de vida molt diferents (...) crec que ens ha enriquit a tots (**Noemí, 24 anys, Nits Q a Tarragona**).

—Ha ampliat el meu punt de vista sobre el tema i m'ha ajudat a desenvolupar habilitats que no tenia i que em seran necessàries, no només per a la

meva futura vida professional, sinó també per a la meva relació amb altres persones (**Núria, 21 anys, En plenes facultats**).

Recomanaries a altres joves que participessin en projectes semblants?

—Sí, donat que és una bona forma d'aprendre i créixer com a persona, i al mateix temps estàs col·laborant amb la societat per intentar prevenir i solucionar un problema que en major o menor mesura ens afecta a tots (**Sheila, 21 anys, En plenes facultats**).

—Sí. Primer i de forma egoista, perquè és una manera de rebre aprenentatges sense censurens, i segon, perquè alhora ets capaç de transmetre'ls a altres que potser no han tingut l'oportunitat de parlar obertament sobre les drogues i el fet de consumir-les (**Silvia, 25 anys, Energy Control**).

—Com que el projecte ha complert i sobrepasat les meves expectatives, no tinc cap problema en recomanar-lo; ja ho he fet i ho continuaré fent (**Núria, 21 anys, En plenes facultats**).

—Sí, perquè és una experiència que només l'aporten projectes com aquest ja que que es tracten temes que en la majoria de contextos són tabú. És una bona manera d'obtenir un coneixement sobre drogues i sexualitat que es pot aprofitar personalment i transmetre-ho a tercers persones (**Aida, 19 anys, En plenes facultats**).

—Si alguna cosa caracteritza la gent jove és la motivació, la implicació, la lluita, la capacitat d'autogestió, les ganes, la passió... Això s'ha d'aprofitar (**Silvia, 20 anys, En plenes facultats**).

Vols afegir alguna cosa més?

—S'ha de tenir sempre present als joves en temes que ens incumbeixen directament. No fer-ho, no té sentit, és construir des dels núvols (**Noemí, 24 anys, Nits Q a Tarragona**).

—Gràcies per haver-me donat l'oportunitat de dir la meva (**Silvia, 20 anys, En plenes facultats**).

DP Martínez, J Pallarés, J Espluga, M Barruti i G Canales. Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Informe 2008. Barcelona. Fundació Igenus. 2009. Darrer informe de l'Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil, que es publica cada any des de 1999 per informar sobre els canvis detectats en els patrons de consum de drogues, el consum de noves substàncies en fase emergent, la situació dels consums més estables i coneguts i les formes d'oci juvenil a Catalunya.

Us el podeu baixar de: <http://www.gencat.cat/salut/depsalut/pdf/obs2008.pdf>

P Corominas, R Prats i M Coll. Programa Salut i Escola: guia d'implantació. Barcelona. Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. 2008. Guia d'implantació del Programa Salut i Escola, adreçat a millorar la salut dels adolescents mitjançant accions de promoció de la salut, de prevenció de les situacions de risc i d'atenció precoç per als problemes relacionats amb la salut mental, la salut afectiva i sexual i el consum de drogues.

Disponible a: <https://www.gencat.cat/salut/depsalut/pdf/psie2006.pdf>

Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas (DGPNSD). Informe de la Encuesta Estatal sobre Uso de Drogas en Estudiantes de Enseñanzas Secundarias (ESTUDES) 2008. Madrid. Ministerio de Sanidad y Política Social. DGPNSD. 2009. Darrer informe de l'enquesta estatal que la Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues realitza cada dos anys, des de 1994, per conèixer la situació i les tendències del consum de drogues entre els estudiants de 14 a 18 anys que cursen ensenyaments secundaris. Es pot baixar de: http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/observa/pdf/Estudes2008_Web.pdf

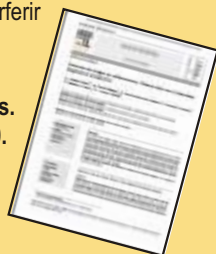
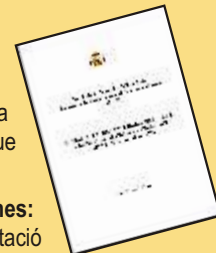
F Soto i FJ García. La industria tabaquera y la promoción del tabaquismo entre los menores y jóvenes: una revisión internacional. *Gaceta Sanitaria*, 2009; 23(5): 448-457. Revisió d'informes i documentació científica, posteriors a 1999, que evidencia l'interès històric de les grans companyies tabaqueres pels menors i els joves, així com els seus esforços per estimular l'ús del tabac en aquestes franges d'edat a tot el món i per interferir amb les polítiques de regulació i control del tabaquisme.

Disponible a: <http://www.sespa.es/gaceta.php>

JL Matalí, M Pardo, V Trenchs, E Serrano, S Gabaldon i C Luaces. Consumo de drogas en adolescentes. Dilema ético en el abordaje diagnóstico-terapéutico. *Anales de Pediatría (Barc)*. 2009; 70(4): 386-390.

Anàlisi i propostes per resoldre les contradiccions entre el principi d'autonomia i el principi de beneficència, a les quals sovint han de fer front els professionals dels serveis d'urgència quan atenen menors d'edat per problemes de salut que semblen estar o que poden estar relacionats amb el consum de drogues.

Es pot baixar de: http://www.faroshjd.net/adjuntos/277.1-consumo_drogas_adolescentes.pdf

El calaix

Nits de Qualitat Taules participatives per a la millora de l'oci nocturn del territori

Aquest programa impulsat per la Subdirecció General de Drogodependències del Departament de Salut convida les persones relacionades amb el sector de l'oci nocturn d'un territori concret a treballar plegades per generar un entorn més segur i més saludable per tothom. S'aplica mitjançant una metodologia de treball que inclou reunions entre: a) gestors del sector privat (responsables de les discoteques i locals d'oci nocturns, organitzadors de festes i festivals), b) representants de l'administració local (on tenen un paper clau els tècnics de joventut i de drogodependències i els responsables de seguretat ciutadana) i c) altres entitats (associacions de joves, grups de reducció de riscos, etc.), per tal de generar estratègies d'acció i d'intervenció locals, dissenyades tenint en compte les especificitats pròpies de cada territori i amb el compromís d'elaborar un document final vinculant. Amb la participació activa de tots aquests agents es pretenen adaptar-se a les especificitats pròpies de cada territori i implicar activament el sector privat de l'oci nocturn en els programes de salut. Finalment, "Nits de Qualitat" no sols permet generar un espai de participació a nivell local, sinó que es proposa construir una xarxa d'ens locals units per l'objectiu de promoure la prevenció i la reducció de riscos associades a l'ús de drogues i la festa.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Tel.: 935 513 600 - A/e: nitsegura@gencat.cat

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social
 Direcció: Jaume Llariba
 Disseny i muntatge: Eduard Bosch
 Fotomecànica i impressió: Litosplai
 Dipòsit legal: B-44.871-2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
 Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
 Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.DRO

Provença, 79 baixos 3^a 08029 Barcelona
 Tel.: 93 430 71 70 ▪ Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org ▪ Web: <http://www.pdsweb.org>

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 26 - 2009

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest nou butlletí.

Cop d'ull a la recerca

2

Primera part d'una col·laboració especial sobre prevenció familiar de la Dra. Karol Kumpfer, professora de la Universitat d'Utah (EUA) i antiga responsable de prevenció de l'abús de drogues al govern dels Estats Units durant el mandat del president Clinton.

Materials

3

Bones pràctiques: comunitats terapèutiques i pisos amb suport per a persones amb problemes de drogodependències – per millorar la qualitat dels recursos d'atenció residencial (manual).

Endavant! Recuperar-se de l'alcoholisme amb o sense recaigudes – per ajudar a evitar recaigudes (llibret).

Tu, com t'hi impliques? – per a pares i mares d'adolescents (guia).

En pràctica

4

Presentació de les característiques de tres intervencions preventives a l'àmbit universitari.

L'opinió

4

Michael Linnell, director de comunicació de la coneguda organització anglesa *Lifeline*, comenta els punts clau per desenvolupar petits materials preventius adreçats a la població jove.

Finestra oberta

5

Presentació d'un projecte desenvolupat per l'Ajuntament de Pineda de Mar en el qual destaca l'ús d'una metodologia d'educació entre iguals i la participació activa d'un grup de joves en els processos de presa de decisions del projecte.

Navegant

5

Presentació d'un web d'informació per a la prevenció de drogues en l'àmbit familiar desenvolupat conjuntament per l'Ajuntament de Granollers i la Mancomunitat de la Vall del Tenes.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Comentaris sobre el 1r Espai de Trobada obert al conjunt de professionals de la prevenció de Catalunya, organitzat per la xarxa "Perifèrics" d'ens locals i entitats que treballen en prevenció en l'àmbit drogues.

prevenim dro és un programa de l'associació:

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

En aquest número de *Prevenim.DRO* té una presència destacada la prevenció familiar. Així, en primer lloc, al Cop d'ull a la recerca comptem amb la col·laboració de la prestigiosa Dra. Karol Kumpfer, autora del conegut programa *Strengthening Families Program* i ex-responsable de prevenció de l'abús de drogues del govern dels Estats Units sota el mandat del president Clinton, que ens ofereix una revisió de l'efectivitat dels programes de prevenció familiar, de la relació cost benefici d'aquests programes i de les dificultats per captar les famílies en aquesta mena de programes. Seguint amb la prevenció familiar, presentem a Materials una guia adreçada als pares i les mares amb fills de 12 a 16 anys, així com, a la secció Navegant, un web per a pares i mares amb fills adolescents. També hi trobareu informació sobre un manual de bones pràctiques per a recursos residencials d'atenció a drogodependents i sobre un llibret per a persones en procés de recuperació de la dependència a l'alcohol. Això es completa amb la resta de seccions habituals, on destaquem una altra col·laboració de pes a l'Opinió, de la mà de Michael Linnell, director de comunicació de Lifeline, una coneguda organització anglesa molt activa en l'elaboració de materials preventius.

Cop d'ull a la recerca

Prevenció familiar: utilitat i efectivitat

La doctora Karol Kumpfer és una psicòloga dedicada a la investigació en l'àmbit de la prevenció de l'abús de drogues. És autora del conegut programa de prevenció familiar *Strengthening Families Program (SFP)* i va ser responsable de prevenció de l'abús de drogues al govern del president Clinton, durant el període 1997 – 2000, en que va dirigir el *Center for Substance Abuse Prevention*. Actualment és professora del Departament de Promoció de la Salut i Educació de la Universitat d'Utah (EUA). Al llarg de la seva trajectòria professional un dels seus interessos principals ha estat apropar la ciència a la pràctica. Atesa la seva expertesa i el seu prestigi internacional, *Prevenim.DRO* li va demanar la seva visió sobre la utilitat dels programes de prevenció familiar (en aquest número) i els seus suggeriments per millorar la captació dels pares en aquesta mena de programes (en el proper número).

Efectivitat dels programes de prevenció familiar basats en l'evidència. L'elevada despesa social i econòmica que suposa, per a qualsevol país, l'abús de l'alcohol i les altres drogues fa que els investigadors de l'àmbit de la prevenció recomanin traslladar del terreny teòric al pràctic els coneixements disponibles sobre programes de prevenció familiar basats en l'evidència, per aconseguir així un impacte més gran en la salut pública. Diverses revisions sobre la matèria han permès identificar un cert nombre d'intervencions familiars capaces d'enfortir les famílies i de reduir l'abús d'alcohol i altres drogues. Alhora, alguns estudis de metanàlisi recents^{1,2} suggereixen que els

programes de prevenció familiar basats en l'evidència produeixen uns efectes, de mitjana, nou vegades superiors als dels programes que intervenen únicament sobre els joves (programes escolars). Així, per exemple, un estudi recent sobre cost/benefici³ va trobar que el nostre programa *Strengthening Families Program (SFP)* era el que aconseguia evitar que un major percentatge d'adolescents (18%) s'iniciessin en l'ús de l'alcohol, davant l'1% que aconseguia evitar el programa escolar *Life Skills Training (LST)*. Respecte a la reducció del consum de marihuana⁴, també va ser l'SFP el que va oferir els millors resultats preventius, amb una reducció del 15,4%, davant del 3,4% de l'LST i el 8,9% del programa familiar *Guiding Good Choices* (anteriorment *Preparing for the Drug Free Years* o PDFY).

(...) alguns estudis suggereixen que els programes de prevenció familiar produeixen uns efectes, de mitjana, nou vegades superiors als dels programes que intervenen únicament sobre els joves

Relació cost benefici. Tot i ser més efectius, la relació cost benefici dels programes familiars ha estat estimada inferior a la dels programes d'entrenament en habilitats que intervenen únicament amb els joves (programes escolars). Per exemple, l'SFP assoleix un estalvi estimat en 11,36 dòlars per cada dòlar gastat, davant de 34 dòlars estalviats per cada dòlar invertit que assoleix el programa *All Stars*, d'intervenció només amb joves⁵. Això s'explica principalment

pel fet que els programes familiars solen requerir una dedicació superior de temps i la participació de professionals específicament qualificats. A més, sovint cal afegir dinars, cangurs i altres incentius per a l'assistència, comportant tot plegat un increment significatiu dels costos. També contribueix a reduir la relació cost benefici el fet de necessitar que els pares acceptin assistir a les sessions, a diferència dels programes escolars, que treballen amb poblacions captives. Ara bé, en els programes familiars, l'estimació de la relació cost benefici indicada més amunt es va fer prenent com a base el nombre de famílies i no el de participants, a diferència dels programes escolars o que intervenen només amb els joves. Si es corregeix aquest biaix i es considera que cada membre de les famílies que participen en el programa es beneficia del mateix, la relació cost benefici per a l'SFP s'apropa aleshores a 44 dòlars per persona.

Dificultats per captar les famílies. Malgrat que els programes familiars són altament eficaços per reduir l'abús de substàncies en els adolescents, la captació universal de les famílies a través de l'escola, fins i tot evitant tots els obstacles per a la participació, permet assolir "únicament" (les cometes són nostres) una participació aproximada del 45% de les famílies³. En les famílies d'alt risc (amb problemes de drogues, abús infantil, etc.) la participació és encara inferior, tret que hi hagi un mandat judicial o la recomanació insistent d'un professional referent. En el proper número, la doctora Kumpfer presentarà la seva experiència en l'ús de diferents estratègies per augmentar la captació de les famílies en els programes de prevenció familiar.

Karol L. Kumpfer, Ph.D. Universitat d'Utah

Per saber-ne més:

- 1 Kumpfer KL (2008) Prevention. In Korsmeyer P & Kranzler H (Eds) *Encyclopedia of Drugs, Alcohol & Addictive Behavior*, 3rd ed. McMillan Publishing, New York: pp 77-85.
- 2 Foxcroft DR, Ireland, D Lister-Sharp DJ, Lowe G, & Breen R (2003) Longer-term primary prevention for alcohol misuse in young people: a systematic review. *Addiction*, 98, 397-411
- 3 Miller TA & Hendrie D (2008) Substance Abuse Prevention: Dollars and Cents: A Cost-Benefit Analysis; Center for Substance Abuse Prevention (CSAP), SAMHSA. DHHS Pub. No 07-4298, Rockville, MD.
- 4 Spoth RL, Greenberg M & Turrisi R (2009) Overview of preventive interventions addressing underage drinking: State of the evidence and steps towards public health impact. *Alcohol Research and Health*, 32(1), 53-66.
- 5 Aos S, et al. (2004) Benefits and costs of prevention and early intervention programs for youth. Washington State Policy Institute.

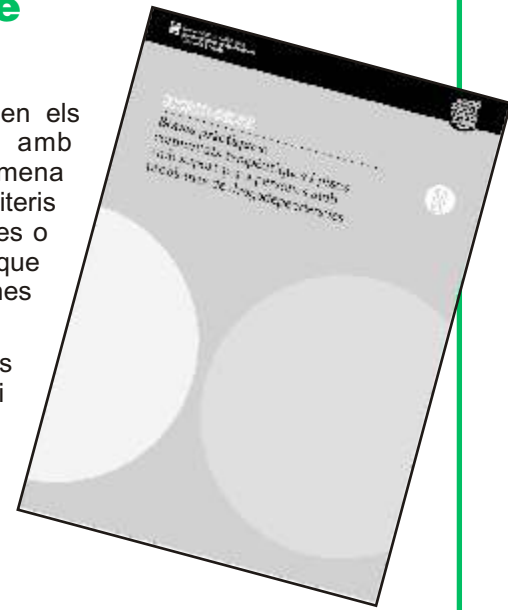

Bones pràctiques: comunitats terapèutiques i pisos amb suport per a persones amb problemes de drogodependències

Manual de bones pràctiques amb recomanacions per millorar la qualitat en els processos de treball dels recursos residencials per a persones amb drogodependències. Adreçat a les entitats que gestionen aquesta mena d'equipaments, el seu objectiu és crear un marc de referència que integri els criteris principals d'atenció i suport a les persones ateses en comunitats terapèutiques o pisos amb suport, per tal d'assegurar una pràctica professional personalitzada que vetlli per la qualitat dels serveis i especialment per la qualitat de vida de les persones usuàries.

Editat pel Departament d'Acció Social i Ciutadania, dins de la col·lecció Eines, és resultat del treball i l'experiència d'un grup de professionals d'entitats del sector i de tècnics de l'ICASS, i inclou en 136 pàgines, propostes i criteris de bones pràctiques en els diferents aspectes de l'atenció en recursos residencials per a persones drogodependents, com ara en l'elaboració del Pla de tractament individualitzat, en el suport familiar o en l'educació per a la salut. També inclou setze annexos sobre escales de valoració, àrees d'intervenció del Pla de tractament individualitzat o propostes d'actuació davant d'una situació conflictiva, entre altres.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Tel: 934 831 000

Endavant! Recuperar-se de l'alcoholisme amb o sense recaigudes

Llibret de l'Agència de Salut Pública de Barcelona adreçat a les persones amb dependència alcohòlica o en fase de recuperació d'aquesta malaltia, que aporta consells i suggeriments per ajudar a evitar recaigudes i obstacles durant el procés de recuperació.

Editat en format de 10,5 x 15 cm., inclou al llarg de 20 pàgines informació sobre la dependència alcohòlica, la recaiguda i els seus patrons típics, les situacions que comporten un alt risc de recaiguda, els efectes de la intoxicació alcohòlica crònica sobre el cervell i les seves conseqüències sobre el comportament i les recaigudes, els signes d'alerta, com evitar una recaiguda, alguns medicaments que poden formar part del tractament, les teràpies psicològiques i el suport social. També inclou orientacions per ajudar a superar amb èxit possibles consums o recaigudes, una llista dels principals recursos públics de tractament de l'alcoholisme a Barcelona i un apartat adreçat als amics o familiars de les persones amb dependència de l'alcohol.

Més informació: Agència de Salut Pública de Barcelona. SEPAD. Tel: 932 384 560

Endavant!

Recuperar-se de l'alcoholisme amb o sense recaigudes.

Guia de 36 pàgines adreçada als pares i les mares amb fills de 12 a 16 anys, elaborada per l'associació Promoció i Desenvolupament Social (PDS) i editada per la Diputació de Barcelona en el marc del programa "I tu, de què vas?", que conté informació i pautes educatives per prevenir el consum de drogues des de la família.

Els seus continguts estan agrupats en sis blocs: el primer, sobre conceptes bàsics relacionats amb les drogues; el segon, sobre pautes educatives per prevenir el consum de drogues en els fills; el tercer proposa diferents reflexions sobre la pròpia conducta dels pares; el quart aporta informació bàsica sobre el tabac, l'alcohol, el cànnabis, la cocaïna i les drogues de síntesi; el cinquè informa sobre un Servei de la Diputació de Barcelona on adreçar-se en cas de tenir problemes o de necessitar suport; mentre que el sisè conté dotze fitxes descriptives sobre diferents drogues.

Més informació: Diputació de Barcelona. Àrea de Benestar Social. SPOTT. Tel: 934 022 880

I tu, com t'hi impliqueres?

En pràctica

Prevenció a les universitats

D'uns anys ençà, la Universitat ha esdevingut un nou àmbit d'intervenció preventiva. Sens dubte, hi ha contribuït: la constatació –mitjançant diversos estudis epidemiològics– que el consum de drogues per part dels estudiants universitaris no difereix substancialment del que presenta la població general de la mateixa edat; l'augment del nombre de joves que cursen estudis universitaris; i, probablement també, el fet de tenir en compte que molts estudiants universitaris tindran funcions exemplars per al conjunt de la població en el futur (professionals de la salut, de l'ensenyament, etc.). Per aquest motiu, presentem algunes experiències que es duen o s'han dut a terme a Catalunya (i en altres Comunitats) en l'àmbit universitari:

En plenes facultats. És un projecte europeu de prevenció de drogodependències i conductes de risc relacionades amb la sexualitat, aplicat a l'àmbit universitari i basat en l'educació entre iguals. La gestió de la informació es duu a terme des de les universitats, mitjançant un assessorament individualitzat i la difusió de material preventiu (desplegables, punts de llibre, postals) en punts d'informació situats als campus i dirigits per estudiants voluntaris prèviament formats. Gestionat per la Fundació Salut i Comunitat, compta amb el suport del Departament de Salut i del Ministeri de Sanitat y Política Social, i s'aplica a les universitats de Barcelona, Vic, Girona i Pompeu Fabra. També s'aplica a universitats de fora de Catalunya i, de manera autogestionada, a l'Autònoma de Barcelona i al campus de la UPC de Terrassa.

Més informació: www.fsyc.org/epf

Drogues: el teu punt! És un programa adreçat a estudiants universitaris, que facilita informació sobre les drogues i els riscos derivats del seu consum, suggereix estratègies d'autocontrol i de limitació de riscos si se'n prenen i busca afavorir la reflexió crítica envers l'ús de drogues. Inclou un web informatiu sobre tabac, alcohol, cànnabis, cocaïna, drogues de síntesi i al·lucinògens; materials de sensibilització (una exposició, cartells i punts de llibre) i un servei de consulta per correu electrònic. Gestionat per PDS, Promoció i Desenvolupament Social, compta amb el suport del Ministeri de Sanitat y Política Social i la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona, de la Junta de Castella i Lleó i de les universitats de Barcelona, Lleida, Complutense de Madrid, Carlos III, València, Valladolid, Burgos i León, entre altres.

Més informació: www.elteupunt.org

Deshabitució del tabaquisme. És una altra mena d'actuació relativa a les drogues en l'àmbit universitari. En aquest sentit, l'any 2001 a la Universitat de Barcelona es va iniciar un programa de tractament en grup per deixar de fumar adreçat als alumnes de l'assignatura de "Drogodependències" de la Facultat de Psicologia, comportant la participació en el programa un reconeixement acadèmic. D'una manera semblant, des de l'any 2003 la Facultat de Medicina de la Universitat de Lleida, dins de la matèria "Psicofarmacologia i Drogodependències", organitza grups terapèutics amb alumnes fumadors. En ambdós casos els resultats són encoratjadors.

Més informació:

Prevenió del tabaquismo Vol. 6, Supl. 1, 2004, pp. 153 i 187.

Accessible a:

<http://www.separ.es/doc/publicaciones/tabacismo/v6sup1.pdf>

L'opinió

Michael Linnell és director de comunicació de Lifeline, una coneguda ONG d'ajuda a la drogodependència d'Anglaterra. Des de fa 25 anys treballa a Lifeline fent una mica de tot: elaborant materials informatius per a diferents tipologies d'usuaris de drogues, fent recerca, escrivint i il·lustrant molts dels materials produïts per l'organització. Graduat en Belles Arts, va completar la seva formació amb un màster en Promoció i Educació per a la Salut. Atesa la seva experiència en el tema, Prevenim dro li ha demanat quins són els punts clau per desenvolupar petits materials educatius o preventius (diptics, triptics, postals...) adreçats a gent jove, per tal que siguin útils i vàlids. Aquesta ha estat la seva resposta:

Les claus per produir materials educatius útils i vàlids es poden resumir en tres punts: tenir (o establir) un grup diana clarament definit; assolir un bon coneixement i una bona comprensió dels valors, les creences i les normes socials d'aquell grup; i treballar amb el grup diana per produir missatges adequats a través de mitjans idonis.

Tanmateix, sovint això no és tan senzill com pot semblar, especialment quan ens adrecem a gent jove per produir materials sobre temes relacionats amb la delinqüència, el sexe o les drogues. Això es deu al fet que gairebé sempre hi ha el que podem anomenar una "audiència secundària" que vol imposar els seus valors i les seves creences i normes. Sovint, aquesta "audiència secundària" és l'encarregada de finançar el material, però també poden fer aquest paper els mitjans de comunicació o els polítics. Malgrat que el missatge pugui ser apropiat per als joves als quals ens volem adreçar, aquest sovint xoca amb la moral percebuda de la societat o ha de fer front a temors infundats de que el missatge "infecti" altres persones.

A manera d'exemple: en una ocasió vaig produir uns materials sobre sexe més segur i sobre prevenció en el treball sexual, adreçats a nois

Les claus per produir materials útils i vàlids es poden resumir en tres punts: tenir (o establir) un grup diana clarament definit; assolir un bon coneixement i una bona comprensió dels valors, les creences i les normes socials d'aquell grup; i treballar amb el grup diana per produir missatges adequats a través de mitjans idonis.

molt joves que venen sexe a homes més grans. A resultes d'això varem ser criticats per "encoratjar" el jovent a esdevenir treballadors del sexe (tot i tractar-se d'una idea estúpida no recolzada per cap evidència) i per no dir-los que el que fan està "malament"; malgrat que emprar un to moralitzant ens hauria allunyat del grup diana, frustrant totalment l'objectiu pretès.

Una solució per evitar aquests problemes és assegurar-se, des de bon principi, que l'"audiència secundària" coneix i està d'acord amb els vostres objectius, amb els mètodes que penseu emprar i amb el grup diana al qual voleu arribar; o bé (com solem fer nosaltres) cercar una altra manera de finançar els materials.

Mirades que opinen

Es tracta d'un projecte desenvolupat per l'Ajuntament de Pineda de Mar amb la col·laboració de la Unitat d'Atenció a les Drogodependències de l'Hospital Sant Jaume de Calella, amb un triple objectiu: implicar els joves en els processos i decisions que afecten la seva salut; posar a l'abast dels professionals que treballen amb població jove una eina per a l'abordatge preventiu dels consums de drogues; i apropar aquests professionals, així com els pares i les mares, a les percepcions i les actituds dels joves sobre el consum de drogues.

Mirades que opinen s'adreça a professionals de l'àmbit sociosanitari, professorat, membres d'entitats juvenils i altres agents socials i comunitaris, i està pensat per treballar amb joves a partir de 14 anys i amb mares i pares que vulguin conèixer les actituds i percepcions dels joves sobre les drogues.

Consta d'un audiovisual (DVD) i d'una guia didàctica, editats pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya. Una característica rellevant d'aquest projecte és haver emprat una metodologia d'educació entre iguals i de participació activa dels joves en la presa de decisions de l'elaboració de l'audiovisual. Així, per a la seva creació es va proposar a un grup heterogeni de joves participar en el disseny i el muntatge d'un documental que mostrés les seves opinions sobre diferents temes relacionats amb les drogues. El grup de treball, format per vuit joves, va coordinar el disseny general, va dur a terme el procés de gravació i muntatge, va escollir els candidats a les entrevistes i va seleccionar el material enregistrat. En la realització del vídeo es va donar prioritat a recollir la diversitat d'opinions dels

joves, tot respectant la llibertat d'expressió.

L'audiovisual, de 35 minuts, té dues parts: una selecció d'entrevistes a joves de quinze a vint-i-nou anys sobre cinc blocs temàtics relacionats amb les drogues i un recull d'opinions dels joves que van fer el vídeo sobre la seva participació en el projecte. Pel que fa a la guia didàctica, de 40 pàgines, es va elaborar amb la participació d'EdPAC (Educació per a l'Acció Crítica) i està estructurada en cinc blocs temàtics seguint els continguts del vídeo: 1. El vídeo fet per joves i per als joves; 2. La informació que tenen sobre drogues; 3. Els motius per consumir-ne o no fer-ho; 4. Les lleis; i 5. Els programes de prevenció. Cada bloc inclou un apartat d'informació bàsica, dues dinàmiques: una per a joves a partir de 14 anys (3r i 4t d'ESO) i una altra per a joves a partir de 16 anys (PTT, PQPI, espais juvenils, etc.), tres preguntes per convidar els professionals a reflexionar sobre el tema, informació sobre recursos (webs, llibrets...) per aprofundir en els continguts del bloc i un apartat d'informació ampliada sobre el tema.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Subdirecció General de Drogodependències. Telèfon: 935 513 608

Navegant

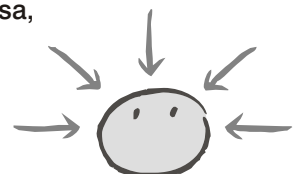
parlemdedroques.cat

Presentem en aquesta secció sobre el món de la prevenció a través d'Internet un recurs web d'informació per a la prevenció de drogues en l'àmbit familiar, desenvolupat conjuntament pel Servei de Salut Pública i Consum de l'Ajuntament de Granollers i pel Programa de Prevenció de Drogues de la Vall del Tenes (Bigues i Riells, Lliçà d'Amunt, Lliçà de Vall i Santa Eulàlia de Ronçana), que és la versió electrònica i revisada d'una guia editada anteriorment en paper per la Mancomunitat de la Vall del Tenes (vegeu el número 18 de Prevenim.dro).

Parlemdedroques.cat s'adreça als pares i les mares amb fills adolescents (principalment d'edats compreses entre 14 i 16 anys) amb els objectius d'informar sobre les característiques de l'adolescència, sensibilitzar sobre el paper de la família en la prevenció del consum de drogues, oferir a les famílies eines per prevenir el consum de drogues i per actuar davant de possibles consums, i donar a conèixer els recursos preventius existents als municipis implicats.

Els continguts de la web s'estructuren en diferents apartats que ofereixen informació i elements per reflexionar al voltant de l'adolescència, informació sobre drogues, orientacions per tractar el tema a casa, consells per fomentar la responsabilitat en l'ús de drogues, orientacions sobre com actuar davant possibles consums dels fills, etc. També informa sobre com accedir als serveis d'atenció i orientació dels dos programes locals impulsors d'aquest recurs.

Adreça del web: www.parlemdedroques.cat

Amb poques paraules

Convocatòria del Premi Europeu de Prevenció 2010. El Grup Pompidou, un organisme del Consell d'Europa per ajudar a desenvolupar polítiques de drogues innovadores i eficaces, ha fet pública la convocatòria del Premi Europeu de Prevenció en Drogues 2010, que des de l'any 2004 convoca cada dos anys, per premiar amb 5.000 euros tres projectes innovadors adreçats a joves i liderats per joves. El termini per enviar sol·licituds acaba el proper 31 de març.

Més informació i accés a l'imprès de sol·licitud a: <http://www.coe.int/pompidou>

El consum de cocaïna des de la perspectiva psicològica. La revista *Papeles del Psicólogo* ha publicat al número 2 de 2009 (vol. 30) un article (A. López i E. Becoña) que ofereix una visió del consum de cocaïna des de la psicologia: prevalença, factors relacionats amb l'inici i el manteniment del consum, evolució del consum, i tractaments psicològics (que, ara per ara, són l'opció de referència). Al mateix número també es publica una reflexió teòrica (S. Lazaro *et al.*) sobre les característiques del consum d'alcohol en els adolescents i les seves implicacions per al disseny de programes preventius.

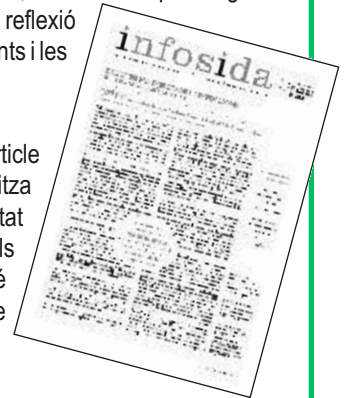
Accés a la revista: <http://www.papelesdelpsicologo.es>

Drogues no injectades i infeccions de transmissió sexual. Aquest és el títol d'un article (C. Roncero *et al.*) publicat al número 38 (juliol 2009) del butlletí *Infosida*, que analitza l'increment del risc d'infeccions de transmissió sexual associat a la pèrdua de control i la impulsivitat provocades pel consum de drogues, i que planteja la necessitat d'intervenir en els col·lectius més vulnerables incidint en aspectes específics. Aquest número també inclou un article (C. Folch) sobre ús de drogues i conducta sexual de risc en homes que tenen sexe amb homes.

Accés al butlletí: <http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir2138/infosida38.pdf>

Cita a Oviedo. Els propers 22, 23 i 24 d'abril de 2010 tindran lloc a Oviedo les XXXVII Jornades Nacionals de Sociodrogalcohol (Sociedad Científica Española de Estudios sobre el Alcohol, el Alcoholismo y las otras Toxicomanías). El programa inclou taules sobre tractament i prevenció, a més de presentacions de publicacions. El termini d'inscripció finalitza el 14 d'abril de 2010.

Més informació a: <http://www.sociodrogalcohol2010.org>

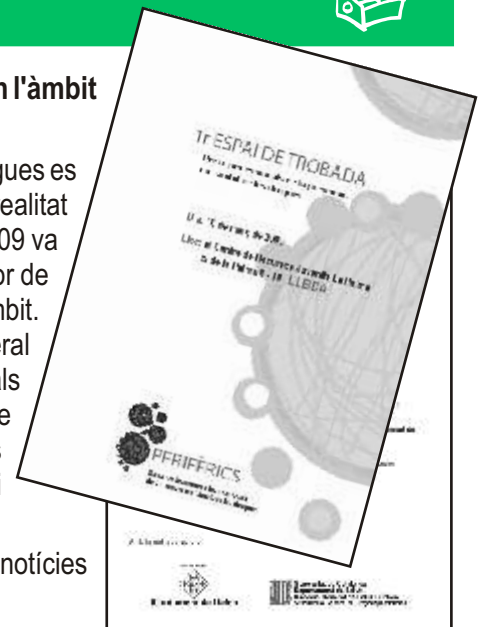
El calaix

1r Espai de Trobada de la xarxa "Perifèrics" per a professionals de la prevenció en l'àmbit de les drogues a Lleida

Des de l'any 2001, un grup de tècniques i tècnics locals de prevenció en l'àmbit de les drogues es reuneix periòdicament per compartir experiències i reflexionar sobre aspectes nous de la realitat de les drogues i la prevenció. Així va néixer la xarxa "Perifèrics", que el 10 de març de 2009 va organitzar a Lleida el seu 1r Espai de Trobada obert al conjunt de professionals del sector de Catalunya, amb la voluntat de servir de marc d'intercanvi entre els professionals de l'àmbit. L'activitat va comptar amb col·laboració de l'Ajuntament de Lleida i de la Subdirecció General de Drogodependències del Departament de Salut i amb la participació de 109 professionals d'arreu de Catalunya. Al llarg del matí van parlar diferents ponents convidats i es va debatre sobre diferents temes relacionats amb la prevenció, mentre que a la tarda es van fer tres grups de treball: sobre prevenció i mitjans de comunicació, treball amb famílies i estratègies d'intervenció amb joves.

El blog <http://periferics.blogspot.com> permet accedir a la valoració dels participants (a les notícies d'abril de 2009) i a les conclusions dels grups de treball (a les notícies de juliol de 2009).

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social
 Direcció: Jaume Larriba i Antoni Duran
 Disseny i muntatge: E. Bosch
 Fotomecànica i impressió: Litosplai, SA
 Dipòsit legal: B.44.871-2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
 Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
 Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!
Prevenim.dro

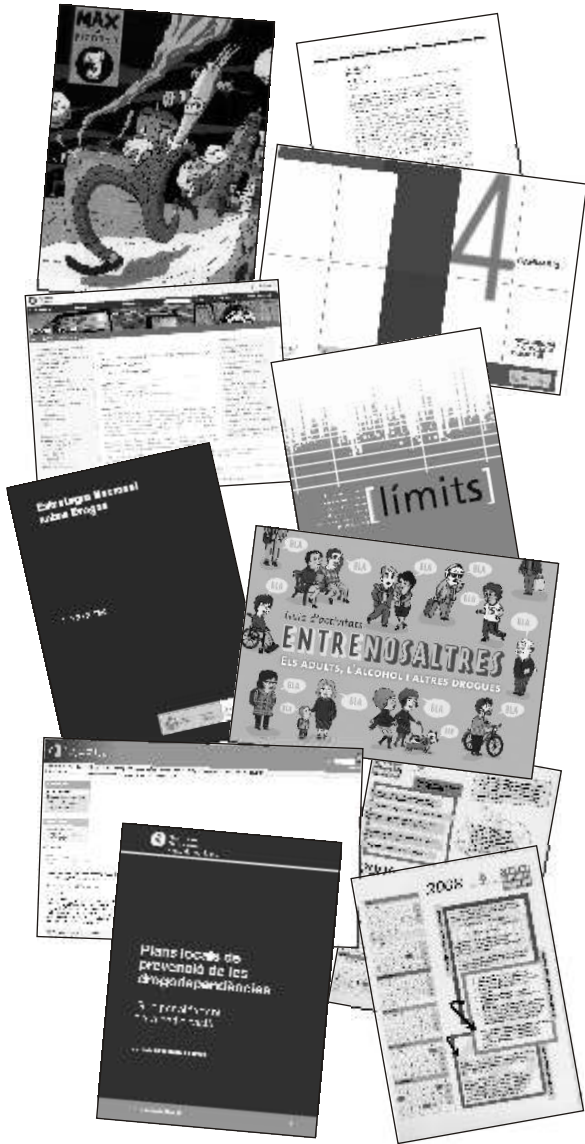
Tel: 934 307 170 · Fax: 934 390 773
 E-Mail: prevenim.sida@pdsweb.org

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 27 - 2009

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Segona part de la col·laboració especial sobre prevenció familiar de la Dra. Karol Kumpfer, iniciada al número anterior, on comenta la seva experiència per augmentar la participació en els programes de prevenció familiar.

Materials

3

Guia d'activitats "Entre nosaltres" – per treballar amb la població adulta (llibret).

Límits. Programa d'actuació preventiva familiar de la transgressió i del consum de drogues en menors i joves que passen pel circuit de justícia juvenil – per evitar mals majors (manual).

Plans locals de prevenció de les drogodependències. Guia per al foment de la participació – per a tècnics i polítics (guia).

En pràctica

4

Presentació d'una experiència d'intervenció preventiva amb persones amb trastorn mental sever.

L'opinió

4

Francesc Hernández i Torres, cap del Servei d'Acció Social de la Diputació de Barcelona, comenta la seva visió sobre el sentit, la funció i la importància dels plans locals sobre drogues.

Finestra oberta

5

Presentació dels objectius, la metodologia i les conclusions generals d'un estudi del Consell Comarcal del Pla d'Urgell per conèixer la realitat dels adolescents de la comarca en relació al consum de drogues, amb vistes a desenvolupar el Pla Comarcal de drogues per al proper any.

Per molts anys!

5

Ens fem ressò de la commemoració durant l'any 2009 del 10è aniversari del projecte *Max a escena i del servei IRC xat*, així com del 20è aniversari de l'Associació Rauxa dedicada al treball en drogodependències amb les persones sense llar.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Comentaris a propòsit de la celebració, el passat mes de novembre a Barcelona, de les primeres Jornades Nacionals sobre Prevenció de Drogodependències en l'Àmbit Local.

prevenim dro és un programa de l'associació:

PDS
PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

Aquest nou número de **Prevenim.DRO** comença amb la segona part de la col·laboració especial de la Dra. Karol Kumpfer, iniciada al número anterior, que aborda en aquesta ocasió una qüestió tan important com difícil de respondre: com augmentar la participació en les intervencions preventives centrades en la família. Seguint amb la prevenció familiar, un dels materials que presenta aquest número és un programa d'intervenció amb pares i mares de joves que han entrat en el circuit de justícia juvenil. També hi trobareu, entre altres continguts, informació sobre uns tallers preventius per a població amb trastorn mental sever que es fan a Sant Boi de Llobregat, la visió del Cap del Servei d'Acció Social de la Diputació de Barcelona sobre el sentit i el valor dels plans locals sobre drogues i informació sobre un estudi del Consell Comarcal del Pla d'Urgell per conèixer la realitat en relació al consum de drogues dels adolescents de la comarca.

Cop d'ull a la recerca

Com augmentar la participació en les intervencions preventives centrades en la família?

Continuant l'article iniciat al butlletí anterior, la doctora Karol Kumpfer comenta en aquest número diferents estratègies per millorar la implicació dels pares en els programes familiars, basades en la seva experiència en l'ús del seu programa *Strengthening Families Program* (SFP).

Dels diferents abordatges preventius centrats en la família, només uns quants tenen prou recolzament científic per considerar-los basats en l'evidència: (1) l'entrenament conductual dels pares; (2) l'entrenament familiar en habilitats (treball amb els pares, treball amb els fills, i pràctica familiar); (3) la teràpia familiar (estructural, funcional o conductual); i (4) el suport familiar a la llar. A més, cal afegir dos plantejaments prometedors de baix cost: (a) implicar els pares per a que posin en pràctica a casa tasques assignades per correu per millorar les seves habilitats educatives; i (b) usar la tecnologia per oferir a les famílies quaderns i vídeos d'aprenentatge. D'aquests enfocaments, l'entrenament familiar en habilitats (com fa l'SFP en les seves diferents versions), que inclou sessions per als pares i per als fills separatament i sessions de pràctica per a les famílies en conjunt, és el que té un major impacte per reduir el consum d'alcohol entre els adolescents, segons dues revisions Cochrane^{1,2}. Tanmateix, la captació de famílies d'alt risc és un repte que cal afrontar i que comporta una reducció de l'impacte dels programes. Tot seguit es comenten alguns plantejaments que s'han mostrat efectius per millorar la implicació de les famílies, basats en l'experiència de l'ús de l'SFP a 17 països.

Captació de les famílies. Captar les famílies de manera universal a l'escola o la comunitat permet evitar associar cap estigma al fet d'assistir al programa. Amb aquest mètode vam captar en un projecte 800 famílies de 12 escoles primàries³. Tots els pares dels alumnes d'un curs concret van rebre una carta signada pel director de l'escola i el mestre del fill convidant-los a assistir a una reunió de "diversió en família" a l'escola, i informant-los que aquesta participava

en el programa SFP i que volien aconseguir una participació del 100% de la classe. A la reunió (que incloïa el sopar) es van sortejar obsequis d'empreses de material escolar entre els assistents que van arribar a l'hora, i es van explicar les característiques del programa. Al mateix acte, les persones interessades signaven els fulls d'inscripció, omplien un pretest i participaven en activitats lúdiques familiars. La captació va augmentar en informar que cada sessió inclouria el sopar, un servei de cangur per als fills petits, a més de petits obsequis per als pares que fessin les tasques de pràctica a casa, i per als fills, per portar-se bé a les sessions i per completar el programa. L'assistència augmentava en demanar els nens als seus pares que participessin per no perdre's ells els obsequis —el truc de McDonald's. També és útil que a aquestes reunions hi vagin famílies que ja han fet el programa anteriorment, així com els professionals que l'aplicaran, per fer amb els assistents alguna activitat lúdica i mostrar que aprendre pot ser divertit, reduint, així, els temors a participar en el programa.

(...) els programes familiars han d'aportar als participants recolzament social, millores tangibles en el comportament dels fills i un entorn amable i no estressant.

Taxa de retenció. Retenir les famílies al llarg del programa és un repte en aquests temps econòmicament difícils en què, sovint, els pares estan pluriempleats. Per això, els programes familiars han d'aportar als participants recolzament social, millores tangibles en el comportament dels fills i un entorn amable i no estressant. Per al SFP s'han assolit taxes de retenció del 85% després de la tercera aplicació

en una comunitat, treballant fins i tot amb famílies d'alt risc. Les primeres vegades que un equip l'aplica, la retenció pot baixar fins el 45%, però l'equip aviat aprèn com mantenir el compromís de les famílies, alhora que millora les seves competències en l'aplicació de les sessions. Una altra manera d'ajudar a mantenir l'assistència fins al final passa per implicar els participants, en les últimes sessions, en l'organització de la festa de cloenda del programa. També ajuda a millorar la retenció el fet de fomentar "l'orgull cultural" dels participants, convidant els pares a preparar la festa de manera que inclogui una mostra de les seves habilitats o peculiaritats culturals o artístiques, i fent que ensenyin aquestes habilitats als seus fills en les últimes sessions conjuntes (de pares i fills).

Una forma creativa de reduir les barreres per assistir als programes és emprar versions per a ordinador o via web. Es poden captar més famílies si no cal que assisteixin a sessions programades. Així, la taxa de persones que van completar el programa *Families that Care*, basat en un Cd-rom i un quadern de tasques per treballar-les al ritme de cadascú, es va moure entre el 85% i el 96%, amb xifres més altes per a les famílies afroamericanes que per a les blanques⁴.

Adaptació cultural. L'adaptació cultural de l'SFP per als habitants de les illes del Pacífic, els indis americans, els afroamericans i les famílies hispanes o llatines va mostrar que la implicació (captació i retenció) millorava un 40% si s'aplicava la versió adaptada culturalment. Tanmateix, els resultats en les famílies no van millorar per l'ús de la versió adaptada enlloc de la genèrica. Així i tot, certament, l'adaptació cultural millora la implicació⁵, però si el manual no s'ha adaptat culturalment, es pot mirar d'incorporar a l'equip aplicador a persones de la cultura de les famílies participants o, si més no, coneixedores de les seves peculiaritats.

Karol L. Kumpfer, Ph.D. Universtat d'Utah

Per saber-ne més:

- 1 Foxcroft, D. R., Ireland, D., Lister-Sharp, D.J., Lowe, G., & Breen, R. (2003). Longer-term primary prevention for alcohol misuse in young people: a systematic review. *Addiction*, 98, 397-411.
- 2 Foxcroft, D. R., (2006). Alcohol misuse prevention in young people: a rapid review of recent evidence. WHO Technical Report, Oxford Brooks University, Oxford, UK.
- 3 Kumpfer, K.L., Alvarado, R., Tait, C., & Turner, C. (2002). Effectiveness of school-based family and children's skills training of substance abuse prevention among 6-8 year old rural children. *American Psychologist*, R.Tarter, P.Tolan, & S. Sambrano (Eds.), Washington, D.C.: American Psychological Association Press.
- 4 Haggerty K.P., Skinner M.L., MacKenzie E.P., & Catalano R.F. (2007). A randomized trial of Parents Who Care: Effects on key outcomes at 24-month follow-up. *Prevention Science*, 8 (4), 249-260.
- 5 Holleran Steiker, L.K., Castro, F. G., Kumpfer, K.L., Marsiglia, F. F., Coard, S., & Hopson, L.M. (2008). A dialogue regarding cultural adaptation of interventions. *Journal of Social Work Practice in the Addictions*, 8(1), 154-162.

Guia d'activitats "Entre nosaltres"

Guia d'activitats de l'exposició "Entre nosaltres: els adults, l'alcohol i altres drogues" (vegeu el número 24 de Prevenim.dro) per treballar amb la població adulta, essent en aquest sentit, una eina innovadora que facilita fer intervencions preventives a un col·lectiu que habitualment no rep aquesta mena d'accions. La guia, de 20 pàgines, planteja propostes per fer debats i tallers relacionats amb l'exposició en centres de formació d'adults, centres d'atenció a la salut i altres espais comunitaris, com ara centre cívics, biblioteques, equipaments esportius, etc.

Elaborada per l'associació PDS, amb el suport tècnic i la col·laboració de la Subdirecció General de Drogodependències, inclou també, especialment en relació amb la proposta d'utilització en centres d'atenció primària, suggeriments aportats pel grup d'Alcohol de la Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària, per l'Associació d'Infermeria Familiar i Comunitària de Catalunya i pel Programa "Beveu Menys" del Departament de Salut.

Més informació:

PDS · Promoció i Desenvolupament Social. Tel: 934 307 170

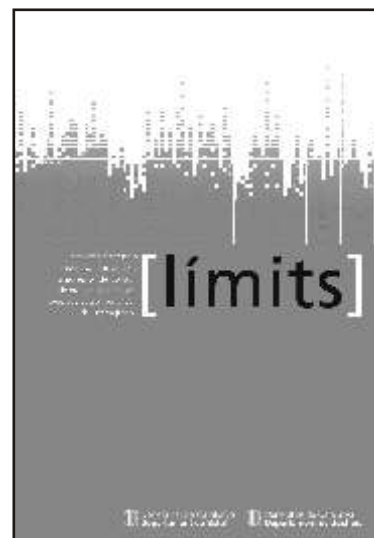
Límits. Programa d'actuació preventiva familiar de la transgressió i del consum de drogues en menors i joves que passen pel circuit de justícia juvenil

Manual d'un programa estructurat d'intervenció preventiva amb grups de famílies de joves que

passen pel circuit de la Justícia Juvenil, per potenciar la funció educativa de les famílies d'aquests joves i evitar o limitar l'ús de drogues i la reincidència en la transgressió a les normes. Alhora, també pot ser útil per intervenir de manera selectiva en altres contextos. "Límits" és una adaptació del programa "Protego" de prevenció familiar de les drogodependències, realitzada per l'associació PDS, Promoció i Desenvolupament Social, amb la col·laboració de professionals del Departament de Justícia i del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.

Com el seu predecessor, "Límits" consta de 8 sessions de 120 minuts on es treballen temes com ara: com facilitar el canvi en els fills a partir de canvis en els pares, com potenciar el compliment de les normes o com fer front a situacions conflictives relacionades amb l'ús de drogues. No obstant això, per adequar-lo a les necessitats de la nova població, s'han revisat els continguts i s'ha modificat el temps previst per fer les activitats i l'ordre d'aplicació de dues sessions.

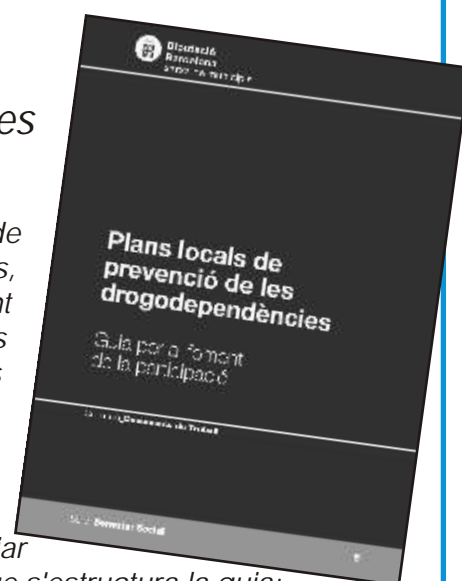
Més informació: Departament de Salut. Direcció General de Salut Pública. Subdirecció General de Drogodependències. Tel: 935 513 608

Plans locals de prevenció de les drogodependències Guia per al foment de la participació

Publicació de la Diputació de Barcelona adreçada als tècnics locals de prevenció de les drogodependències i als polítics de les àrees implicades, per promoure processos participatius en el territori des del reconeixement de la coresponsabilitat social en l'abordatge del fenomen de les drogodependències. Aquesta guia, de 68 pàgines, és resultat de les aportacions d'un grup de treball format per professionals procedents del món local i de la Diputació de Barcelona, que va analitzar els elements d'un procés participatiu i les estratègies que afavoreixen la participació en un pla local de prevenció de les drogodependències. Posteriorment, tres professionals dels àmbits universitari i associatiu van ordenar i ampliar les aportacions del grup de treball, per configurar els tres apartats en que s'estructura la guia: aspectes teòrics, eines pràctiques i exemples d'experiències participatives (de Centelles, Les Franqueses del Vallès, Roda de Ter i Sant Boi de Llobregat).

Més informació: Diputació de Barcelona. Àrea de Benestar Social. Servei d'Acció Social. Tel: 934 022 471

En pràctica

Tallers preventius del consum de drogues per a població vulnerable amb trastorn mental sever

Quan una persona que pateix una malaltia mental pren drogues d'abús (alcohol, cànnabis, etc.) es fa més probable que baixi el seu compliment terapèutic, que hi hagi una menor resposta a la medicació i que s'agreugi la seva patologia i augmentin les recaigudes. Això genera més ingressos hospitalaris i més problemes socials i familiars. Tot l'anterior pot fer convenient i dóna sentit al fet de dur a terme intervencions preventives adreçades a aquest col·lectiu, per tal de minimitzar aquests riscos.

A Sant Boi de Llobregat, l'empresa municipal Coressa juntament amb el Programa Municipal Transversal de Prevenció de Drogodependències, duen a terme des de l'any 2007 una actuació preventiva adreçada a l'alumnat del Taller Prelaboral (un servei adreçat a persones amb trastorn mental sever que volen iniciar un procés formatiu per a la rehabilitació de competències laborals, personals i socials, amb l'objectiu d'aconseguir un treball al mercat protegit). Des de l'any 2007 fins ara (2009) han pres part en aquesta actuació preventiva 84 persones d'edats compreses entre 18 i 55 anys, les

quals han valorat les activitats com a molt interessants i útils.

Un equip multidisciplinari anomenat "Equip 3 de Prevenció", format per professionals del Servei de Drogodependències de l'Ajuntament, de la Policia Local i del Taller Prelaboral de Coressa, elabora i aplica les activitats que configuren la intervenció preventiva, que consta de dos blocs:

a) un bloc informatiu sobre l'alcohol, el cànnabis i el tabac, on es treballa a partir de falsos tòpics sobre els efectes del consum d'aquestes substàncies, tot emfasitzant les interaccions amb la medicació psiquiàtrica i la salut mental en general. A tal fi, s'han elaborat materials específics, amb fitxes per formar un panell i un calendari de recordatori amb informació sobre el cànnabis.

b) un bloc sobre seguretat viària i drogues i sobre les possibles repercussions legals de consumir cànnabis, que es treballa mitjançant la dramatització d'una situació en la que un vianant que n'ha consumit provoca un accident

Més informació: Ajuntament de Sant Boi de Llobregat. Programa Municipal Transversal de Prevenció de Drogodependències. Tel: 936 351 200

L'opinió

Francesc Hernández i Torres, nascut a Barcelona a l'any 1965, és llicenciat en Psicologia amb el títol d'especialista en Psicologia Clínica i està diplomad en Funció Gerencial de les Administracions Públiques per ESADE. Des de 1991 ha treballat en l'àmbit de les drogodependències, essent actualment Cap de Servei d'Acció Social de la Diputació de Barcelona. Atès el treball que aquesta institució desenvolupa des de fa uns anys en relació al plans locals sobre drogues, des de Prevenim.DRO li hem demanat que ens donés la seva visió sobre el sentit, la funció i la importància dels plans locals sobre drogues. La seva resposta ha estat la següent:

L'administració local, la dels nostres pobles i ciutats, es la més propera i la que té una major incidència, mitjançant les seves polítiques, en el benestar i qualitat de vida de tots els ciutadans. Pel que fa a l'àmbit de l'educació per a la salut i més concretament en la prevenció del consum de drogues, els municipis son un element clau a l'hora de coordinar les intervencions públiques i privades que es desenvolupen en el territori, així com per mobilitzar la participació i la iniciativa social davant els efectes negatius de l'ús i l'abús de les drogues.

Els plans locals de prevenció de les drogodependències han de ser un instrument impulsat pels municipis per donar estabilitat a les accions i programes desenvolupats, des de la màxima participació comunitària i tenint com objecte l'abordatge integral del fenomen. Des de la Diputació de Barcelona, mitjançant la Xarxa Local de Prevenció de les Drogodependències, donem suport tècnic i econòmic als ens local de la província per impulsar les polítiques preventives del consum de drogues a nivell local. Actualment són ja 184 els municipis que s'han adherit a aquesta xarxa, la qual té com a

Els plans locals de prevenció de les drogodependències han de ser un instrument impulsat pels municipis per donar estabilitat a les accions i programes desenvolupats, des de la màxima participació comunitària i tenint com objecte l'abordatge integral del fenomen.

principal objectiu impulsar els plans locals de prevenció i generar plataformes politico-tècniques que facilitin l'elaboració de metodologies i d'instruments comuns.

El nostre repte passa per superar les dificultats que presenta la realitat municipal de Catalunya, molt heterogènia i amb dificultats de finançament, però que té la seva força en el fet de ser un espai òptim per cercar complicitats i per generar dinàmiques participatives i corresponsables entre tots els agents implicats en la prevenció del consum de drogues, amb l'objectiu de consolidar una societat més justa, solidària i responsable.

Estudi sobre la realitat dels adolescents escolaritzats del Pla d'Urgell en relació al consum de drogues

Justificació. Des de principis dels anys 1990, el Consell Comarcal del Pla d'Urgell disposa d'un Programa de Prevenció de Drogodependències, que amb els anys, ha anat prenent forma i consistència, endegant l'any 2008 el camí cap a l'elaboració d'un Pla Comarcal de Drogodependències que permeti planificar les intervencions en aquest àmbit al llarg dels propers anys. Per iniciar aquest procés s'ha dut a terme recentment una primera fase de coneixement i anàlisi de la realitat de la comarca en relació al tema drogues. Així, el mes de setembre de 2008 es va iniciar un estudi per obtenir informació sobre el consum de drogues entre els adolescents escolaritzats al Pla d'Urgell. Els resultats de l'estudi, que s'ha fet al llarg de varis mesos, es van presentar en un acte que tingué lloc a Mollerussa el passat 8 de setembre de 2009. Certament, tant el Pla Nacional sobre Drogues (a nivell estatal) com la Generalitat de Catalunya (a nivell català), duen a terme periòdicament estudis epidemiològics que orienten sobre la situació i sobre l'evolució del consum de drogues en els adolescents escolaritzats. Però, per millorar l'efectivitat de les accions que es duen a terme en el territori, és important disposar de dades sobre la situació en l'entorn més proper. A més, el món rural té unes peculiaritats, pel que fa a estils de vida i formes de relació, que no poden reflectir adequadament estudis fets en entorns més urbans. Per tot això, es va considerar oportú dur a terme aquest estudi a nivell comarcal.

Metodologia. Va incloure, d'una banda, l'obtenció de dades quantitatives mitjançant qüestionaris administrats a diferents grups de població: a) els alumnes de 6è de primària de 19 de les 20 escoles del Pla d'Urgell (N=221), els alumnes d'ESO i de 1r de batxillerat dels tres IES de la comarca (N=816), els alumnes de primer curs de cicles formatius de grau mig dels dos centres imparteixen aquesta formació a la comarca (N=122) i els

alumnes del PTT de la comarca (N=11); b) els mestres i professors dels alumnes anteriors (N=80); c) els pares que van acceptar respondre un qüestionari que els van enviar l'AMPA i el centre escolar dels seus fills (N=327). D'altra banda, per obtenir informació qualitativa i alhora estimular la implicació dels diferents agents comunitaris, es van organitzar nou grups de discussió per recollir la percepció de diferents col·lectius sobre el consum de drogues per part dels joves de la comarca i sobre les necessitats percebudes. Els grups de discussió es van fer amb: a) amb mestres de primària; b) professorat de secundària; c) membres de les AMPA; d) policia local i mossos esquadra; e) alcaldes i regidors de joventut; f) espais i entitats juvenils; g) locals d'oci nocturn; h) àmbit social (UBASP, EAIA, Joventut); i) àmbit sanitari (CAP, CSMIJ, CAS, Programa Salut i Escola).

Resultats i conclusions. Del buidatge dels resultats d'aquest estudi es poden destacar, entre altres, els següents aspectes: a) La participació ha estat alta; b) les famílies voldrien estar informades dels possibles consums dels seus fills; c) els professorat no té prou eines per afrontar amb els pares situacions problemàtiques; d) la primera borratxera sol tenir lloc a edats molt joves (al voltant dels 12 anys); e) els joves tenen un accés força fàcil a les drogues, començant pel tabac i l'alcohol. Tot això, juntament amb moltes altres dades d'aquest estudi permeten extreure conclusions per orientar la prevenció de drogodependències al Pla d'Urgell, com ara: potenciar els recursos comarcals o mantenir un vincle més estret entre l'administració local i els cossos de seguretat. En tot cas, però, aquest estudi ha de ser un punt de partida per treballar plegats els diferents sectors implicats per consensuar els objectius del Pla Comarcal de Drogues del Pla d'Urgell per als propers anys.

Més informació: Consell Comarcal del Pla d'Urgell. Tel: 973 711 313

Per molts anys!

10è aniversari de *Max a escena*: 10 anys fent prevenció a Lleida a través del teatre.

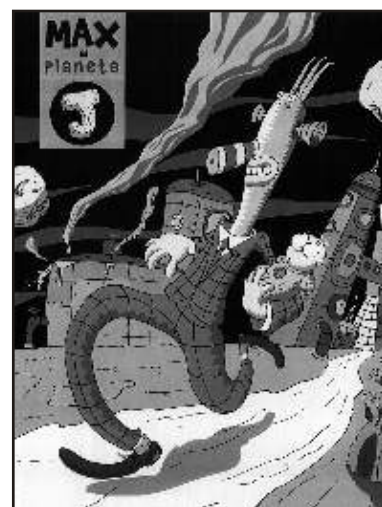
L'any 2009 ha complert 10 anys el projecte *Max a escena* de prevenció de drogodependències i promoció de la salut de l'Ajuntament de Lleida, adreçat als alumnes de 3r d'ESO, així com al seu professorat i als pares i les mares d'aquests joves.

Aquest projecte, que vam presentar a la *Finestra oberta* del primer número de *Prevenim.DRO* l'any 2000, en un moment d'inicis comuns, va néixer amb la intenció d'esdevenir una proposta preventiva sobre el consum de drogues, que incorporés elements reflexius i educatius d'una manera dinàmica, participativa, divertida i motivadora per als adolescents de 14 i 15 anys. Per això, *Max a escena* és un projecte fet per joves i per als joves, on els protagonistes són els propis joves i que parla de les drogues de la manera en què ells ho fan i ho viuen.

Al llarg d'aquests 10 anys han pres part en el projecte uns 14.000 joves de 22 centres d'educació secundària de Lleida (el 95% dels centres de la ciutat), a més d'aules taller i centres amb població provinent del fracàs escolar, 600 professors i professores i 1.500 pares i mares.

10 anys del servei IRC xaf. L'any 2009 ha complert el seu 10è aniversari el servei *IRC xaf* de l'associació GASS, consistent en un canal de consulta en línia sobre drogues en que un tècnic especialitzat atén consultes dels joves a través de l'*IRC* o de *Messenger*.

20è aniversari de l'associació Rauxa. Aquesta entitat, que ofereix tractament integral de la dependència de l'alcohol i altres addiccions per a persones sense llar i té com a objectiu la seva reinserció a la societat, ha fet 20 anys l'any 2009. Per celebrar-ho va organitzar una Jornada de treball i una Festa a Barcelona el 21 de juny passat.

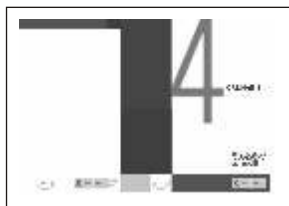

Estratègia Nacional sobre Drogues 2009-2016. Publicada al BOE del 13 de febrer de 2009, constitueix el nou marc de referència a nivell estatal per a l'abordatge dels problemes relacionats amb el consum de drogues per als propers vuit anys, per part de les diferents Administracions Públiques i de les organitzacions socials, en relació a la reducció de la demanda, la reducció de l'oferta, la millora del coneixement científic, la formació i la cooperació internacional.
Accessible a: <http://www.pnsd.msps.es/Categoria2/publica/pdf/EstrategiaPNSD2009-2016.pdf>

drogues, i de participació de la ciutadania, institucions i ONG del sector.

El Decret de creació es pot baixar de: <http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir1852/drogcom09.pdf>

Informació actualitzada i de qualitat sobre el cànnabis. Després de la publicació, l'any 2006, del primer informe sobre el *Cannabis* de la Comissió Clínica del Pla Nacional sobre Drogues, s'ha publicat l'any 2009 una edició actualitzada i revisada (*Cannabis II*), que posa al dia els diferents aspectes relacionats amb l'ús d'aquesta droga i incorpora les evidències clíniques més recents.

Es pot baixar de: <http://www.pnsd.msps.es/Categoria2/publica/pdf/CannabisII.pdf>

Informe ESPAD 2007. El Projecte europeu d'enquestes sobre alcohol i altres drogues (ESPAD) realitza cada quatre anys, des de 1995, una enquesta als escolars europeus de 15 i 16 anys que ha esdevingut un instrument de gran valor per a l'anàlisi de les tendències al llarg del temps. A més dels 35 països ESPAD, l'informe de 2007 inclou dades d'Espanya i dels Estats Units.

Accés a l'informe complet en anglès a: <http://www.espad.org/espad-reports>

Accés a un resum en castellà a: www.emcdda.europa.eu/publications/espad

El calaix

Jornades sobre Prevenció de Drogodependències en l'Àmbit Local. Organitzades per la Diputació de Barcelona, la Federació Espanyola de Municipis i Províncies i el Pla Nacional sobre Drogues, amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, els dies 23 i 24 de novembre passat van tenir lloc a Barcelona les primeres Jornades Nacionals sobre Prevenció de Drogodependències a nivell local, amb el lema "Compromís i Proximitat". Abordar localment fenòmens socials complexos com la prevenció de les drogodependències requereix disposar de polítiques integrals que tenen en el municipi el mitjà privilegiat per al seu desenvolupament. Partint d'això, aquestes Jornades es proposaven: a) reflexionar sobre les actuacions i les estratègies desenvolupades en l'acció preventiva sobre les drogodependències; b) oferir un espai de diàleg i d'intercanvi de pràctiques preventives a partir d'experiències a nivell local; c) debatre sobre la prevenció a nivell local per afavorir la participació i consensuar propostes de millora; i d) presentar línies de futur en la prevenció. El programa va incloure conferències, presentació d'experiències (sobre compromís i proximitat amb les estructures comunitàries, amb les famílies, amb els joves i amb la comunitat educativa), grups de treball (sobre prevenció comunitària, prevenció familiar, prevenció en l'àmbit educatiu i prevenció adreçada als adolescents i joves) i una taula de debat sobre línies de futur. D'una manera sintètica, les conclusions de les Jornades indiquen que: 1. Les drogues generen conductes que alteren la responsabilitat i la llibertat; 2. Prevenir és treballar els factors de protecció; 3. La prevenció ha de ser integral, amb protocols de detecció precoç, inversió en formació i capacitació i perspectiva intercultural i de gènere; 4. Cal propiciar un major empoderament de les famílies en la seva gestió educativa; 5. La prevenció comunitària ha d'actuar de forma coordinada i interdisciplinària; 6. Cal canviar la imatge dels adolescents i joves que transmeten els mitjans de comunicació; 7. La prevenció ha de promoure la iniciativa, l'autonomia, la competència social i la ciutadania; 8. La prevenció ha d'avançar d'acord amb la transformació de l'escola, tant pel que fa a eines com a propostes; 9. La coordinació i la participació són claus en un Pla Local de Prevenció; 10. Cal invertir més en prevenció en els primers anys de secundària i ajudar a les famílies.

Més informació: http://www.diba.es/servsocials/jornades/jor_na_drogues.asp

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Jaume Llariba i Antoni Duran

Disseny i muntatge: E. Bosch

Fotomecànica i impressió: Litosplai, SA

Dipòsit legal: B.44.871-2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?

Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?

Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.dro

Tel: 934 307 170 · Fax: 934 390 773

E-Mail: prevenim.sida@pdsweb.org

prevenim•dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 28 - 2010

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi australià que, mitjançant un disseny que permet fer comparacions entre germans, mira de comprendre millor les relacions entre consum de cànnabis i risc de psicosi, i de respondre si de debò el cànnabis augmenta el risc de patir aquesta malaltia.

Materials

3

Guia d'assessorament telefònic i en línia – per orientar i millorar aquesta mena d'intervencions (guia).

No t'enganyis – per informar i sensibilitzar la població adulta bevedora (desplegable, sotagots i cartells).

Sobre canyes i petes! – per treballar a 3r d'ESO (programa amb diversos elements).

En pràctica

4

Presentació d'un projecte de reducció de riscos en l'oci nocturn inaugurat el passat mes de maig a Tarragona, integrat en una xarxa europea de segells de seguretat i salut en espais d'oci nocturn.

L'opinió

4

Margarita Coll i Falgàs, coordinadora del programa Salut i Escola al Departament de Salut, comenta alguns aspectes i activitats d'aquest programa d'intervenció a l'àmbit escolar.

Finestra oberta

5

Presentació dels orígens, elements, característiques i actuacions d'un servei de prevenció dels consums problemàtics de drogues mitjançant els xats públics d'Internet.

Navegant

5

Presentació i suggeriments de navegació per un curiós i interessant web sobre pel·lícules que tracten el tema de les drogues.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Presentació de les característiques d'una campanya de sensibilització sobre l'alcohol i altres drogues adreçada a la població adulta, realitzada al Baix Llobregat.

prevenim•dro és un programa de l'associació:

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

Aquest nou número de *Prevenim.DRO* s'inicia amb el comentari d'un interessant estudi australià publicat recentment, dissenyat per aprofundir en el coneixement de la controvertida relació entre consum de cànnabis i risc de psicosi, i ho fa emprant per primera vegada en l'estudi d'aquesta qüestió un disseny d'investigació basat en la comparació entre germans com a mesura de control de variables genètiques i ambientals que podrien estar presents. També hi trobareu una detallada presentació d'un programa de reducció de riscos en l'oci nocturn que forma part d'una xarxa europea de segells de qualitat en l'oci nocturn; informació sobre les característiques, elements i resultats d'un servei de prevenció de consums problemàtics de drogues mitjançant els xats públics d'Internet; suggeriments de navegació per un web força curiós sobre cinema i drogues; a més d'altres continguts que esperem que trobeu interessants a les diferents seccions habituals

Cop d'ull a la recerca

De debò el cànnabis augmenta el risc de psicosi?

La relació entre el consum de cànnabis i la psicosi continua essent un tema important de discussió actualment, atesa l'alta prevalença del consum d'aquesta substància i la gravetat clínica de la psicosi. Els coneixements actuals sobre el tema permeten afirmar: a) que la intoxicació aguda per cànnabis pot desencadenar símptomes psicòtics com ara idees paranoides o despersonalització; b) que consumir cànnabis pot provocar psicosis induïdes de curta durada que remeten amb l'abstinència prolongada; i c) que el consum de cànnabis està molt estès entre les persones amb trastorns mentals greus com ara l'esquizofrènia. Alhora, els resultats de diverses revisions sistemàtiques d'estudis sobre consum de cànnabis i psicosi apunten que el seu consum pot augmentar entre dues i tres vegades el risc d'aparició de psicosi al llarg de la vida. A més, l'inici precoç del consum de cànnabis s'associaria amb un major risc de psicosi.

Tanmateix, hi ha dubtes sobre si la relació observada entre cànnabis i psicosi pot ser deguda a la presència de factors de confusió no controlats. Dit d'una altra manera: si es deu a deficiències metodològiques en els estudis. De fet, un estudi de metanàlisi recent va trobar que un cop controlats diversos aspectes metodològics, la relació entre consum de cànnabis i psicosi sovint es veia reduïda d'una manera important. Una via per ajudar a resoldre aquest entramat són els estudis amb germans (bessons i no bessons). Això permet dur a terme estudis quasi experimentals tot mantenint sota

control diversos factors de confusió. Així, en aquesta mena d'estudis, és reduïda la probabilitat de que les diferències observades entre germans siguin imputables a factors genètics o ambientals.

La relació entre duració del consum de cànnabis i risc de psicosi es manté en estudiar parelles de germans, la qual cosa implica que es veu reduïda la probabilitat de que aquesta relació sigui deguda a factors genètics o ambientals no controlats.

Un equip d'investigadors australians (McGrath, Welham et al., 2010) han examinat mitjançant un estudi amb parelles de germans la relació entre cànnabis i psicosi. La lògica de l'estudi va consistir en estudiar la relació entre el consum d'aquesta substància i diferents variables relacionades amb la psicosi, en una cohort de persones nascudes entre 1981 i 1984 i examinar després si les relacions observades persistien en estudiar els germans aparellats de la cohort. Els participants van ser estudiats al cap de 5, 14 i 21 anys d'iniciar-se l'estudi, aconseguint al tercer seguiment recollir dades de 3.801 persones (53% de la població inicial), entre les quals hi havia 228 parelles de germans amb una diferència d'edat màxima de quatre anys entre ells. Les variables que es van considerar en l'estudi van incloure el sexe, l'edat, els antecedents de malaltia mental en els pares, l'edat d'inici del consum de cànnabis, la seva duració en anys, i tres mesures relacionades amb la psicosi: una entrevista diagnòstica per ordinador, un qüestionari d'experiència

d'il·lusions i la presència d'al·lucinacions visuals o auditives al llarg de la vida.

Els resultats d'aquest estudi indiquen que a major duració del consum de cànnabis més indicadors positius per a diferents variables relacionades amb la psicosi. A més, l'estudi mostra per primera vegada, que la relació anterior es manté en estudiar les parelles de germans, veient-se reduïda la probabilitat de que la relació observada es degui a factors genètics o ambientals no controlats. Comparat amb els subjectes que mai havien consumit cànnabis, els que ho havien fet durant sis anys o més tenien el doble de probabilitats de presentar una psicosi. En síntesi, aquest estudi: a) troba relació entre la duració del consum i les puntuacions en diferents variables relacionades amb la psicosi, b) evidencia la complexitat de la relació entre psicosi i consum de cànnabis, atès que els subjectes amb símptomes psicòtics en edats molt joves tenen també més probabilitats de reportar consum de cànnabis en edats més joves; i c) aporta major suport empíric a la hipòtesi que el consum precoç de cànnabis suposa un factor de risc per presentar símptomes relacionats amb la psicosi en els primers anys de l'edat adulta.

Per seguir llegint:

McGrath J, Welham J, Scott J et al. «Association Between Cannabis Use and Psychosis-Related Outcomes Using Sibling Pair Analysis in a Cohort of Young Adults». *Arch.Gen.Psychiatry*. 2010; 67(5) 440-447. Publicat en línia: 1 març 2010 (doi:10.1001/archgenpsychiatry.2010.6).

Guia d'assessorament telefònic i en línia

Guia de 68 pàgines adreçada a les persones que fan assessorament telefònic o en línia en relació amb el consum de drogues, per orientar sobre la manera d'establir una relació d'ajuda amb els usuaris d'aquests serveis (consumidors de drogues, familiars, amics...) sigui quin sigui el motiu de consulta (informació puntual, problema de consum, angoixa, dinàmica familiar, etc.). Per a la seva elaboració s'han tingut en compte diferents experiències

nacionals i internacionals sobre el tema i l'opinió de persones que estan treballant en assessorament telefònic i en línia.

Editada pel Departament de Salut, inclou informació teòrica, exemples per il·lustrar les idees exposades i taules i resums que ajuden a fer una lectura ràpida i pràctica. S'estructura en set capítols: el primer presenta els aspectes metodològics bàsics de l'assessorament telefònic i en línia; el segon tracta sobre la comunicació en la relació d'ajuda característica d'aquests serveis; el tercer tracta sobre les habilitats i les actituds del professional per atendre la persona usuària; el quart està dedicat a la demanda i com escoltar-la o llegir-la; el cinquè aborda les emocions de les persones usuàries i les possibles intervencions per a cadascuna; el sisè proposa què dir i què fer en diferents contextos; i el setè resumeix el procediment d'assessorament pas a pas.

Es pot descarregar de:

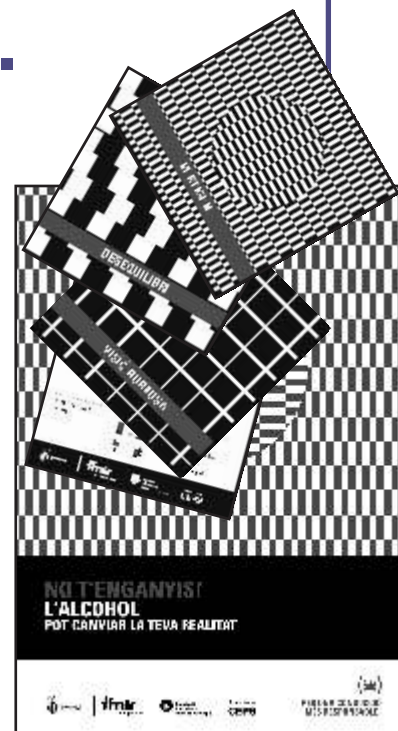
www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir1853/guiasstelef.pdf

No t'enganyis. L'alcohol pot canviar la teva realitat

Campanya de l'Ajuntament de Montcada i Reixac, adreçada principalment a la població adulta bevedora, per informar i sensibilitzar sobre els riscos de l'abús de l'alcohol, posant especial èmfasi en la relació alcohol i conducció. Elaborada de forma coordinada amb la Policia Local, amb la col·laboració de l'associació CEPS i amb el suport de la Diputació de Barcelona, inclou un desplegable informatiu de vuit planes (editat en català i en castellà), sotagots (tres models) i cartells (normals i gegants per al opis del municipi). El disseny i els continguts dels materials (format, imatges, llenguatge...) es van testar amb tècnics locals, professionals de la restauració i ciutadans del municipi, mitjançant grups nominals. El desplegable informa sobre els efectes de l'alcohol, les creences errònies associades al seu consum, els signes d'alarma del consum problemàtic, fa recomanacions per evitar conseqüències negatives en beure alcohol, informa sobre els recursos d'atenció del territori i sensibilitza sobre el risc de beure i conduir. Els sotagots inclouen informació esquemàtica sobre alcohol i conducció, i destaca el seu disseny basat en il·lusions òptiques, molt adient amb el lema de la campanya.

Més informació:

Ajuntament de Montcada i Reixac.
Regidoria de Salut Pública i Consum.
Tel: 935 726 474.

Sobre canyes i petes!

Programa de prevenció escolar per treballar principalment a 3r d'ESO (14 a 15 anys) amb alumnat majoritàriament no consumidor d'alcohol o cànnabis. Elaborat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona a partir de l'experiència adquirida amb l'aplicació i l'avaluació del programa "xkpts.com" (veure *Prevenim.dro núm. 17*), és un programa multicomponent basat en el desenvolupament de competències socials en els alumnes i la millora de la comunicació i el foment de la participació de les famílies. Inclou set recursos: dues guies per als educadors (la del propi programa i la del programa "xkpts.com", específica sobre cànnabis), dos DVD (un sobre alcohol i un sobre cànnabis), fitxes de treball i una web sobre cànnabis per als alumnes, i la guia per a famílies del programa "xkpts.com". Consta de 5 unitats didàctiques: "Saber triar" (conceptes sobre drogodependències i presa de decisions); "Quina canya!" (alcohol); "xkpts.com" (cànnabis); "Posat a la pell de..." (*role-playing* amb situacions de consum d'alcohol i cànnabis); i "I tu, què faries?" (conseqüències de l'ús de drogues), que s'apliquen en 11 hores de tutoria (intervenció recomanada) tot i que també es pot aplicar amb una pauta d'intervenció mínima de 6 hores.

Més informació: Agència de Salut Pública de Barcelona. Tel: 932 384 545.

Q de festa!

Reducció de riscos en l'oci nocturn

Q de festa! és un distintiu que reconeix aquells locals i esdeveniments d'oci nocturn de Catalunya que compten amb un seguit de recursos i serveis relacionats amb la salut, el benestar i la qualitat. Aquesta iniciativa va ser inaugurada públicament el passat 28 de maig a Tarragona, i és la continuació del projecte marc "Nits de Qualitat" (veure "Prevenim.dro" núm. 25) engegat fa tres anys. *Q de festa!* és un projecte de la Subdirecció General de Drogodependències del Departament de Salut, desenvolupat i coordinat per Spora, en el que hi col·laboren el Servei Català de Trànsit, empreses de l'oci nocturn i entitats i programes de reducció de riscos (Arsu Festa, Som Nit, Energy Control).

Q de festa! és un projecte pioner a nivell europeu pel que fa la implicació de la indústria de l'oci en les polítiques de prevenció i reducció de riscos, i forma part de *Party+* —una xarxa europea de segells de seguretat i salut en l'oci nocturn (*European Network for Safer Party Labels*)— que vincula aquest projecte amb altres de semblants a França (*Fetêz Clairs*), Bèlgica (*Quality Nights*) i Suïssa (*Safer Clubbing*) que també ofereixen serveis afegits de qualitat en l'oci nocturn.

Q de festa! promou dos nivells de serveis: "serveis bàsics" i "serveis extra". Ambdós estan orientats a reduir determinats riscos associats a la nit i al consum de drogues i a afavorir el benestar de les persones usuàries de l'oci nocturn. Els "serveis bàsics" són els mínims que l'espai d'oci nocturn ha d'oferir per formar part de *Q de festa!*. Inclouen: disposar d'un expositor amb informació sobre salut, drogues i sexualitat; comptar amb

personal format en reducció de riscos en l'oci nocturn; oferir alcoholímetres o regletes per calcular l'alcoholèmia; oferir accés a aigua potable fresca; oferir informació per tornar a casa en transport públic; i oferir accés a preservatius. A més, els establiments poden decidir disposar de "serveis extra", que també són reconeguts per part del distintiu. S'inclouen: oferir taps per a les orelles (gratuïts per al personal i en venda per al públic); disposar d'una carta específica de combinats sense alcohol; tenir zones de descans (*chill out*); oferir accés a aliments; disposar de servei de guarda-roba; promoure l'ús del transport públic o disposar d'un sistema propi de transport nocturn; i disposar d'un servei d'assistència mèdica immediata en el local.

Q de festa! vol aprofundir en l'objectiu d'implicar les empreses promotores d'oci nocturn en la millora dels serveis que ofereixen, per tal de: garantir un entorn de qualitat per als clients, promoure la incorporació de polítiques i intervencions de salut pública en l'àmbit privat de l'oci nocturn i sensibilitzar l'empresariat i les persones usuàries d'aquests serveis sobre la importància de la prevenció i la reducció de riscos en relació al consum de substàncies.

Més informació: www.qdefesta.cat
Adreça de contacte: info@qdefesta.cat

L'opinió

Margarita Coll i Falgàs és infermera d'atenció primària i té una àmplia trajectòria professional en l'àmbit de la promoció de la salut. Actualment és coordinadora del programa Salut i Escola al Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya. Atesa la seva experiència i les seves funcions, li hem demanat que ens comentis com pot ajudar el programa Salut i Escola a prevenir els problemes relacionats amb els consums de drogues i com es pot afavorir la col·laboració amb altres iniciatives existents, com ara els programes d'actuacions preventives que es duen a terme a diferents territoris, sovint amb la col·laboració dels centres educatius. Aquesta ha estat la seva resposta:

La salut, individual i col·lectiva, és el resultat de la interacció de l'individu i de la societat en el seu conjunt. La morbiditat i la mortalitat de la població adulta al nostre medi està lligada, en gran mesura, als hàbits i als estils de vida que interactuen des de la infància. Per disminuir la incidència i la prevalença d'aquests problemes, cal intervenir en les etapes pre-patològiques i adoptar, ja des de la infància, uns hàbits i uns estils de vida saludables. És per això que els mitjans encaminats a millorar la salut infantil i juvenil són tan importants, ja que els seus beneficis es perllonguen al llarg de la vida.

Des de l'any 1980, el Departament de Salut i el Departament d'Educació, amb la col·laboració dels ens locals, han impulsat programes i projectes per a la promoció de la salut en infants i joves: el Programa d'Educació per la Salut a l'Escola, la Xarxa d'Escoles Promotores de

Una finalitat d'aquest programa (Salut i Escola) és la d'impulsar i facilitar la realització d'accions preventives als centres d'educació secundària amb garanties d'una efectivitat mínima.

Salut i, des del curs 2004-2005, el Programa Salut i Escola, amb la finalitat de millorar la salut dels adolescents a través d'accions de promoció de la salut, de la prevenció de situacions de risc i de la detecció i actuació ràpida davant de conductes de risc. Els àmbits d'actuació del Programa Salut i Escola tenen relació amb la salut mental, la salut afectiva i sexual, la salut alimentària i l'ús de substàncies addictives, inclosos l'alcohol i el tabac. Una finalitat d'aquest programa és la d'impulsar i facilitar la realització d'accions preventives als centres d'educació secundària amb unes garanties d'efectivitat mínima. Això implica proposar el marc teòric en el que s'ha de realitzar la prevenció.

Per poder fer aquestes activitats, el Programa Salut i Escola ha de garantir la formació necessària del professorat i dels professionals de la salut que hi intervenen. En aquest marc, durant el curs 2009-2010, des de la Subdirecció General de Drogodependències del Departament de Salut s'ha fet formació a infermeres i a mestres en relació a l'abordatge de l'ús de substàncies addictives, per tal que: a) coneguin diferents metodologies pedagògiques per facilitar la transmissió d'informació als adolescents sobre els factors que influeixen en la seva salut; b) disposin d'elements de reflexió per establir una relació educativa amb l'adolescent; i c) oferir-los eines per a l'abordatge educatiu de les addiccions a la consulta.

IRC - Internet Relay Chat

Descripció i orígens. *Internet Relay Chat* és un servei de prevenció de consums problemàtics de drogues mitjançant els xats públics d'Internet, destinat a joves de 13 a 28 anys, que es presta de dilluns a divendres de 18 a 21 hores. Els seus orígens es remunten a l'any 1998 en que l'associació GASS va participar en un curs sobre Internet per a persones vinculades al món de les drogues (professionals i usuàries). Arran d'aquest fet l'entitat es va plantejar crear una metodologia de transmissió de continguts preventius sobre els usos problemàtics de drogues basada en els xats públics d'Internet. Això anava més enllà de les propostes preventives de la web, del fòrum i del correu electrònic, en adoptar una actitud proactiva de cerca dels col·lectius diana. Així, l'any 1999 es va fer una prova pilot d'un servei d'aquestes característiques a la província de Barcelona, finançada per la Diputació de Barcelona. L'any 2000 es va fer una segona prova pilot, extensiva a tot el territori català, finançada per la Secretaria de Joventut. Això va donar lloc a l'establiment d'un servei anual que atén tot el país i que compta amb el suport del Departament de Salut, la Secretaria de Joventut i la Diputació de Barcelona.

Elements del servei. El servei inclou diverses eines d'apropament als joves: a) xats públics: la fórmula principal per contactar amb joves connectats és la realització de "tallers-qüestionari" en línia, en diverses plataformes (MIRC, IRCAP, Terra, Yahoo, etc.); b) servei de Messenger *tutnet* [de *tut* (tutor) i *net* (xarxa en anglès)]. És un nou canal de comunicació a partir d'una adreça de Messenger (*tutnet@hotmail.com* o *tutnet08@hotmail.com*) amb la intenció d'esdevenir referent en prevenció, ja que deixa una icona a la pantalla i s'activa automàticament en obrir l'ordinador, permetent fer consultes en temps real. És la principal via de comunicació per a les consultes del servei, amb una comunitat virtual de 2.096 joves amb *tutnet* agregat, l'any 2009; c) Facebook: properament es preveu desenvolupar el servei a través d'aquesta plataforma fent ús d'estratègies fonamentalment audiovisuals. Actualment el compte facebook *Tutnet Gass* té més de 800 amistosats agregades, amb les possibilitats d'intervenció virtual que genera aquest espai.

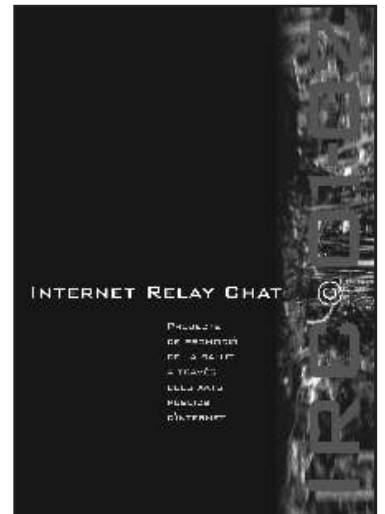
Característiques. *Internet Relay Chat* permet una comunicació directa en temps real entre tècnics de salut i joves, confidencial i anònima, oferint la possibilitat de resoldre dubtes, contrastar creences o d'adquirir informació. Alhora, permet abordar continguts individualment o en grup, amb un ventall de possibilitats comunicatives ampli: des de converses informals fins respondre a consultes concretes. A més, aquest servei treballa de manera proactiva, cercant activament els joves en els xats, sense esperar que siguin ells els que vinguin al servei.

Avaluació. L'any 2002 dos professors de la Universitat Oberta de Catalunya van estudiar el servei en conjunt, atenent a tots els seus components, i l'any 2003, un professor de la Universitat de Girona va avaluar els "tallers-qüestionari", una de les activitats preventives més realitzades a través de l'IRC. Les conclusions d'aquests estudis van permetre reforçar els aspectes més ben valorats del projecte i buscar alternatives per als més febles. Per continuar millorant el projecte es preveu fer properament una nova avaluació del servei comptant amb la col·laboració d'una investigadora vinculada a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Actuacions fetes. Al llarg dels darrers 10 anys el servei *Internet Relay Chat* ha estat present 2.200 dies als xats públics d'Internet durant els quals ha xatejat 6.600 hores amb joves de 13 a 28 anys, fent 25.334 intervencions personalitzades d'una durada mitjana de 15 minuts.

Més informació:

GASS (Grup Associat de Serveis de Salut). Tel: 934 279 093 - A/e: gass@gass.cat

Navegant

Acció Films - Films per l'acció social

Des del cine mut fins al cinema digital actual les coses han canviat molt. Però, gairebé des dels inicis del cinema, les drogues van fer aparició a la gran pantalla i han esdevingut el tema principal de moltes pel·lícules. Les drogues són un tema recurrent al cinema, amb pel·lícules que en fan una referència explícita i altres on apareixen com un element més. Per aquest motiu, moltes pel·lícules són sovint emprades en contextos educatius com un recurs per fer debats i cinefòrums entorn al consum de substàncies, la pressa de decisions, la festa, etc.

Acció Films és un web sobre pel·lícules que tracten el tema de les drogues, sorgit de la iniciativa de dos professionals de l'educació afeccionats al cinema, que vol ser un recurs per professionals que treballen amb adolescents i joves (inclou un apartat sobre films educatius) i per qualsevol persona interessada en el tema. El web vol aportar un recull el més ampli possible de films relacionats amb les drogues. Alhora, es proposa anar incorporant elements per al debat. També intenta respondre dubtes i qüestions via correu electrònic. A més de facilitar informació sobre pel·lícules, permet fer cerques en funció de la seva tipologia (ficció o documental), del moment històric en que es desenvolupa la pel·lícula (lleï seca, anys 1980, actualitat...) i de diferents etiquetes (adolescència, alcoholisme, reinserció, film educatiu, etc.). També inclou enllaços a webs sobre drogues, pàgines educatives, blogs sobre cinema i llocs de descarrega d'arxius.

Adreça del web: <http://acciofilms.gattic.org>

Amb poques paraules

Constituída formalment la Xarxa Perifèrics. La Xarxa Perifèrics és una xarxa d'ens locals i entitats que treballen en la promoció de la salut i la prevenció en l'àmbit de les drogues. Tot i que des de l'any 2001 es reuneix periòdicament per compartir experiències, el dia 7 de maig d'aquest any es va formalitzar la seva constitució en un acte celebrat a Lleida, presidit per l'alcalde d'aquesta ciutat i la Consellera de Salut de la Generalitat de Catalunya. Actualment en formen part 33 institucions i entitats de Catalunya.

Més informació: <http://periferics.blogspot.com>

Recomanacions de l'OMS sobre l'alcohol. L'Organització Mundial de la Salut ha publicat recentment un manual de recomanacions per reduir el dany relacionat amb el consum d'alcohol. Les seves recomanacions s'adrecen al disseny de polítiques d'alcohol a escala nacional, regional i local, i es basen en els resultats d'un estudi fet per la delegació europea de l'OMS per avaluar les mesures per reduir els danys relacionats amb l'alcohol. Planteja 10 àrees d'intervenció, com ara disponibilitat, alcohol al volant, sensibilització, etc. El document, de 78 pàgines, està disponible en anglès a: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0012/43320/E92820.pdf

Informació de qualitat sobre la cocaïna. Dins la sèrie "Informes de la Comissió Clínica" el Pla Nacional sobre Drogues va publicar l'any 2008 un informe sobre la cocaïna. Al llarg de 124 pàgines, revisa i posa al dia diferents aspectes relacionats amb aquesta droga, aportant informació sobre farmacologia, reaccions adverses, manifestacions clíniques associades al seu consum, abordatge dels problemes generats pel seu consum i repercussions socials i legals.

Accessible a: <http://www.pnsd.mspsi.es/Categoria2/publica/pdf/Informecocaina.pdf>

Nova convocatòria dels Premis CREFAT. La Fundació CREFAT ha convocat una nova edició (19a espanyola i 10a Iberoamericana) dels "Premis Reina Sofia contra les drogues". Hi poden concórrer les persones físiques o jurídiques, tant públiques com privades. Es prestarà especial interès als treballs relacionats amb el consum abusiu d'alcohol, i es valorarà el rigor, l'originalitat, la iniciativa, l'eficàcia i la col·laboració amb altres institucions. El termini d'admissió acaba el 31 de gener de 2011.

Més informació a: www.cruzroja.es/crefat/

El calaix

Campanya de sensibilització sobre l'alcohol i altres drogues adreçada a la població adulta al Baix Llobregat Litoral

De maig a setembre de 2010 el Servei Atenció Primària Baix Llobregat Litoral ha dut a terme una campanya d'itinerància de l'exposició "Entre Nosaltres". Aquesta exposició consta de deu plafons que tracten qüestions relacionades amb les drogues des de contextos propis del món dels adults¹. Dissenyada per l'associació PDS amb el suport de la Subdirecció General de Drogodependències de la Generalitat de Catalunya, l'exposició informa i sensibilitza sobre els principals riscos del consum de drogues (principalment alcohol, cànnabis, cocaïna i psicofàrmacs) i orienta sobre com accedir als serveis d'atenció per a persones amb problemes relacionats amb les drogues. L'alta utilització que fa la població general dels serveis sanitaris, i més concretament de l'atenció primària, permet considerar els centres d'atenció a la salut com a espais idonis per impulsar accions preventives universals en relació al consum d'alcohol i altres drogues. En el marc d'aquesta campanya l'exposició "Entre Nosaltres" s'ha pogut visitar a dotze equipaments d'atenció primària de la salut distribuïts per vuit municipis del sector sanitari Baix Llobregat Litoral, concretament: Begues, Castelldefels, Gavà, Sant Boi de Llobregat, Santa Coloma de Cervelló, Sant Vicenç dels Horts, Torrelles i Viladecans. El Servei d'Atenció Primària (SAP) del Baix Llobregat Litoral té adscrites 336.248 persones, de les quals al voltant de 200.000 són adultes, i per tant públic objectiu d'"Entre Nosaltres". Tenint en compte l'índex de freqüentació del Servei, la població adscrita i la durada de la campanya, s'estima que un 75% de la població diana atesa per aquest SAP ha tingut l'oportunitat de visitar l'exposició. A nivell del Servei Atenció Primària Baix Llobregat Litoral aquesta campanya suposa un complement que se suma a la formació anual de formadors del Programa "Beveu Menys", que cerca sensibilitzar a la població general sobre els danys ocasionats pel consum de risc d'alcohol, per tal de reduir-ne el consum i els problemes associats, i que té com a objectiu operatiu dotar a l'atenció primària de salut de les eines per a la identificació precoç i la intervenció breu en els problemes d'alcohol.

Rosa M. García Cerdán.

Coordinadora de Processos d'Infermeria del Servei d'Atenció Primària Baix Llobregat Litoral.

⁽¹⁾ Més informació als números 24 i 27 de Prevenim.dro

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Fotomecànica i impressió: Litosplai, SA

Dipòsit legal: B.44.871-2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?

Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?

Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.dro

Tel: 934 307 170 · Fax: 934 390 773

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 29 - 2010

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentaris sobre el primer estudi fet a casa nostra sobre l'eficiència de la prevenció del consum de tabac en la població escolar, a propòsit d'una anàlisi econòmica del cost-benefici de l'aplicació del programa PASE.bcn que s'aplica a la ciutat de Barcelona.

Materials

3

El Joc de Sota Pressió – per treballar, tot jugant, la pressió de grup i l'assertivitat (joc). *Protocol de detecció i actuació davant del consum de drogues als centres d'educació secundària de Vic* – per al professorat i altres agents comunitaris implicats (llibret). *Vols festa o fes-te fotre?* – per a una millor organització d'actes festius (llibret i cartells).

En pràctica

4

Orientacions per mesurar el consum problemàtic de cànnabis, derivades d'un treball conjunt de l'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies i del Pla Nacional sobre Drogues.

L'opinió

4

Tres tècnics de l'Ajuntament de Granollers parlen de la importància d'incorporar eines i estratègies del món 2.0 per intervenir a l'àmbit de l'oci nocturn.

Finestra oberta

5

Presentació de les característiques, els objectius, la metodologia i les conclusions generals d'una enquesta sobre drogues que s'aplica cada quatre anys, des del curs 2001-2002, als alumnes d'ESO del municipi de Sant Boi de Llobregat.

Navegant

5

Presentació d'un blog per informar als adolescents sobre les intoxicacions etíliques i l'afartament d'alcohol (*binge drinking*) i les seves conseqüències sobre el cervell i la conducta a curt i llarg termini.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Comentaris a propòsit de la recent publicació d'una guia per elaborar protocols d'actuació en l'àmbit municipal orientats a la detecció i intervenció del consum de drogues en menors d'edat.

prevenim dro és un programa de l'associació:

amb el suport de:

i la col·laboració de:

Aquest número de **Prevenim.DRO** s'inicia amb un comentari sobre el primer estudi fet a casa nostra sobre l'eficiència (anàlisi econòmica del cost-benefici) de la prevenció del consum de tabac en la població escolar. També hi trobareu orientacions per mesurar el consum problemàtic de cànnabis, a partir de la publicació d'un estudi elaborat conjuntament per l'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies i el Pla Nacional sobre Drogues; uns interessants comentaris de tres tècnics de l'Ajuntament de Granollers sobre el món 2.0 en la intervenció en l'àmbit de l'oci nocturn; informació sobre un blog d'Internet sobre les borratxeres i l'afartament d'alcohol, adreçat a la població adolescent; a més d'informació sobre materials ben diversos i sobre altres temes que esperem que trobeu interessants.

Cop d'ull a la recerca

És econòmicament justificable la prevenció escolar?

L'escassa tradició avaluativa és una de les mancances a que ha de fer front la prevenció del consum de drogues en el nostre entorn. Ens els darrers anys, però, l'avaluació ha començat a fer-se un lloc en el sector, essent avui bastant freqüent avaluar el procés i l'impacte de les intervencions preventives. Menys sovint s'avalua la seva eficàcia, i molt rarament l'eficiència. Per aquest motiu té especial interès l'estudi que comentem en aquesta secció (Hormigo, García-Altés, López et al. 2009), que analitza l'eficiència d'un programa escolar de prevenció del consum de tabac. En un país on les avaluacions econòmiques dels programes preventius són infreqüents, en el camp del tabaquisme els pocs estudis econòmics que s'han fet s'han centrat en l'eficiència dels programes de cessació, essent el referit en aquesta secció el primer fet a casa nostra sobre l'eficiència de la prevenció del consum de tabac en la població escolar.

Aquest estudi fa una anàlisi econòmica del cost-benefici de l'aplicació del programa PASE.bcn (veure *Prevenim.dro* núm. 9). Per fer-ho, compara els costos i els beneficis derivats d'aplicar aquest programa a la població escolar de Barcelona enfront de l'opció de no aplicar cap programa. L'any de referència de l'estudi és el 2005 i la participació mitja anual d'escolars en el programa es va xifrar en 6.700 alumnes. Com a valor d'efectivitat del programa una avaluació recent dona un valor del 4,5% a l'any i del 4,6% als 3 anys. Aquests valors estan dins la franja dels d'altres estudis publicats. No obstant això, atès que l'efectivitat d'aquests programes es redueix amb el temps, seguint un criteri conservador es considera que l'aplicació del programa evita que un 1% dels participants esdevinguin fumadors al llarg de la seva vida.

Per estimar els costos del programa es van considerar els costos d'edició dels materials, els de gestió, els de personal (aplicació) i els de dissenyar el programa i actualitzar-lo periòdicament. Per estimar els beneficis es van considerar els relatius a la reducció del consum de recursos sanitaris derivada de la disminució de la incidència de fumadors (beneficis directes), així com la major productivitat derivada del menor nombre de baixes laborals i l'augment d'anys productius al mercat laboral (beneficis indirectes). Tot i que el valor del consum diferencial de recursos sanitaris entre fumadors i no fumadors s'ha estimat en uns 700 euros anuals per persona a Espanya, a l'estudi, seguint un criteri conservador, s'assumeix el valor de 200 euros anuals per persona que indiquen estudis d'àmbit internacional. Per calcular els beneficis indirectes es va prendre com a referència el mètode del capital humà, que imputa valors monetaris a la pèrdua de salut en funció dels guanys que es deixen de percebre. Aquests beneficis inclouen

els relacionats amb la productivitat (temps morts i baixes laborals) i els referits als anys de vida laboral perduts (morts provocades pel tabac abans de l'edat de jubilació).

Els resultats indiquen que, amb els criteris assumits (molt conservadors) l'aplicació del programa amb les taxes estimades per a l'any 2005 permet evitar 67 nous fumadors cada any, la qual cosa dona un cost-benefici net de prop de 1,5 milions d'euros per any, amb un benefici total per fumador evitat de més de 23.000 euros. La raó benefici-cost és de 22,74 euros, i la raó cost-efectivitat és de 1.022,78 euros per fumador evitat. L'anàlisi del punt en que els beneficis del programa s'igualen amb els costos indica que això s'assoliria amb una efectivitat de només el 0,04% (molt inferior a la real) i amb un cost per alumne de 232,58 euros (23 vegades més alt a l'actual).

...fins i tot assumint una efectivitat del 1% (molt conservadora) els resultats avalen fer extensius aquesta mena de programes a tota la població escolar.

Segons aquest estudi el programa analitzat és eficient (cada euro invertit en el programa reporta un benefici per a la societat de 22,74 euros), i les avaluacions econòmiques de programes de prevenció escolar del tabaquisme que s'han fet en altres països també troben que els beneficis d'aquests programes superen els seus costos. Alhora, els autors assenyalen que el cost per fumador evitat és més favorable al d'altres intervencions en salut pública o al de les teràpies farmacològiques per superar la dependència del tabac. Per tant, fins i tot assumint una efectivitat del 1% (molt conservadora) els resultats avalen fer extensius aquesta mena de programes a tota la població escolar

Per seguir llegint:

Hormigo J, García-Altés A, López MJ, Bartoll X, Nebot M i Ariza C. «Anàlisis de coste-beneficio de un programa de prevención del tabaquismo en escolares». *Gac.Sanit.* 2009; 23(4).

El Joc de Sota Pressió

“Sota Pressió” és un programa per treballar sobre la pressió de grup i altres temes relacionats, com ara l'assertivitat i la presa de decisions, factors sovint implicats en el consum de drogues a l'adolescència (veure *Prevenim* dro núm. 17). Elaborat i gestionat per l'associació PDS amb el suport de l'ICASS (Departament d'Acció Social i Ciutadania), inclou una exposició, una guia d'activitats i diversos elements complementaris, un dels quals és “El Joc de Sota Pressió”. Aquest joc configura una proposta lúdica i educativa basada en un joc català de tradició oral (“El llop”) que ha estat adaptat per permetre treballar els conceptes de pressió de grup i assertivitat a través de les dinàmiques que genera, amb grups de 8 a 30 jugadors de 9 anys en endavant. El joc es presenta en un sobre que inclou 30 cartes amb diferents rols i les instruccions del joc. Aquests materials es completen amb una guia pedagògica que orienta sobre com convertir l'experiència lúdica del joc en una acció educativa sobre pressió de grup. El joc imprès es distribueix als equipaments que demanen l'exposició “Sota Pressió” mentre que la guia pedagògica (i també les cartes i les instruccions del joc) es poden baixar del web del programa (www.sotapressio.info).

Més informació:

PDS · Promoció i Desenvolupament Social.
Tel: 934 307 170

Protocol de detecció i actuació davant del consum de drogues als centres d'educació secundària de Vic

Document (llibret de 44 pàgines) del Servei Municipal de Salut de l'Ajuntament de Vic adreçat a planificar des de l'àmbit educatiu estratègies preventives per al consum de drogues –en especial per als alumnes que hi poden estar en contacte o que presenten

factores de risc– i elaborar un protocol de detecció de consum i pautes d'actuació per als centres de secundària. El document indica el circuit que cal seguir quan es detecta un alumne consumint drogues, en funció de les diferents tipologies de casos que es poden presentar. A més, inclou eines de detecció per al professorat, un pla de treball estandarditzat per tipus de casos i diversos annexos, entre els quals un guió per facilitar l'entrevista amb l'alumne. Aquest material és resultat de les aportacions d'un grup de treball format per representants dels diferents centres de secundària del municipi, l'EAP, la Guàrdia Urbana, els Mossos d'Esquadra i tècnics municipals de serveis socials, salut, educació i joventut, i es va començar a aplicar l'any 2008. Recentment s'ha fet una sessió d'avaluació d'aquest protocol que va ratificar la utilitat del circuit que proposa.

Més informació: Ajuntament de Vic. Servei Municipal de Salut. Tel: 938 852 552

Vols festa o fes-te fotre?

Recomanacions per a una millor organització d'actes i festes

La Comissió Comarcal de Prevenció de Drogodependències de la Garrotxa, sota la coordinació del Consorci d'Acció Social de la Garrotxa i amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya ha elaborat i distribuït aquest estiu un seguit de recomanacions per a una millor organització dels actes lúdics i les festes a la comarca. L'objectiu d'aquesta acció és contribuir a reduir els riscos en aquesta mena d'activitats, sobretot entre els més joves. Les recomanacions es recullen en un opuscle de 8 pàgines, de 21 x 7,5 cm., que sota el títol “Vols festa o fes-te fotre?” inclou suggeriments, recomanacions i informacions en relació a la venda i el consum d'alcohol, l'organització de l'activitat, l'espai i l'aforament, aspectes pràctics en funció del tipus d'activitat, la mobilitat, la contractació d'assegurances, la valoració de l'activitat i la legislació. Aquest material, que també s'ha editat en forma de cartells (de 42 x 15 cm.) que reproduïxen els continguts de l'opuscle, s'ha fet arribar als ajuntaments de la comarca, les comissions de festes, associacions de veïns, organitzadors de festes, penyes, entitats culturals i esportives, etc.

Més informació:

Consorci d'Acció Social de la Garrotxa.
Àrea de Serveis Socials Especialitzats.
Tel: 972 266 644

Com mesurar el consum problemàtic de cànnabis?

El cànnabis és, de llarg, la droga il·legal més consumida al nostre país, i d'uns anys ençà ha adquirit una importància creixent en les admissions a tractament, especialment entre els joves. Alhora, els darrers anys han augmentat les urgències relacionades amb el consum de drogues en que s'esmenta consum de cànnabis. L'alta prevalença del consum de cànnabis fa necessari disposar de mètodes per discriminar l'ús problemàtic de l'ús ocasional i de l'ús regular. La freqüència del consum s'usa sovint com un indicador del consum de risc. Tanmateix, molts adolescents que consumeixen cànnabis de forma regular semblen tenir un funcionament normal. Per aquest motiu, l'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies (OEDT) recomana que en les enquestes escolars s'inclouin escales per mesurar el consum problemàtic de cànnabis. L'ús d'aquesta mena d'escales permet estimar la prevalença de l'ús problemàtic o d'alt risc i conèixer les característiques dels subgrups amb una prevalença més alta. A més, ajuda a orientar, dissenyar i avaluar intervencions adreçades a aquests grups.

Recentment, el Pla Nacional sobre Drogues i l'OEDT han unit esforços per avaluar tres escales per mesurar el consum problemàtic de cànnabis: la *Cànnabis Abuse Screening Test (CAST)*, la *Severity of Dependence Scale (SDS)* i els Criteris d'Abús del DSM-IV. Per fer-ho, han treballat amb una mostra de 14.589 estudiants de l'Enquesta estatal sobre ús de drogues en estudiants d'ensenyaments secundaris (ESTUDES) de l'any 2006.

L'objectiu d'aquest estudi era doble: avaluar les propietats psicomètriques de les tres escales i esbrinar quina d'elles identifica millor el consum de risc o problemàtic de cànnabis entre els adolescents.

Les conclusions de l'estudi indiquen que, a més de mesurar la freqüència del consum de cànnabis, convé emprar instruments més precisos per valorar el seu consum problemàtic o de risc. Alhora, mostra que és viable utilitzar per a aquesta finalitat escales psicomètriques curtes en les enquestes escolars. Això permet: a) avaluar la prevalença del consum de cànnabis problemàtic o d'alt risc; b) conèixer les característiques dels consumidors problemàtics o d'alt risc; c) seguir els seus canvis al llarg del temps; d) orientar les intervencions adreçades a aquests grups, i e) avaluar-les anant més enllà de la informació derivada dels paràmetres clàssics de "consum al llarg de la vida", "consum en l'últim any", etc. Finalment, sense desmerèixer les altres dues escales analitzades, l'estudi conclou que la *Cànnabis Abuse Screening Test (CAST)* és la més robusta des del punt de vista psicomètric per determinar la prevalença del consum problemàtic de cànnabis entre els adolescents.

Més informació (i accés a les escales): Klemnova D, Sánchez A, Vicente J et al. *Consumo problemático de cannabis en estudiantes españoles de 14-18 años: validación de escalas informes, estudios e investigación en drogodependencias*. Madrid. Ministerio de Sanidad y Política Social. 2009.

Accessible a:
http://www.pnsd.msps.es/Categoria2/publica/pdf/ConsProblematico_cannabis.pdf

L'opinió

Oci i prevenció 2.0 *El servei de Salut Pública de l'Ajuntament de Granollers ha fet una aposta ferma per incorporar les noves tecnologies de la informació en la seva tasca. Atès el seu compromís amb el tema, hem demanat a uns tècnics d'aquest municipi vallesà la seva opinió sobre les possibilitats que obre la incorporació del món 2.0 a la prevenció dels problemes relacionats amb el consum de drogues. Heus aquí la seva resposta:*

Des de fa anys es duen a terme intervencions preventives adreçades als usuaris de l'oci nocturn (discoteques, festes majors, festivals, raves, etc.). Al nostre país, tenim projectes i iniciatives molt consolidades que, des del treball en reducció de riscos, intervenen en aquest àmbit. La majoria van néixer amb la intenció d'atendre als usuaris de l'oci nocturn en els seus propis espais de diversió i consum, amb un discurs adaptat a les necessitats d'aquest context. L'element principal emprat per assolir aquesta finalitat ha estat la dinàmica del "tu a tu", permetent desenvolupar tot un seguit d'estratègies: facilitar materials informatius, atendre dubtes i altres qüestions, serveis d'anàlisi de substàncies, facilitar l'accés a preservatius, etc. De fet, aquestes propostes de treball han anat ampliant el marc d'intervenció cap a un concepte més genèric de "nit segura".

Si bé, aquesta metodologia ha obtingut resultats favorables, cal plantejar-se si les dinàmiques actuals de l'oci nocturn fan necessari modificar

o reconduir aquestes intervencions. De fet, molts professionals que treballen en aquest marc es pregunten cap a on cal orientar les intervencions, tenint en compte el caràcter globalitzat de l'oci i la importància de la xarxa avui en dia. En aquest sentit, cal remarcar la importància i la utilitat que poden aportar altres estratègies. I, alguns professionals, han trobat en el món 2.0 (*facebook, twenti, youtube, fotologs...*) una oportunitat per treballar a l'àmbit de l'oci nocturn. Els canals 2.0 esdevenen un nou camí i una bona oportunitat per optimitzar les intervencions. No en va, cada cop més, l'espai de festa i de consum es dissol en un marc relacional més ampli i virtual. A més, la web 2.0 es mou segons uns eixos de funcionament perfectament aplicables a aquest àmbit d'intervenció: permet conversar, facilita la participació, integra diferents eines i canals, ofereix immediatesa i permet conèixer els resultats. Tot plegat ha de possibilitar reconduir el treball per tal de: arribar a un públic potencial-

ment més ampli, poder rebre *feedback* de les nostres intervencions, intercomunicar-nos amb altres agents de l'escena (promotors, organitzadors, locals, etc.) i donar-nos a conèixer, o establir-nos com a referència, en el marc de l'oci "més enllà" de les hores nocturnes.

...l'ús de les xarxes socials i del 2.0 en general s'ha d'emmarcar en un plantejament preventiu més ampli, complementat amb altres estratègies que segueixen sent necessàries, però potser reformulables.

Tanmateix, l'ús de les xarxes socials i del 2.0 en general s'ha d'emmarcar en un plantejament preventiu més ampli, complementat amb altres estratègies que segueixen sent necessàries, però potser reformulables. Alhora, cal no oblidar que, encara que la xarxa hagi esdevingut un canal cabdal de treball, no és l'únic en el que cal treballar. Acabem amb un exemple recent, fruit d'un treball conjunt dels serveis de Joventut i de Salut Pública de l'Ajuntament de Granollers, d'ús del 2.0 en aquest àmbit: l'edició de dos vídeos per promoure la responsabilitat en el marc del darrer festival *Musik n Viu*.

Jordi Bernabeu, Isidre Plaza, Senén Roy.
Ajuntament de Granollers.

Enquesta periòdica sobre drogues a l'alumnat d'ESO de Sant Boi de Llobregat

Uns antecedents i un per què

El curs 2001-02 es va fer a Sant Boi de Llobregat la primera d'una sèrie d'enquestes sobre drogues als alumnes d'ESO del municipi, que s'han anat repetint cada quatre anys. Abans, durant els anys 1990 s'havia intentat dur a terme treballs similars. Tanmateix, van ser accions fonamentalment enfocades a promoure un treball de reflexió amb els alumnes que no pas a obtenir dades objectives per ajudar a definir polítiques de prevenció de les drogodependències. Més endavant, l'any 2006, es va aprovar el Programa Municipal Transversal de Prevenció de les Drogodependències de Sant Boi, que inclou un eix de "Prospecció, anàlisi i planificació" en el qual la monitorització periòdica dels consums de drogues entre la població escolar és una de les accions més significatives.

Un instrument i una metodologia

En el marc d'aquest procés de treball es va dissenyar una enquesta per a ser administrada als centres educatius i a la totalitat dels alumnes d'ESO, dins d'horari escolar, per tal de garantir la màxima participació, situada actualment al voltant del 97% dels alumnes matriculats. En un primer moment, es van haver de superar algunes reticències (alguns centres no trobaven adequada l'enquesta per als alumnes de primer cicle d'ESO), però finalment el producte resultant va obtenir el reconeixement de tota la comunitat educativa local, i ja en la segona enquesta administrada durant el curs 2005-06 s'hi van implicar tots els centres. L'èxit de participació s'ha repetit en la darrera edició de l'enquesta durant el curs 2009-10.

Cercant sinceritat i qualitat

Per tal d'assolir una sinceritat elevada en les respostes dels participants, els qüestionaris són lliurats als alumnes per personal aliè al centre educatiu. A més, se'ls indica que no facin constar enlloc cap dada que els puguin identificar i se'ls explica,

abans de començar, que la recollida dels qüestionaris la faran els propis alumnes fent circular un sobre que es tancarà davant d'ells i que no s'obrirà fins la gravació de les dades. Tot això permet assolir un nivell de sinceritat molt satisfactori en les respostes. A més, cal destacar el fet de treballar amb una població (en termes estadístics) i no amb una mostra.

Resultats i utilitat per a la prevenció a nivell local

L'administració sistemàtica i periòdica de l'enquesta a uns 3.000 alumnes d'ESO (3.374 el curs 2001/02; 2.933 el curs 2005/06 i 2.920 el curs 2009/10) permet monitoritzar indicadors locals i analitzar tendències de consum de drogues en aquesta franja d'edat. Alhora, l'anàlisi de les actituds i comportaments dels adolescents en relació a les drogues, la cerca de relacions entre aquests comportaments i determinades variables, i la detecció de possibles grups de risc són, també, objectius i resultats d'aquest treball, i contribueixen a orientar les actuacions preventives al municipi. D'aquesta manera, l'enquesta escolar esdevé una eina estratègica de sensibilització de l'àmbit escolar local, complementant en clau de proximitat estudis equivalents a nivell estatal i autonòmic. A més, la socialització dels resultats (es fa una devolució als centres dels resultats relatius al conjunt del municipi i del propi centre) contribueix a objectivar i contrastar les percepcions de professionals, famílies i alumnat.

A manera de conclusió

La sistematització d'un procediment de monitorització del consum de drogues per part de la població adolescent del municipi mitjançant enquestes periòdiques a l'alumnat d'ESO permet incorporar indicadors epidemiològics sensibles i fiables en la programació i l'avaluació de les actuacions de prevenció de les drogodependències, no sols en l'àmbit escolar sinó també a nivell comunitari.

Més informació: Ajuntament de Sant Boi de Llobregat. Servei de Drogodependències. Tel.: 936 300 527

Navegant

Neuroaventures: un blog per adolescents sobre les borratxeres

Molts adolescents beuen alcohol, sovint cercant assolir estats d'intoxicació. Tanmateix, la intoxicació alcohòlica interfereix el funcionament del sistema nerviós central i pot afavorir conductes antisocials i de risc. A més, estudis recents, apunten que quan això esdevé una conducta reiterada, pot provocar alteracions cognitives i estructurals en el cervell. Partint d'aquesta realitat l'associació PDS, amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat, ha posat en marxa recentment un blog d'informació sobre la intoxicació etílica i l'afartament d'alcohol (binge drinking) i els seus efectes a curt i llarg termini, adreçat a la població adolescent.

El blog (neuroaventures.blogspot.com) inclou una sèrie de pàgines amb informació sobre les característiques bàsiques del cervell humà des del punt de vista evolutiu i una explicació bàsica sobre com afecta l'alcohol al cervell (els seus continguts es basen en "La borratxera de Darwin", un material editat per l'Ajuntament de La Roca del Vallès), varies entrades amb informació breu sobre diferents aspectes relacionats amb l'alcohol, les borratxeres i els riscos que se'n deriven; tres clips audiovisuals filmats amb la tècnica de stop-motion: un sobre "alcohol i cervell", un sobre "alcohol i raonament" i un altre sobre "alcohol i conducció", a més d'una secció d'enllaços i d'un post amb un missatge sobre la borratxera que es repeteix arreu del blog.

Adreça del blog: <http://neuroaventures.blogspot.com>

Amb poques paraules

Revisió i actualització en reducció de danys. L'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies ha publicat la monografia *Reducció de danys: evidència, impactes i desafiaments* que aporta una visió àmplia (468 pàgines) i actualitzada d'aquest camp. Inclou tres grans apartats: el primer repassa el sorgiment dels enfocaments de reducció de danys; el segon revisa les proves actuals i els seus efectes (amb capítols sobre la reducció de danys aplicada al consum de drogues com ara la cocaïna i les amfetamines, el cànnabis, el tabac o l'alcohol); el tercer tracta sobre els reptes actuals i les innovacions en aquest àmbit. Disponible (en anglès) a: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/monographs/harm-reduction>

Properament: XXXVIII Jornades Nacionals de Socidrogalcohol a Madrid. La Sociedad Científica Española de Estudios sobre el Alcohol, el Alcoholismo y las otras Toxicomanías (Socidrogalcohol), amb seu social a Barcelona, celebrarà a Madrid, del 7 al 9 d'abril proper, les seves XXXVIII Jornades Nacionals, amb el patrocini de la Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues. Més informació i inscripció en línia a: <http://www.socidrogalcohol2011.org/>

Informe anual 2010 sobre l'estat del problema de la drogodependència a Europa. Publicat per l'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies, aquest informe ofereix una visió actualitzada del fenomen de les drogues al conjunt de la UE i en els diferents països. Inclou, entre altres, capítols dedicats a les diferents drogues il·legals, a les malalties infeccioses i les mort relacionades amb les drogues i a les noves drogues i les tendències emergents (com ara el fenomen "spice"). La versió electrònica conté hipervincles per consultar les fonts en línia que se citen i es pot baixar de: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2010>

Reconeixement europeu per a dos programes catalans. El Grup Pompidou, un organisme del Consell d'Europa que convoca cada dos anys un Premi Europeu de Prevenció de Drogues, ha atorgat el Premi Europeu de Prevenció de Drogues 2010 al programa *Energy Control* d'ABD. Alhora, en la mateixa edició, un altre programa català: *Max a escena*, de l'Ajuntament de Lleida, ha obtingut un reconeixement per la seva contribució a la innovació educativa. Sens dubte, dues proves de la qualitat i el bon fer de la prevenció a casa nostra. Enhorabona a tots dos programes!

El calaix

Detecció i intervenció del consum de drogues en menors d'edat: Guia per a l'elaboració d'un protocol d'actuació en l'àmbit municipal. Dins del marc de les accions de la Xarxa Local de Prevenció de les Drogodependències de la Diputació de Barcelona, recentment s'ha elaborat i publicat (any 2010) una guia de 59 pàgines amb la intenció de constituir una eina pràctica per dissenyar protocols de detecció i derivació de consum de drogues en menors d'edat, contribuir a potenciar la coordinació dels diferents recursos implicats en el tema (educatius, sanitaris, socials...) i aportar pautes per identificar els diferents graus de risc, segons la seva situació en relació amb el consum de drogues, a fi d'intervenir en el context immediat. La seva elaboració ha estat fruit del treball conjunt de més d'una vintena de professionals de l'àmbit local, de la Generalitat de Catalunya i de la Diputació de Barcelona, i ha comptat amb l'assessorament de Spora Sinergies, que va dinamitzar una comissió de treball orientada a recollir, analitzar i organitzar diferents coneixements i experiències locals sobre detecció i intervenció en el consum de drogues en menors d'edat i va redactat els continguts de la guia. El fet que l'edat mitja d'inici del consum de drogues es mogui entre els tretze i els quinze anys (depenent de la substància) i que iniciar el consum a una edat primerenca comporti més risc de desenvolupar problemes amb les drogues, fa rellevant disposar d'instruments per ajudar a detectar i abordar aquests consums de forma precoç, des del compromís i la coordinació dels recursos de la xarxa comunitària per tal de donar respostes globals i consensuades entre els diferents agents implicats.

Document disponible per consulta a l'Arxiu General de la Diputació de Barcelona.

També es pot adquirir al preu de cinc euros a:

http://www1.diba.cat/libreria/lstDetall_Publicacions.asp?Opener=Libreria&ID=48381

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Fotomecànica i impressió: Litosplai, SA

Dipòsit legal: B.44.871-2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?

Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?

Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.dro

Tel: 934 307 170 · Fax: 934 390 773

E-Mail: prevenim.sida@pdsweb.org

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 30 - Suplement monogràfic 9 - 2010

MONOGRÀFIC GÈNERE I DROGUES

En aquest número...

Editorial

2

Notes per una incorporació efectiva de la perspectiva de gènere en drogodependències.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi fet a Sant Boi de Llobregat que analitza les diferències de gènere en l'inici i el manteniment del consum de tabac i la seva relació amb diferents factors de risc.

Materials

3

Fiesta, gènere y drogas – per considerar i reduir riscos associats al gènere en els espais de festa (llibret). *Guia clínica per promoure l'abandonament del consum de tabac durant l'embaràs* – per a professionals de la salut (i altres) que treballen amb dones i amb població pediàtrica (llibret). *La publicitat del tabac es dirigeix a tu: per ser dona, per ser jove* – per sensibilitzar sobre aquest tema a les noies adolescents (llibret). *Quan l'alcohol entra per la porta... l'amor surt per la finestra?* – per a les víctimes de violència familiar (tríptic). *Quan l'alcohol i la violència van de la mà* – per a agressors de la família o la parella (tríptic).

L'opinió

4

Dace S. Svikis, prestigiosa experta internacional en matèria de drogues i salut de la dona, professora de la Virginia Commonwealth University (EUA) on dirigeix un programa de recerca avançada i avaluació en salut de la dona i addiccions, aporta la seva visió sobre les diferències de gènere en el tractament i la prevenció de les drogodependències.

En pràctica

5

Propostes de caire pràctic per incorporar la perspectiva de gènere en la prevenció de les drogodependències, tant pel que fa a la recerca i la formació com pel que fa a les polítiques, els plans i els programes de prevenció.

Finestra oberta

5

Cop d'ull a la literatura internacional sobre les diferències dels homes i les dones en relació al consum de drogues, les seves conseqüències, l'accés als serveis d'atenció i els resultats del tractament.

Notes bibliogràfiques

6

Comentaris breus sobre publicacions diverses que tracten de la perspectiva de gènere aplicada a les drogues.

El calaix

6

Breu anàlisi de les implicacions de la construcció del gènere masculí i la seva relació amb les drogues, i presentació d'un material per ajudar a plantejar models de referència positius i alternatius a la masculinitat hegemònica tradicional.

prevenim dro
és un programa de l'associació:

PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

El gènere condiona d'una manera important la salut d'homes i dones i la seva relació amb les drogues, essent un element que cal considerar tant en la prevenció com en el tractament. Tanmateix, la perspectiva de gènere és un aspecte sovint oblidat en els estudis epidemiològics (incorporar la perspectiva de gènere suposa quelcom més que desagregar dades per sexes), els programes d'intervenció i les polítiques de drogues. Incorporar la perspectiva de gènere implica, d'una banda, tenir presents les diferències de gènere (físiques, psicològiques i socials) que condicionen les diferents motivacions per prendre drogues, patrons d'ús i conseqüències, i d'altra banda, eliminar els desavantatges i les desigualtats que el gènere estableix a l'hora d'accedir als recursos preventius i d'atenció. Alhora, requereix analitzar les implicacions de la construcció del gènere masculí i la seva relació amb les drogues, per plantejar models de referència positius en la construcció de masculinitats alternatives a l'hegemònica tradicional.

Cop d'ull a la recerca

Quin rol juga el gènere en l'inici del consum de tabac?

Prevenir el tabaquisme en la població adolescent és un dels principals objectius de les polítiques de salut pública. A diferència del que ha passat en els nois d'aquesta edat, que en les últimes dècades han mostrat una certa tendència al descens en la proporció de fumadors i a l'augment de l'edat d'inici del consum, en el cas de les noies la situació evoluciona a l'inrevés, i a partir dels tretze anys fumen més que els nois de la seva edat.

Per aprofundir en l'anàlisi de les diferències de gènere en l'ús de tabac i dels factors de risc determinants del seu consum a l'adolescència, tres professionals que treballen a Catalunya (García-Rodríguez O, Suárez R i Ciller L, 2009) van estudiar les característiques del consum de tabac en estudiants d'ESO. L'estudi, finançat pel Comitè Nacional per a la Prevenció del Tabaquisme, es va fer a de Sant Boi de Llobregat on es van enquestar els estudiants d'ESO d'aquella localitat: 2.840 adolescents (52,3% nois i 47,7% noies) de 10 centres educatius.

La recollida d'informació es va fer amb un instrument creat *ad hoc* amb ítems provinents del banc d'instruments d'avaluació de l'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies, per estudiar l'edat d'inici del consum de tabac, la freqüència de consum i diferents factors de risc (consum familiar, per part de la parella, activitats de lleure, etc.). També incloïa una escala d'autoestima i una d'obsessió pel pes. El tractament estadístic es va fer amb el paquet SPSS-14, i es van dur a terme anàlisis univariades per descriure les característiques de la població i les respostes diferencials dels nois i les noies i anàlisis bivariades per estudiar diferents

variables en funció del gènere i la freqüència de consum.

Les noies comencen a comprar tabac abans que els nois, i un cop iniciat el consum tenen una major tendència a continuar fumant que els nois.

Els resultats de l'estudi indiquen que a partir de 2n d'ESO els percentatges d'inici del consum de tabac són més alts en les noies que en els nois. L'augment és molt alt de 1r a 2n d'ESO, passant les noies d'un 22,9% a un 48%. No obstant això, un 26,4% dels nois i un 22% de les noies van començar a fumar abans de l'ESO. Tot i que a 1r d'ESO els nois fumen més, l'edat mitja d'inici del consum és –amb una mínima diferència– més baixa en les noies (12,58 anys) que en els nois (12,64 anys). Les noies comencen a comprar tabac abans que els nois, i un cop iniciat el consum tenen una major tendència a continuar fumant que els nois.

En relació als factors de risc estudiats, els fills de fumadors fumen més que els de no fumadors, sense trobar diferències significatives en funció del gènere. L'estudi

també troba que les noies tenen més tendència a establir relacions de parella i amb persones de més edat i que, per ambdós sexes, tenir una parella fumadora augmenta molt la probabilitat de fumar de forma habitual. El percentatge de noies amb parella fumadora, però, és superior al dels nois. L'estudi de les activitats de lleure indica que molts més nois que noies fan esport, i que fer esport sembla tenir un efecte protector en els nois però no en les noies, atès que no s'observen diferències significatives entre fumadores i no fumadores. En relació a l'autoestima, no es veuen diferències entre fumadors i no fumadors en funció del gènere, si bé les noies obtenen puntuacions més baixes que els nois. Pel que fa a la preocupació pel pes hi ha diferències entre fumadors i no fumadors en ambdós sexes (més preocupació entre els fumadors) però no en funció del gènere (seria un factor de risc per als adolescents en general). Tanmateix, les noies mostren més preocupació pel pes que els nois.

Les conclusions de l'estudi destaquen la necessitat d'intervenir sobre el consum de tabac abans de l'entrada a l'institut i d'intensificar la prevenció a 1r d'ESO, la major vulnerabilitat a dependre del tabac per part de les dones (observada abans en altres estudis) i la manca de diferències de gènere observada en la majoria de variables analitzades, tot i que calen més treballs per aprofundir en l'anàlisi del consum diferencial de tabac entre els nois i les noies adolescents.

Per seguir llegint: García-Rodríguez O, Suárez R i Ciller L "Perspectiva de género en el inicio del consumo de tabaco: un punto de partida para la prevención". *Revista Española de Drogodependencias*. 2009; 34(4), 480-502.

Fiesta, género y drogas

Llibret de 20 pàgines elaborat pel programa Energy Control de l'Associació Benestar i Desenvolupament (ABD) amb finançament de Pla Nacional sobre Drogues. Editat amb molta imatge, poc text i frases curtes, planteja el fet (no generalitzable a tots els casos) de que hi ha diferències en l'ús de drogues entre els nois i les noies, per passar tot seguit a desmitificar algunes idees errònies (com ara que prendre drogues de manera intensiva faci els nois més interessants en el context de la festa), a suggerir pautes de reducció de riscs en consumir drogues en funció del gènere i a plantejar algunes implicacions del consum de drogues en les conductes d'apropament sexual (lligar), les relacions de parella i les relacions sexuals.

Més informació:

ABD, Associació Benestar i Desenvolupament. Tel: 932 890 530
Energy Control. Tel: 902 253 600

Guia clínica per promoure l'abandonament del consum de tabac durant l'embaràs

Guia de 40 pàgines que s'emmarca dins les recomanacions del Protocol de seguiment de l'embaràs a Catalunya i que forma part del programa Embaràs sense fum. Editada pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, s'adreça (principalment però no en exclusiva) als professionals sanitaris que treballen amb població femenina i pediàtrica. Partint del fet que l'embaràs és un moment d'especial motivació per a moltes dones per deixar de fumar, atès que a la preocupació per la pròpia salut s'hi afegeix la de fetus, aporta orientacions per ajudar les dones embarassades a deixar de fumar i a mantenir-se sense fumar després de part. Inclou pautes per al tractament amb teràpia substitutiva de la nicotina durant l'embaràs, orientacions per al consell en funció de l'actitud de la dona embarassada davant del tabac i suggeriments de missatges relacionats amb la salut de l'infant per emprar en l'aconsellament.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut Tel: 935 513 900
Es pot baixar de: www.gencat.cat/salut/depsalut/pdf/catalegcatdefset06.pdf

La publicitat del tabac es dirigeix a tu: per ser dona, per ser jove

Llibret de 8 pàgines adreçat a les noies (en especial estudiants de secundària) per sensibilitzar-les sobre els efectes nocius del tabac, corregir creences errònies i alertar sobre la seva publicitat i sobre la manera en que la indústria del tabac enfoca les seves campanyes. Elaborat per l'Ajuntament de Montcada i Reixac en col·laboració amb l'equip d'atenció primària del territori, els seus continguts es van definir mitjançant la realització de sessions de treball amb grups de noies, de centres escolars i d'equipaments juvenils del municipi, que van servir per conèixer què pensaven les adolescents sobre el tabac, amb què l'associaven (llibertat, autoestima, amor, etc.) i quin format d'edició trobaven més atractiu (motiu que va portar a l'elecció d'una estètica *manga* en les seves il·lustracions).

Més informació: Ajuntament de Montcada i Reixac. Regidoria de Salut Pública i Consum. Tel: 935726474

Quan l'alcohol... (materials del projecte Malva)

Quan l'alcohol entra per la porta... l'amor surt per la finestra? (adreçat a les víctimes de violència familiar) i *Quan l'alcohol i la violència van de la mà* (adreçat als agressors) són dos tríptics del projecte Malva de la Fundació Salut i Comunitat. Ambdós informen sobre els mecanismes que generen processos violents, tot emfasitzant el paper de l'alcohol; sobre pautes d'actuació i sobre recursos d'atenció especialitzada. Es distribueixen en establiments comercials (farmàcies, bars, fleques, centres d'estètica, perruqueries, botigues de roba) i serveis comunitaris (centres cívics, hospitals, centres d'atenció primària). Aquest projecte sobre violència de parella associada a l'abús d'alcohol s'aplica a València, Madrid i Catalunya, amb el suport del Pla Nacional Sobre Drogues i de la Generalitat Valenciana.

Més informació: Fundació Salut i Comunitat. Tel: 932 440 570

L'opinió

Dace S. Svikis és professora de la Virginia Commonwealth University a Richmond (EUA) i directora adjunta de l'Institut per la Salut de les Dones d'aquella universitat, on també dirigeix un Programa de recerca avançada i avaluació sobre salut de la dona i addiccions. Actualment treballa en la prevenció de ITS/VIH en embarassades amb problemes de drogues i en la transferència de les troballes de la recerca a la pràctica clínica en el camp de les addiccions i la salut de les dones. En línies que venen a continuació ens dona la seva visió sobre les diferències de gènere en el tractament i la prevenció de les drogodependències i orienta algunes àrees d'atenció per a la intervenció i per a futurs estudis.

Voldria destacar breument el context històric per l'estudi de les diferències de gènere en el tractament i la prevenció de l'abús i la dependència de les drogues, i alhora plantejar un context més ampli en el qual s'haurien de considerar les diferències home-dona en relació a l'addicció. Tot i que el paper del gènere en relació al tractament de l'abús de les drogues és un tema controvertit, actualment hi ha bastant consens sobre la necessitat de considerar les diferències de gènere en els programes. La major part de la recerca que recolza aquesta necessitat prové del camp de l'alcohol, però és molt probable que els mateixos principis siguin aplicables al tractament dels problemes amb altres drogues.

Tot i que, generalment, les dones consumeixen quantitats menors d'alcohol que els homes, la seva menor massa corporal i la seva particular distribució de l'aigua i el greix al cos les fa biològicament més vulnerable als efectes negatius d'alcohol. Alhora, les dones tenen més risc de presentar danys en el fetge i en altres òrgans deguts a l'alcohol, i la seva progressió des del consum experimental a l'abusiu i d'aquest a tenir problemes relacionats amb l'alcohol acostuma a ser més ràpida que en els homes. Tanmateix, malgrat ser els efectes de l'abús de l'alcohol generalment més severos en les dones que en els homes, els problemes d'alcohol en les dones han estat tradicionalment poc visibles i han rebut escassa atenció per part dels serveis d'atenció. Això ha estat així perquè, en molts països, tant la identificació dels problemes amb l'alcohol com els programes de tractament s'han establert sobre la base dels seus efectes en els homes i de les seves necessitats. En part, això s'explicaria pel fet que el major consum entre els homes, en termes de prevalença i de quantitat, va fer més evidents els seus problemes relacionats amb l'alcohol en moltes

(...) en els estudis sobre programes de prevenció escolar sovint es comparen els resultats en les noies i en els nois, però rarament es posa atenció en diferenciar el currículum o en analitzar si respon tant a les necessitats específiques dels nois com a les de les noies.

societats. En conseqüència, en contextos clínics també s'ha indagant més sovint sobre els hàbits de beguda als homes que a les dones, comportant això major probabilitat de ser derivats cap a un tractament especialitzat. Per la seva banda, els problemes d'alcohol en les dones han passat més desapercebudes, perdent així oportunitats de prevenció i d'intervenció i deixant progressar sovint els seus problemes.

Fa un temps es va pensar que la progressiva major consciència sobre les diferències de gènere contribuiria a la creació de programes d'intervenció sensibles a les necessitats específiques d'homes i dones. Sovint, però, aquest no ha estat el resultat, i l'oferta de serveis de detecció i d'intervenció per a persones amb problemes de drogues continuen estant, a gran part del món, orientades de manera predominant cap als homes. Això és especialment preocupant atès que sabem que, sovint, les dones tenen necessitats de tipus pràctic (com ara d'atenció als fills petits o de transport) que poden facilitar o dificultar el seu tractament, i que no parar atenció a aquests aspectes pot impedir-les d'accedir a serveis bàsics de tractament de drogodependències.

Aquest patró històric no s'ha donat només en el camp de les addiccions; el trobem també en molts altres problemes mèdics. Així, per exemple, fins l'any 2006, els problemes de cor de moltes dones passaven desapercebuts perquè els protocols d'exploració estaven focalitzats de manera exclusiva en els signes i símptomes que experimenten els homes. Fins aleshores no s'havia

vist que les dones amb infart de miocardi presentaven símptomes i signes diferents que els homes. Això va comportar canvis en els protocols d'exploració.

En l'àmbit de les addiccions, pel que fa al tractament, les dones presenten índexs més alts de comorbiditat física i psiquiàtrica que els homes. Això fa pensar que programes més globals i multidisciplinars podrien ser més beneficiosos. Alhora, tendeixen a assolir millors resultats en contextos de tractament específics per a dones que en contextos mixtes. Sens dubte, cal més recerca per identificar elements predictors d'èxit en el tractament de les dones, així com estudis fets a diferents països per comprendre millor el paper de la visió cultural de la dona i de la seva funció social sobre l'accés al tractament i sobre el seu procés.

Finalment, dir que en l'àmbit de la prevenció generalment s'ha prestat poca atenció als components específics de gènere en el currículum dels programes. Certament, en els estudis sobre programes de prevenció escolar sovint es comparen els resultats en les noies i en els nois, però rarament es posa atenció en diferenciar el currículum o en analitzar si respon tant a les necessitats específiques dels nois com a les de les noies. Aquesta és, clarament, una àrea prometedora i fèrtil per la recerca, que pot aportar llum per a futurs estudis i programes amb vistes a l'objectiu últim de reduir els índexs d'ús experimental d'alcohol, tabac i altres drogues així com la progressió cap al consum regular i problemàtic.

Propostes per incorporar la perspectiva de gènere en la prevenció de les drogodependències

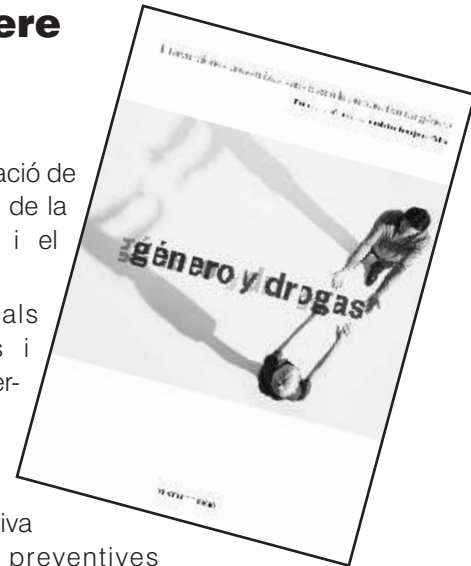
En relació a la recerca i la formació

- Promoure la recerca sobre temes gènere relacionats amb la salut i les drogues, així com la incorporació d'aspectes de gènere en els estudis epidemiològics sobre consum de drogues.
- Dur a terme programes de formació sobre gènere i drogues per a tècnics de prevenció, professorat i professionals de la salut.

En relació a les polítiques, els plans i els programes de prevenció

- En els programes de prevenció universal tenir cura d'incidir sobre els factors de risc i protecció específics de cada sexe; i dissenyar de manera específica i diferenciada per a homes i dones els selectius i els indicats, per tal que s'adeqüin a les diferències en l'etiologia dels consums, els patrons d'ús i les seves conseqüències.
- Incidir en la diferent vulnerabilitat als efectes de les drogues per part dels homes i les dones com a estratègia de control dels consums per part de les dones.
- En els programes per a noies adolescents incidir en el fet que assolir la igualtat no consisteix a imitar els comportaments dels homes, sinó en tenir autonomia i capacitat per desenvolupar projectes propis; i en els adreçats a nois, qüestionar antics estereotips de la masculinitat i reforçar la idea de que ser home no implica tenir que assumir riscos o mantenir conductes poc saludables, sinó comportar-se de manera intel·ligent.

- Contrarestar la manipulació de les identitats de gènere de la publicitat de l'alcohol i el tabac.
- Donar importància als aspectes psicoafectius i relacionals en les intervencions per a dones.
- Contemplar l'impacte de les drogues sobre la salut sexual i reproductiva en les estratègies preventives adreçades a dones, malgrat que aquesta no ha de ser ni l'única ni la principal aproximació a la perspectiva de gènere.
- Incidir sobre el consum de tabac i altres drogues durant l'embaràs.
- Abordar l'impacte de l'alcohol i altres drogues sobre la violència de gènere.
- Emprar un llenguatge no sexista en els plans, programes, activitats, etc.

Adaptat del *Manual de intervenciones preventivas sensibles a la perspectiva de género* de la Subdirecció General de Salut Mental i Drogodependències de la Junta de Galícia.

Per saber-ne més:

http://www.pnsd.msps.es/Categoria2/publica/pdf/GyD_ManualIntervenciones.pdf

Finestra oberta

Gènere, ús de drogues, conseqüències i tractament

Què en diu la literatura internacional sobre aquests temes? Heus aquí una síntesi resumida:

Consum de drogues

El consum de drogues augmenta en les dones i s'acosta al dels homes a molts països; al nostre, superen els homes en ús de drogues legals en algunes franjes d'edat. L'edat d'inici del consum d'algunes drogues tendeix a baixar en els dos sexes, però especialment entre les dones.

Conseqüències del consum

Les dones consumidores de drogues experimenten més conseqüències negatives per a la salut i a nivell social que els homes. La progressió des de l'inici del consum fins la dependència és més ràpida en les dones.

Accés al tractament

Les dones drogodependents han de fer front a barreres específiques en l'accés al tractament, com ara la por a perdre la custòdia dels fills, la manca de serveis per a dones gestants, la manca de recursos econòmics, estigmatització social, etc. Les dones amb trastorns per ús de drogues tenen menys probabilitat d'iniciar un tractament que els homes, i escullen més sovint recursos no específics per drogodependents. Segons alguns estudis les dones drogodependents preferirien accedir a recursos específics per a dones.

Resultats del tractament

No s'observen diferències en homes i dones pel que fa als índexs de retenció o als resultats del tractament de la dependència de drogues.

Per saber-ne més:

Bloor R "The Influence of Age and Gender on Drug Use in the United Kingdom-A Review". *The American Journal on Addictions*. 2006; 15(3): 201-207.

Nolen-Hoeksema S, Hilt L "Possible Contributors to the Gender Differences in Alcohol Use and Problems". *The Journal of General Psychology*. 2006; 133(4): 357-374.

Zilberman M, Tavares H, El-Guebaly N "Gender Similarities and Differences. The Prevalence and Course of Alcohol and Other Substance-Related Disorders". *Journal of Addictive Diseases*. 2004; 22 (4): 61-74.

Greenfield SF, Brooks AJ, Gordon SM, Green CA, Kropp F, McHugh RK, Lincoln M, Hien D, Miele GM "Substance abuse treatment entry, retention, and outcome in women: A review of the literature". *Drug and Alcohol Dependence*. 2007; 86: 1-21.

Notes bibliogràfiques

Vigil A, Martín B, del Nogal M, Alonso M, Martínez P. Juventud, Alcohol y Cocaína. Guía para la intervención. Madrid. Cruz Roja Española. 2010. Guia finançada pel Pla Nacional sobre Drogues per orientar la intervenció amb joves en risc. Tot i el seu caràcter genèric, inclou un capítol sobre perspectiva de gènere en la intervenció en drogodependències, que aborda temes com ara per què parlar de gènere, com incorporar elements transversals en drogodependències i com incorporar la perspectiva de gènere en la prevenció i el tractament. Accessible a: <http://www.cruzroja.es/guiajuventud/index.html>

Revista Española de Drogodependencias. 2010. Volúmen 35 - Número 3. Monogràfic sobre Gènere, ús i abús de drogues.

Monogràfic de la revista de l'Associació Espanyola d'Estudis en Drogodependències, editada amb suport del Pla Nacional sobre Drogues i de la Universitat de València, centrat en la temàtica del gènere i l'abús de drogues. Inclou, entre altres, articles sobre les dones i l'ús de l'alcohol en les societats actuals, la feminització del tabac o sobre cocaïna i conductes violentes des d'una perspectiva de gènere. Informació i accés als abstracts a: http://www.aesed.com/revista_red.php

Nerín I, Jané M. Libro blanco sobre mujeres y tabaco. Abordaje con una perspectiva de género. Zaragoza. Comité para la Prevención del Tabaquismo y Ministerio de Sanidad y Consumo. 2007. Informe sobre la situació actual del consum de tabac en les dones des d'una perspectiva de gènere, que al llarg de setze capítols ofereix una visió acurada i actualitzada de les seves dimensions sanitàries i socials i formula recomanacions bàsiques per al disseny de polítiques públiques de prevenció, control i assistència en matèria de tabaquisme sensible a les necessitats de les dones.

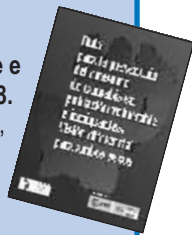
Es pot baixar de: http://www.cnpt.es/doc_pdf/mujerestabaquismo.pdf

Ayllón E, García C, Olivar A, Palmerín A. Guía para la prevención del consumo de cannabis en población vulnerable e inmigrantes. Visión diferencial para ambos sexos. Madrid. Consejo General de Colegios Oficiales de Psicólogos. 2008.

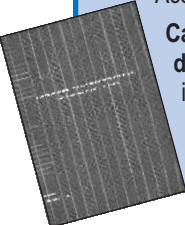
Publicació que aborda la prevenció del consum de cànnabis focalitzant l'atenció en la intervenció amb col·lectius immigrants, població gitana i dones. Inclou seccions amb continguts teòrics, però també capítols d'anàlisi dels factors de risc i protecció i de pautes d'actuació en prevenció, amb apartats específics per a cada col·lectiu i visions diferencials en funció del gènere.

Accessible a: <http://www.cop.es/pdf/Guia-Prevencion-Consumo-Cannabis.pdf>

Castaños M, Meneses C, Palop M, Rodríguez M, Tubert S. Intervención en drogodependencias con enfoque de género. Madrid. Instituto de la Mujer. 2007. Publicació que revisa la literatura internacional sobre el tema per tal d'esdevenir un instrument de suport per als professionals implicats en el tractament de dones amb problemes de drogodependència. Inclou elements teòrics, una anàlisi dels factors psicosocials de gènere que condicionen l'accés de les dones al tractament i pautes per incloure la perspectiva de gènere en el procés d'atenció.

Accés a: <http://www.pnsd.mspsi.es/Categoria2/publica/otras.htm>

El calaix

Masculinitat i addiccions. L'enfocament de gènere en les drogodependències fa necessari analitzar també el contingut de "lo masculí" i posar-lo en relació amb l'ús de drogues i l'addició. Tanmateix, s'ha estudiat relativament poc per què aquests fenòmens es consideren eminentment "masculins" i quins elements de la masculinitat (hegemònica o tradicionalment entesa) guarden relació amb les drogodependències en els homes. Per mirar de respondre a això i deixar de considerar "normals" –pel fet que sigui un home qui els fa– comportaments com ara menysprear riscos, no assumir límits o emprar la violència, l'associació d'entitats de centres de dia ASECEDI (amb seu a Salamanca però present a nou Comunitats) ha elaborat un manual: *Masculinidad y adicciones en centros de día: Guía metodológica para trabajar en centros de día de adicciones*, finançat pel Pla Nacional sobre Drogues. Aquest manual inclou una part teòrica, que tracta sobre els primers moviments d'homes i sobre les relacions entre masculinitat i diferents àmbits com ara les addiccions, la sexualitat, la salut o la violència i una part pràctica, que inclou set activitats per treballar en tallers de formació de professionals i ajudar a incorporar noves eines al treball amb els usuaris. Com a material complementari inclou el DVD *Un hombre de verdad* que tracta d'un nen de vuit anys al que el seu pare li desvela un gran secret: en realitat és un superheroï. A partir d'aquell moment el nen segueix cada moviment del pare, per acabar descobrint que tot és una mentida. El manual inclou una guia didàctica per orientar i facilitar el treball amb el vídeo.

Més informació i accés als materials: ASECEDI. Tel.: 923 271 040. Web: www.asecedi.org

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social
Direcció: Jaume Larriba
Disseny i muntatge: E. Bosch
Fotomecànica i impressió: Litosplai, SA
Dipòsit legal: B.44.871-2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!
Prevenim.dro

Tel: 934 307 170 · Fax: 934 390 773
E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org

